

14004
9 771786 699009

SZÍNPAD

Előadóművészetek technikája

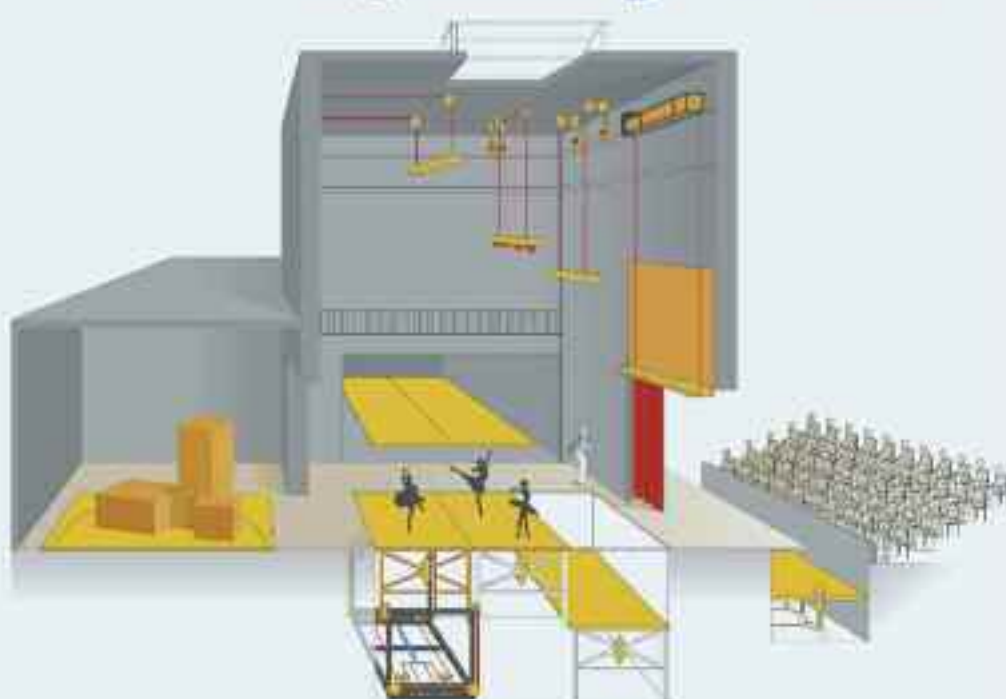
X. évfolyam 4. szám 2014. december

945 Ft

Hazai színpadtechnikai megoldások } Pontosán

A Bosch Rexroth Kft. színháztechnikai munkái között 2013-ban a budapesti Zeneakadémia modernizálása mellett jelentős szerepet kapott az Agora program keretében felújított szekszárdi Babits Mihály Művelődési Ház és Művészetek Háza, az Erkel Színház berendezéseinek ismételt üzembe helyezése, valamint a budapesti Bábszínház színpadtechnikájának bővítése.

Kiváló hazai tervező és kivitelező partnereinkkel együttműködve, a legújabb felhasználói igényeknek megfelelően korszerű alsó- és felsőgépészeti berendezéseket, vezérléseket szállítunk.

Hazai tervezés, hazai kivitelezés, hazai árszínvonal – nemzetközi elismerés!

Referenciáink: Zeneakadémia – Budapest; RaM Colosseum – Budapest; Kodály Központ – Pécs; Nemzeti Színház – Budapest; Budapest Bábszínház – Budapest; Kamaraszínház – Szeged; Kőlcsey Kongresszusi Központ – Debrecen; Erkel Színház – Budapest; Zsolnay Kulturális Negyed – Pécs; Gárdonyi Géza Színház – Eger; József Attila Színház – Budapest

4 MÉGIS KINEK A SZÖVETSÉGE? (Szabó-Jilek Iván)**A Pesti Vigadó rekonstrukciója****5 A KAMARATEREM**

A mostanra elkészülő Kamaraterem kiselőadások bemutatására, kamarazenei hangversenyek és profi filmvetítések tartására alkalmas.

5 A TERVEZETT SZÍNPADTECHNIKAI BERENDEZÉSEK (Strack Lőrinc)**7 A KAMARATEREM SZÍNPADGÉPEZETE** (Veres Sándor)**10 SZÍNPADVILÁGÍTÁS A KAMARATEREMEN** (Jerzsa Attila)**Várkert Bazár****11 MULTIFUNKCIÓS TEREM A FELÚJÍTOTT VÁRKERT BAZÁRBAN**

(Fúzy Gábor)

Befejeződött a Várkert Bazár rekonstrukciója, augusztus végére elkészült a rendezvényterem is. A hegybe vajt multifunkciós terem nagyobbik részében a Nemzeti Táncszínház fog rendszeresen előadásokat tartani.

Bemutatjuk**15 A SZÍNÉSZ ALKOT TERET** (Götz Eszter)

Beszélgetés Fodor Tamás rendezővel, színésszel, aki a Színházi Kritikusok Céhének életműdíját kapta 2014-ben.

Színházépítészet**18 SZÍNHÁZI TEREK JÖVŐJE** (Karin Winkelsesser – BTR)

Londonban a negyedik ITEAC-konferencián a szakemberek a műszaki fejlesztés és a színházépítészet aktuális tendenciáiról tárgyaltak.

Gratulálunk**21 BALÁZS JULI LÁTVÁNYTERVEZŐ** (Kárpáti Imre)

A 2013/14-es színházi évad előadásai közül a Színházi Kritikusok Céhe „a legjobb díszlet” elismerést Gogol: A revizor előadásának ítélte, melyet Balázs Juli látványtervező álmodott meg.

5

21

11

24 IZSÁK LILI ÉS KÁLMÁN ESZTER (Kárpáti Imre)

A Színházi Kritikusok Céhe „a legjobb jelmez” díját az Örkény Színház Schiller: Stuart Mária előadása nyerte. Az előadás jelmezeit és díszleteit az Izsák Lili és Kálmán Eszter látványtervező páros készítette.

Kiállításokról**26 TECHNIKA A KULISSZÁK MÖGÖTT** (Kárpáti Imre)**Díszlet- és jelmeztervezés****27 TEXTILLEBEGÉS** (Mikita Gábor)

Hogyan kaphat a szokottnál különlegesebb funkciót a színen egy-egy ruha.

Színház-üzemeltetés**29 FELÚJÍTÁSOK A PINCÉTŐL A PADLÁSIG** (Mikita Gábor)

Beszélgetés a Miskolci Nemzeti Színház üzemeltetési vezetőjével, Karuczka Zsolttal.

Bábszínház**31 „CSODA” – KOÓS IVÁN EMLÉKKIÁLLÍTÁSA** (Szabó-Jilek Iván)

A zseniális báb- és díszlettervezőre, Koós Ivánra emlékezik a Budapest Bábszínház.

Prágai Quadriennále**33 ELŐADÓMŰVÉSZETI LÁTVÁNY- ÉS TÉRTERVEZÉS A 2015-ÖS PRÁGAI QUADRIENNÁLÉN** (Huszár Sylvia)**Külföldi hírek****35 ELHUNYT PASQUALE „PAKY” QUADRI; GERRIETS AUSTRIA CEE GMBH****PLASA 2014, London****36 SZUBJEKTÍV BENYOMÁSOK AZ IDEI PLASA-RÓL** (Tatarek Péter)**Színházi hangtechnika****38 MEGÚJULT A JÓZSEF ATTILA SZÍNHÁZ HANGRENDSZERE** (Bogár István)**39 A SZEGEDI NEMZETI SZÍNHÁZ ÚJ HANGRENDSZERE** (Bogár István)**Technikai újdonságok****41 ÚJABB ETALONOK A KIRÁLYKATEGÓRIÁBAN** (Jerzsa Attila)**42 MERLIN, AZ OKOS MONSTRUM** (Tatarek Péter)**43 ÚJ, NAGY SEBESSÉGŰ, MOBIL SZÍNHÁZI RÖPTETŐ** (Horváth Norbert)**Szcenikátörténet****44 A TÜKÖRFÓLIÁTÓL A LED-FALIG** (Götz Béla)

Szubjektív szcenikátörténet a hetvenes évektől – I. rész

Színházi gazdálkodás**49 ÜZLET ÉS MŰVÉSZET** (Dr. Venczel Sándor)

A piacgazdaság egyre inkább tért hódít a magyar színházi életben is.

Színháztechnikai műemlékek**51 „FA ÉS VÁSZON (ÉS MINDENÜTT ENYV)” A MODERN VILÁGBAN** (BTR)

Nemzetközi konferencia Antwerpenben az Európában még fennmaradt kulisszás színpadi gépezetekről.

Színháztechnikai találkozók**53 HOGYAN SZERVEZZÜNK SZÍNHÁZTECHNIKAI RENDEZVÉNYT?**

(Szabó-Jilek Iván)

Érdemes visszatekinteni a kezdetekre, a hazai és külföldi tradíciókra, valamint a mai napig példának tekinthető német 57. Színpadtechnikai Napokra.

Könyvismertetés**57 BORSA MIKLÓS: A DALSZÍNHÁZTÓL AZ OPERAHÁZIG**

(Szabó-Jilek Iván)

Az Operaház épületének története 1870–1884–2014

Szabó-Jilek Iván

Mégis kinek a szövetsége?

A Magyar SzínházTechnikai Szövetség legutóbb elfogadott Alapszabálya szerint: *A színházakban, előadó-művészeti létesítményekben vagy a színházért dolgozó, műszaki vagy műszaki érdeklődésű személyek* lehetnek tagjai. Ezt a meghatározást lehet szűkebben értelmezni: a színházi műszaki igazgatók, vezetők, főmérnökök és a színházak műszaki beosztású dolgozói, valamint a színháztechnikai konzulensek, tervezők, színházépítésszek, ill. a szakcégek munkatársai tartoznak ide.

Úgy gondolom azonban, helyesebb, ha tágabban értelmezzük a definíciót, és a színházi háttérszakmák munkásait is ide soroljuk. Kezdvé az ügyelől, aki az előadások láthatatlan karmestere, folytatva a díszletfestőkkel, díszletgyártókkal, jelmezvarrókkal, színházi kalaposokkal, cipészekkel, kellékesekkel és még sok más szakemberrel. A színházi előadásért, az előadásban dolgozó háttér munkások sokan vannak, nélkülük fel sem mehetne a függöny. Lehet vitatkozni, hogy például egy díszletfestő munkája mennyire művészi vagy műszaki, régen a Színháztechnikai Fórumban volt egy olyan rovat, amelyik címe erre frappáns választ adott: *A művészet mesterei, a mesterség művészei*. Mint ahogy az öltöztetők, fodrászok, sminkesek, sűgők nélkül sincs előadás. A nézők számára ezeknek a láthatatlan háttér munkásoknak a szervezett, összehangolt munkája segíti elő a színpadon játszó színészek sikerét.

Bár a díszlettervezőknek külön szövetségük is van, de munkájuk sok tekintetben mégis a színház műszaki tevékenységéhez kapcsolódik. Hova soroljuk azonban a scenikusokat és az új, modern technikákat a színházi előadásba integráló világítástervezőket, video- és médiadizájnereket, hangtervezőket? A Nemzeti Színházban tapasztaltam, hogy a műszaki igazgató az egyik előadóról szóló cikk összeállításakor sorra hívta a tárvezetőket és mindazokat, akiknek részük volt a darab lebonyolításában. A szakmánk szerencsére igen sokszínű, éppen ez teszi érdekessé és széppé.

Éppen a háttér munkások elismerésére hozták létre – Fekete Péter igazgató javaslatára – a Magyar Teátrum-díjat, amelyet az

MSZTSz szakcégeinek hathatós támogatásával osztanak ki az arra érdemesek között minden évben.

Természetesen minden szakmának, szakterületnek megvan a maga saját speciális mesterségbeli tudása és az ezzel járó problémái, elég, ha csak az oktatásuk helyzetét nézzük. Azt gondolom, az MSZTSz feladata éppen ezeknek az integrálása lenne. Minden szakma, szakterület létrehozhatna egy olyan közösséget a Szövetségben belül, amelyben a saját feladatait meghatározhatnák, megvitathatnák. A szakmák közötti párbeszédhez, a közös gondok megoldásához pedig kitűnő lehetőséget biztosíthatna a Szövetség. Korábban voltak kezdeményezések szakterületi munkacsoportok létrehozására, így színpadvilágítási, tűzvédelmi, munkavédelmi, szabványügyi stb. bizottságok megalakítására. Ezeket jó lenne ismét kibővítve feléleszteni.

A Szövetség csak gazdagodhat, erősödhet, ha tagsága kiterjesztésére törekszik. A sokkal szélesebb tagság több aktivitást hozhatna a munkájába, és a Szövetség elismertségét is nagyban fokozná. Különösen fontos volna ez egy olyan kis országban, mint hazánk, ahol a sokféle színházi szakma képviselőinek összessége sem jelent még tömegeket, de erősebbé tehetné az érdekképviseletüket.

Itt volna az ideje, hogy a színházakban dolgozó háttér munkások végre kezükbe vegyék sorsuk irányítását, kilépve a saját színházuk bezártságából leküzdjék elszigeteltségüket, megismerjék egymást, felismerjék közös bajaikat, eredményeiket. Ebben kellene nekik segíteni. A Szövetség számára ez pedig az alulról építkezés idejét jelenthetné, és a színházi érdekek, az élő problémák megjelenítését, felismerését eredményezné.

Végül is tehát a Magyar SzínházTechnikai Szövetség minden színházi háttér munkásnak – legyen az műszaki vagy egyéb – a Szövetsége. Mindazoknak, akiknek a munkája, jelenléte a színházban – a nézők számára láthatatlanul ugyan – segíti, lehetővé teszi a színjátszást, és akik nélkül sokkal szegényebb lenne közös szövetségünk.

IMPRESSZUM

X. évfolyam 4. szám
2014. december

MAGYAR
SZÍNHÁZTECHNIKAI
SZÖVETSÉG

A Magyar SzínházTechnikai Szövetség
szaklapja
HU ISSN 1786-6995

Megjelenik: negyedévente
(március, június, szeptember, december hónap)
Kiadja: a Magyar SzínházTechnikai Szövetség,
1011 Budapest, Corvin tér 8., www.msztisz.hu
Felelős kiadó: Szűcsborus János, az MSZTSz elnöke
Főszerkesztő: Szabó-Jilek Iván
Tel./fax: (+36-1) 375-6566,
szjivan@t-online.hu
Szerkesztőbizottság: Götz Béla, Götz Eszter,
Kárpáti Imre, Kiss Péter, Krisztiáni István, Rétfalvi
János, Dr. Sirató Ildikó, Dr. Venczel Sándor,
Wettstein Tibor
Szerkesztőség: Magyar SzínházTechnikai Szövetség titkársága, 1138 Budapest, Madarász
Viktor utca 43. fszt. Tel./fax: 329-0841

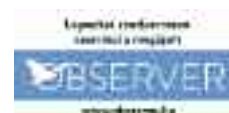
Korrektor: Darnay László
Grafikai munkák, tördelészerkesztés:
Lusztig Tibor
Mobil: 06-20-255-6160
E-mail: tiber.lusztig@gmail.com
Nyomdai munkák:
DeMax Művek Nyomdaipari Kft.

Terjesztés: előfizetéssel, színházi árusoknál.
A Szövetség tagjai ingyen kapják.
Ár: 945 Ft/példány

Előfizethető: a szerkesztőség címén vagy a
www.msztisz.hu honlapon lévő megrendelőlapra.
A 2014. évi teljes évfolyam ára 3360 Ft.
A postaköltséget felszámítjuk.

Régebbi lapszámok – korlátozott számban – még kaphatók.
Kéziratokat, ábrákat, fotókat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.
Szerkesztőségünk a hirdetések és PR-cikkek tartalmáért nem vállal felelősséget.

A közölt cikkek tartalma nem minden esetben tükrözi a szerkesztőség véleményét.

A PESTI VIGADÓ REKONSTRUKCIÓJA

A Kamaraterem

A Pesti Vigadó ünnepélyes átadása után még tovább folytatódott a Kamaraterem felújítása. Itt a munkálatokat több nem várt akadály gátolta. A mostanra elkészülő terem kis kamaradarabok bemutatására, kamarazenei hangversenyek és profi filmvetítések tartására alkalmas.

A tervezett színpadtechnikai berendezések

A megbízói elvárásoknak megfelelően a teremnek kevés szereplős és minimális kellékkel megrendezett kamaraszínpadi előadásokon túlmenően elsősorban zenei és hagyományos filmvetítési előadásoknak kell megfeleljen. Ezért építészetiileg az eddig keresztirányú, térszínpadi elrendezést hosszirányba kellett átforgatni a technikai helyiségekkel együtt. További kihívás volt, hogy az így kialakuló terem szélsőséges esetben akusztikailag feleljen meg mind a filmvetítés, mind az élő zenei előadások elvárásainak.

Az utózengetési idő szabályozása

A többfunkciós használatra való tekintettel a terem utózengetési idejét változtatni lehet. Erre a célra a terem mindkét hosszfa men-

tén gépi mozgatással egyrétegű hangelnyelő filcet lehet közvetlenül a falsík előtt leengedni, illetve visszahúzni az ívelt burkolatok mögé. A textília a fal felőli oldalon vastag filcréteg, amelyiknek a terem felőli oldala a belsőépítész által kiválasztott színű.

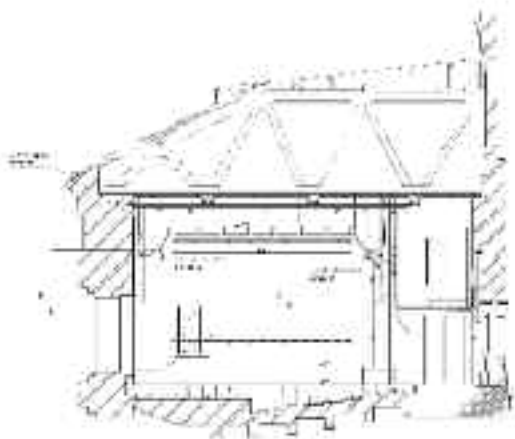
A terem bal oldalfalában a 4,4 m átmérőjű kerek ablak az előadó természetes megvilágítását teszi lehetővé, ugyanakkor ennek a felületnek fényzáró lezárását ugyancsak felhúz-

ható függöny teszi lehetővé. A textília anyaga „SunStop” jelű fényzáró anyag, amelynek terem felőli oldalát a többi burkolattal összhangban a belsőépítész tervező választotta ki. A külső oldalán lévő felületkezelés 100% fényzárást garantál.

Az élő zenei hangversenyeknél, elsősorban az egyenletes hangenergia-ellátás biztosítására, 8 db 2,5 m magas mobil hangvető panel áll rendelkezésre. Ezekkel tetszőleges >

A nézőtér mögötti vezérlőerkély

Keresztmetszet

› módon lehet a Díszteremhez hasonló módon lehatárolni az aktív játéktér.

Függönyözés, vetítővászon

A színpadi pódium kis szélessége miatt arányos elrendezésben előfüggöny és oldaltakarások nem voltak telepíthetők. Ezért a színpadon csak egy kétszárnyú háttérfüggöny van beépítve, amely kb. 1 méternyit mélység irányában is mozgatható. A függöny a hagyományos színpadi háttér funkció túlmenően vászontakaró és szűkítő funkciókra is használható.

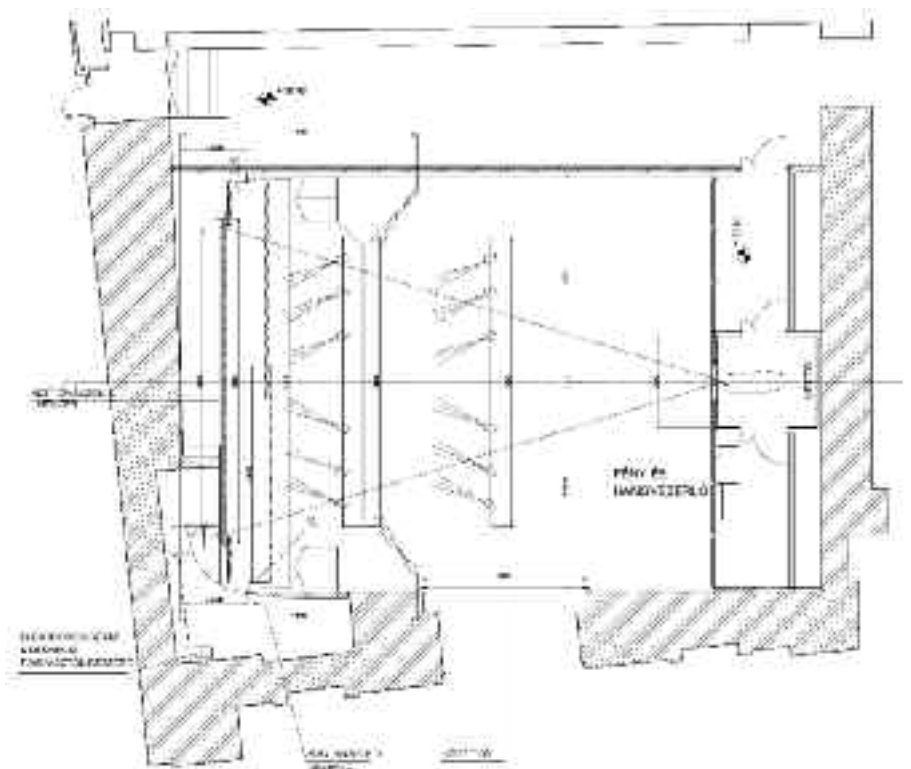
A vetítővászon névleges szélessége 9 m. Közvetlenül a színészbejárat előtt engedhető le a színpad légterébe.

A színpadvilágítást tartó szerkezetek

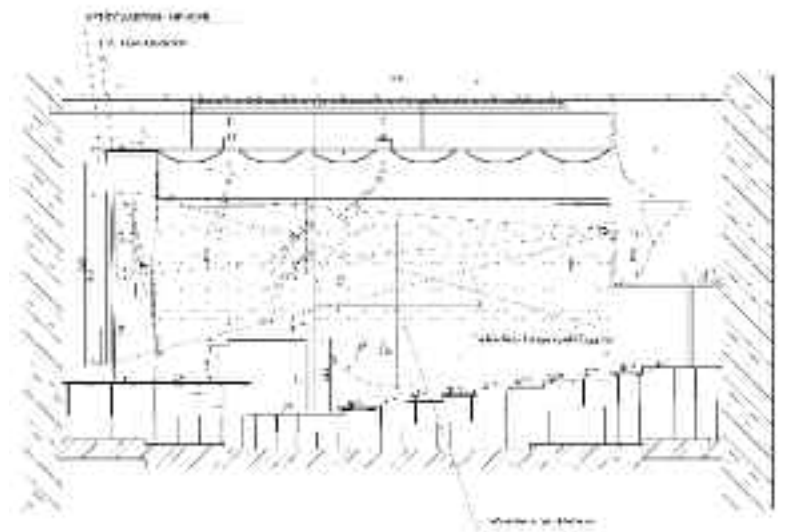
Az előadói pódium frontális és oldalról történő megvilágításához a terem légterébe 2 db leengedhető világítási tartó és mindkét oldalon az oldalfalak előtt 2-2 db csőoszlop van az oldalfali burkolatok alá függesztve. A leengedhető tartók hossza 8 m, hasznos teherbíráruk 300 kg.

A terveket a kivitelezés során felmerült építészeti és statikai problémák miatt némileg korrigálni kellett.

Strack Lőrinc

Alaprajz

Hosszmetszet

Nézőtér a kerek oldalablakkal

Hangvető mennyezet a világítási tartókkal

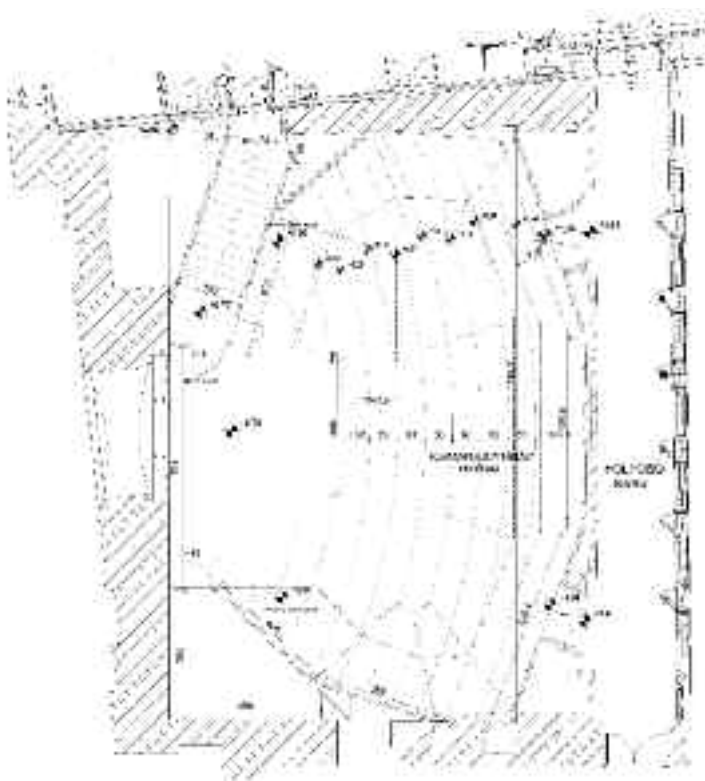
A Kamaraterem színpadgépészete

A Kamarateremhez – a II. emeleti Díszterem után – a következő ütemben szintén mi szállítottuk az új színpadgépészeti elemeket. Mint arról korábbi cikkemben beszámoltam, a Díszterem felsőgépészetének tervezése, kivitelezése nem volt szokványos rutinfeladat. Nem volt ez másképp itt sem, a speciális építészeti környezet okozott váratlan meglepetéseket és újabb feladatokat.

Az első meglepetést az álmennyezet lebontása után a nézőtér fölött lévő két nagyméretű áthidaló pillér okozta, melyek a régi tervekben nem szerepeltek. Ezek a pillérek belőgtak a tervezett új nézőtér légterébe, a statikusnak, generálkivitelezőnek nem kis fejtörést okozva lehetett részben elbontani. A megmaradt rész még így is jelentősen leszűkíti a világosítójárdát, illetve az eredetileg tervezetthez képest, a jelentősen lecsökkent magasság miatt, alaposan át kellett terveznünk az oldalfali akusztikus függönyök mozgatását.

A következő meglepetés a felső födém alul bordás vasbeton gerendázata volt. Köszönő viszonyban sem volt az eredeti tervekkel, két párhuzamost vagy merőlegest nem lehetett találni. A terem határolófalainál szintén nincs két derékszög. A gépi világítástartókat segéd tartók, kiváltások beépítésével végül is sikerült a kívánt pozíciókba helyezni, a színpad elméleti tengelyére merőlegesen.

A következő, amiről érdemes beszélni, a motoros vetítívázon bejuttatása a terembe. A közel 600 kg tömegű szerkezet ~11 méter hosszú dobozban érkezett. Tudtuk, hogy ezt a ládát a tömege és hossza miatt a lépcsőházon keresztül nem lehet felvinni, csak a 21 méter maga-

Átalakítás előtti állapot

san lévő ablakon keresztül lehet bedaruzni. A meglepetést itt az előre nem kalkulált, rendkívül bonyolult, hosszadalmas engedélyezési eljárás okozta (területfoglalási engedély, behajtási engedélyek, a daruzást végző cégek engedélyei – mire a másikat megkaptuk, az egyik már lejárt). Maga a daruzás – szakcéget megbízva természetesen – már viszonylag könnyen ment, igazi „turistalátványosság” volt a belvárosban. Kosaras emelőről először el kellett távolítani az ablak előtt lévő madárhálót. Két daru

emelte-csúsztatta be a dobozt, amit a teremben kiépített állványrendszeren már kézi erővel mozgattunk, és juttattuk fel a színpadra.

A szállított eszközök, berendezések

Oldalfali akusztikus függöny és mozgatása

A terem két oldalán, az íves hangvetők mögötti térből 12 x 3,55 m méretű függönnyel

Szerelés közbeni állapot

Leeresztett világítási tartó

Színpad a leeresztett világítási tartóval, mögötte a fehér vetítőkészlet

› lehet a bejárati ajtó felső pereméig leengedni. Az így kialakuló intenzív hangnyelző felület elsősorban filmvetítéseknel csökkenti az utözengési időt, ezáltal javul a beszédérthetőség. A függöny felső pereme a világosítójárda aljához van rögzítve, az alsó része pedig, a fal felőli oldalon egy csőtartóhoz. A csövet a függönnyel együtt a mennyezeti segéd tartók alá lehet emelni, takart helyzetbe. A mozgatást rádió-távírányítású csőmotorok végzik. Az emelési magasság ~3,7 m, a mozgatási sebesség ~0,05 m/s.

A világítási tartók mozgatása

A színpad első harmadának vonalában és a 2. széksor fölött 1-1 kettős csőtartó van a terem légterébe függesztve. A páros tartók alul 48 mm átmérőjű csövekből vannak hegesztve a világítási eszközök függesztéséhez, felül nyitott U profilok a kábelek rejtett vezetése-

hez. A csőtartók hossza 8 m, 4 helyen vannak sodronykötelekkel felfüggesztve. A világítási kábelek fogadását a tartóra szerelt kosár oldja meg.

A mozgató hajtómű a világosítójárda eléréhető, kezelhető. A hajtás egység 4 köteles spirálhúzó, kétfékes villanymotorral, kettős csigahajtóművel, szabadon állítható hatkapcsolós végállaskapcsoló egységgel. A vezérléshez szükséges jeladó a motor hátsó tengelyén található. A tárcsák mellett elhelyezett rézrúd az esetleges rendellenes kötélcsevelést érzékeli, a kötélt kiugrását gátolja. A hajtás egységbe beépített cellával a terhelést mérjük, túlterhelés esetén az emelés tiltásra kerül.

A mobil vezérlő táblót – közös az előfüggönnyel – a színpad bal oldalán elhelyezett aljzatba lehet csatlakoztatni. A hasznos terhelés 300 kg, emelési magasság 4,8 m, a mozgatási sebesség ~0,1m/s.

A horizontfüggöny mozgatása

A színpad aktív játékfelületének hátterét a vetítőkészlet előtt egy kétszárnyú görög függöny zárja le. A függő pályák görgőzött rácstartóra vannak rögzítve, ezáltal a függöny mélységi helyzete állítható. A mélységi mozgatás kézi erővel történik.

A függönymozgató rendszerbe 6 m magas függönyök vannak bekötve, mozgatásuk fokozatmentesen szabályozható hajtóművel történik, 0,1–0,8 m/s sebességgel.

A vetítőkészlet és mozgatása

Közvetlenül a színészbejáró lépcsője előtt egy 9 x 5,5 m méretű vetítőkészlet lehet a színpad légterébe engedni, frontális mozvitetéshez. A le- és felcsevelés motorikusan, rádió-távvezérléssel történik.

Végfokszekrény, melyben helyet kaptak a d&b audio-technik D80 és D6 erősítők

Mobil vezérlő tábló

Hangvezérlő állás

Sötétítőfüggöny

A nézőtér bal oldalán lévő kerek bevilágítóablakot hagyományos színpadai előadásoknál és mozivetítésnél is 100% mértékben, résmentesen el kell sötétíteni. Az ablaknyílás átmérője a belső oldalon 4,6 m, amit a kiírásnak megfelelően felcsévélezhető fényzáró textíliával zárhatunk le. A textília kétoldalt fényzáró peremlécekben van megvezetve. A 100 mm tokméretű csőmotoros csévéelőhengert az ablak alsó pere-

métől mérve kb. 6 m magasságban az oldalfalhoz rögzítettük. A le- és felcsévézés motorikusan, itt is rádió-távvezérléssel van megoldva.

A felsorolt berendezések mellett felszereltünk még 2 db színpadai és 2 db nézőtéri világítási csőoszlopot, továbbá szállítottunk még 6 pár színpadra állítható mobil, színfurézott hangvető panelt is.

Veres Sándor

Színpad- és Emelőgéptechnika Kft.

A vetítősízon beszállítása

www.szinpaddtechnika.com

Színpadtechnikai berendezések

tervezése, gyártása,
szerelese, javítása,
karbantartása.

*Budapesti irodánk és
bemutatótermünk címe:*

**1077 Budapest
Jósika utca 28.**

Színpad- és Emelőgéptechnikai Kit.

2112 Veresegyház, Budapesti út 128.
Telefon: +36 20 974 7511
Tel/Fax: +36 28 580 435
Email: info@szinpaddtechnika.com

ISO 9001:2009
szisztem tanúsítva

Színpadvilágítás a Kamarateremben

Lassan, de biztosan elkészül a Pesti Vigadó teljes rekonstrukciója. A Díszterem után a régi Kamaraterem is új alakot ölt. A teljesen átalakított térben a világítási rendszer is új megoldásokat igényelt.

Az orfeumszerű színpad megvilágításához kialakított hatásvilágítási rendszer a változó körülmények figyelembevételével épült ki. Sajnos a tér átalakított építészeti lehetőségei nem tették lehetővé az ideális világítási pozíciók kialakítását. Főleg a színpad környéke tartogat erősen kompromisszumos megoldásokat a világítás szempontjából. Az akusztika és a gépészet alaposan körbenötte a színpadot, ezért lámpáknak már nem maradt hely a színpad felett. A színpad mélységi megvilágítása és zenekari világítása az általános világítás első két sorának használatával oldható meg. Kezelése a fényszabályzó pultról történhet, ami átkapcsolható az általános világítás fali vezérlőjére. Hatásvilágítási célra 36 szabályozott és 36 direkt áramkör került telepítésre. Az egységeket a kiváló magyar gyártású PLS termékei közül választottuk, mégpedig a Master dimmert és az RP12 direktkapcsoló-fiókot. A PLS gyártmányai függvényében egyszerűen konfigurálhatók, a nagyterem kiegészítésére is könnyen átállíthatók. A dimmereket a kamaraterem mellett a régi Vigadó vezérlőhelyiségébe lettek telepítve. Innen egy elosztószekrényen keresztül táplálják a teremben elhelyezett csatlakozódobozokat. A telepített csapdák egységes kialakításúak, minden pozíció két szabályozott és két direkt áramkört kapott, aminek oka a fényvetőpark kialakításában keresendő. A megvilágítást kevert fényforrások eszközök biztosítják. A beszállított lámpák fele hagyományos izzószálas fényforrással rendelkezik, a másik fele pedig LED fényforrású lett. A vezérelhető lámpák nagy száma miatt vált szükségessé ugyanannyi direkt kapcsolt áramkör, mint szabályozott.

A vezérlőpult a díszteremmel kompatibilis Grand MA2 lett, így a vezérlőrendszer a két terem között teljesen átjárható és az aktuális igények szerint variálható.

A fényvetők, mint már említettem, halogén és LED fényforrásúak vegyesen kerültek be a projektbe. Halogénizzósak a profilámpák. Ezek az ADB remek Warp 800-as zoom profilámpái, melyek a nézőtérre a színpadtól távolabb, míg az ETC Junior zoomjai a színpadközeli tartókra lettek felszerelve. Halogén fényforrással kapott még a színházterem 10 darab Spotlight Sintezi 1200 PC fényvetőt, ami főleg a mobilitást szol-

Színpadvilágítás vezérlése

Erősáramú elosztó és a PLS dimmereket

gálja a teremben. Ez a típus jó választás volt a ház részéről, mert a robusztus alumíniumöntvény házas lámpa nagyon jól bírja a változó körülményeket és a gyakori átszerelést. Külalakra teljesen megegyező, de LED-es fényforrással szerelt a Spotlight PC LED 200-as fényvető, ami a kis térben jól használható, derítő jellegű lámpa. Ebből is 10 darab került be a hatásvilágítási rendszerbe. A rendkívül jó hatásfokú, 3000 K° színhőmérsékletű LED-lámpa fénye szépen beolvad a halogén környezetbe, viszont jóval kevésbé terheli a behatárolt teljesítményű betáplálást. Színezhetősége, szabályzási karakterisztikája szépen besimul a szabályozható fényű lámpák közé. A fenti lámpamennyiség bőven kiszolgálja a színpad egyenletes megvilágítását, és le-

hetőséget teremt alternatív fényirányok kialakítására is.

Ez a fehér fényű fényvetőmennyiség lehetőséget biztosíthatna akár hagyományos színfóliás színezésre is, de a tervező ezt más megoldással egészítette ki. A színezési feladatok megoldására kétféle LED-színkeverőt tervezett. Frontirányból 8 db Showtech RGB LED PAR lámpa és

16 db DTS F.O.S. Power RGBW derítő került a színpad fölé. A Showtech PAR lámpái már nagyon sok helyen beváltak, jelentős fényerejük és zajtalan működésük garantált. A DTS-féle 1 méteres LED-derítő pedig ideális a kisméretű és kis belmagasságú színpadok felső derítésére. Lehetőségei már-már a régi klasszikus, izzólámpás szuffitát idézik, csak a F.O.S. sokkal jobban színezhető, kisebb és intenzívebb fényű, mint az őse.

Összefoglalva: a Vigadó megújult Kamaraterme jól fel van szerelve, és azzal a lehetőséggel is rendelkezik, hogy a Díszterem világítási eszközeivel együtt szabadon variálható, kiegészíthető az aktuális igények szerint.

Jerzsa Attila
Pelyhe & Társa Kft.

Neoreneszánsz kert

VÁRKERT BAZÁR

Multifunkciós terem a felújított Várkert Bazárban

Befejeződött a Várkert Bazár rekonstrukciója, augusztus végére elkészültek az új épületrészek, a liftek és a mozgólépcsők mellett a királyi kertek rekonstrukciója, a mélygarázs és a rendezvényterem is. A hegybe vájt multifunkciós terem nagyobbik részében a Nemzeti Táncszínház fog rendszeresen előadásokat tartani.

Az 1875–1883 közt Ybl Miklós tervei alapján épült neoreneszánsz Várkert Bazár a világörökség része, ugyanakkor 1996 óta a világ száz legveszélyeztetettebb műemlékének egyike volt. A 2014-ben véget érő rekon-

strukciója és fejlesztése teljes egészében az Európai Unió által társfinanszírozott – több mint 11 milliárd forint – támogatásból valósult meg. A felújítási munkálatok eredményeként a műemléki szempontok és az épület ki-

használásának praktikuma harmonikus egyensúlyba kerül. A Várkert Bazár fejlesztésével és hasznosításával új kulturális szolgáltatásokkal gazdagodik a főváros. A felújított >

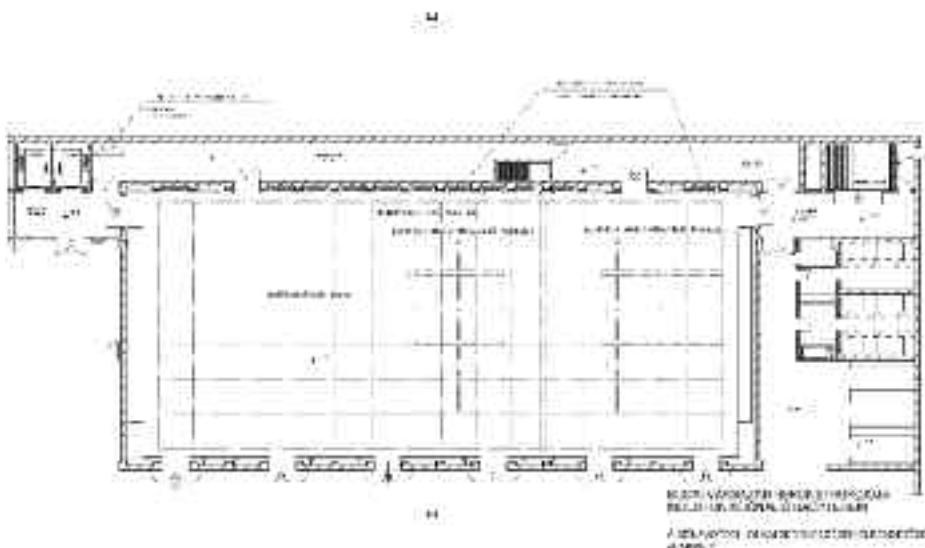

A Várkert Bazár látványterve

1. Déli palotaépületek (kiállítások)
2. Az egykori vízvezetéki épület
3. Déli bazársor (binnen az Erzsébet lépcső)
4. Fülkepavilon (ma ez a multifunkciós terem bejárata)
5. Neoreneszánsz kert
6. Gloriett a rámpákkal
7. Déli kortinafal a Vízhordó lépcsővel
8. Lépcsőpavilon
9. Öntőházudvar
10. Északi kortinafal
11. Északi bazársor
12. Testőrségi palota (kiállítások)

› épületegyüttesben kiállítóhelyiségek (összesen 2500 m²) és multifunkciós rendezvényterem (900 m²) kapnak helyet. A mélygarázs 298 gépkocsit tud befogadni. Emellett az idelátogatókat vendéglátóhelyek, különféle üzletek és turisztikai információs pont is várja.

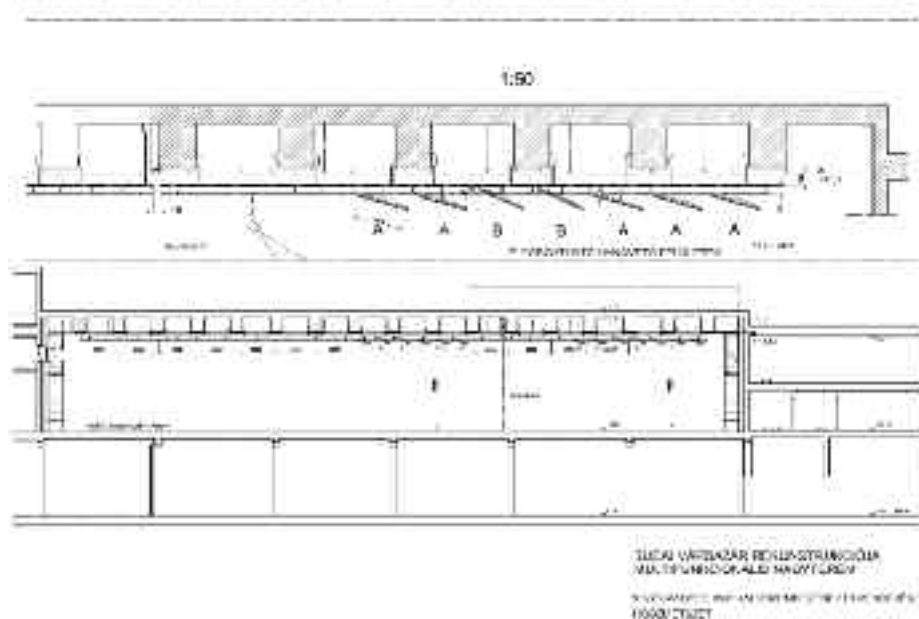
Kívülről csupán a felújított várfalak látszanak, és az újjáépített neoreneszánsz kert, hiszen minden a föld alatt épült meg. A neoreneszánsz kert mellett, az Öntőház udvaron

Színpad a Táncszínház eszközeivel

Nagyterem nézőtere

sikerült egy szabadtéri szórakozóteraszt is kialakítani. Késszínpad is létesült kisebb rendezvények, szabadtéri előadások megtartására. Mozdulólépcső és lift viszi a látogatókat az 1200 fős, multifunkciós rendezvényterem előcsarnokából fel a neoreneszánsz kertig és le a mélygarázsba.

A rendezvényterem előcsarnoka sem mindennapi: a hatalmas, támfalul szolgáló földtömeg kitermelése után kerültek elő Ybl szép, gótikára hajazó, több emelet magas téglátámaszok, melyek önmagukban is különleges térérlelményt teremtenek. Az előcsarnok magas mennyezetéről fénylő orgonásípként lógnak le a világítótestek. Itt található a kiszolgálórészek: a ruhatár, WC-t, büfét és várakozó ülőlépcsőket. Igazi különlegesség a 900 m² alapterületű, föld alatti rendezvényközpont kialakítása 20,5 m fesztávval. A zárófödém 40 cm vastagságban készülő és

100 cm-es lelógású, 80 cm széles gerendákkal erősített, alul bordás monolit vasbeton födém, melynél a gerenda síkja 6,65 m-re helyezkedik el a padlószint fölött. A rendezvényterem nagysága belső elválasztófallal osztható. Az így kialakítható kisebb terem önmagában látványosság: fekete falaiban több ezer, csoportonként vezérelhető LED-et rejtettek el, így látványos és változó megvilágítást lehet létrehozni a falain és a mennyezetén.

Színháztechnológiai berendezések

A multifunkciós terem színpadgépészeti berendezéseinek kivitelezésére a Gépbér Színpad Kft. kapott megbízást.

Fotók: ZOA

Kisterem: lelátó összetolva, felül állítható hangvetők

retű aknaajtók elektromechanikus reteszeléssel kerültek beépítésre.

Mennyezeti rácsos tartók

Részben a színpadtechnikai rögzítésekhez az álmennyezet alá kettős csőtartók vannak befüggesztve. A 2,6 x 2,6 m osztástávolságú rasztert a vasbeton bordákhoz kellett rögzíteni ház a házban elv szerint rugalmas elemekkel, oly módon, hogy az álmennyezetten átvettett függesztőszárak csak rugalmas távtartók révén érintkezzenek a mennyezeti elemekkel.

A rasztercsomópontokban a csőtartó hasznos teherbírása 750 kg. A csőtartók és az álmennyezet közötti légréteg 150 mm, részben az általános rendeltetésű huzalozások, másrészt a díszlethúzó kötelei, vezetékjei részére. >

Kisterem: tribün kihúzva, ülések háttámlája lehajtva

Díszletszállító emelő

A terem gyakori átrendezése miatt az üzemeltetés során nagy mennyiségű bútort, díszletet, technikai eszközöket kell a belső raktárak között, illetve külső szállításhoz az alsó rakodótér és a raktárak vagy a rendezvényterem között szállítani. Erre a célra a raktárak felőli oldalon egy nagyméretű, 3000 kg teherbírású teheremelő készült, a 4,0 x 2,8 m alapterületű rakodófelületén nagy mennyiségű kellék szállítható. A járószék felül nyitott, 3,0 m belmagasságú. A rakodófelület 2" vastag borovifenyő, az oldalfalak 1" vastagságú hajópadlóval vannak burkolva, hogy a kellék- és a konténeres szállítás durva igénybevételét elviselje.

A teheremelő mozgatása hidraulikus, 35 kW teljesítményű, vezérlése: csak külső, hívó-küldő vezérlés. A felvonó mindhárom szintjén 1 óra tűzállóságú, 3,3 x 2,8 m mé-

Rendezvényterem impozáns előcsarnoka

Az Öntőház udvar szabadtéri rendezvények helyszíne lesz

- › A csőtartók $\varnothing$ 51/2,6 mm acélcsőből készültek, a két cső tengelytávolsága 200 mm. A tartók egymástól való távolsága mindkét irányban 2,6 x 2,6 m, kivételt képez a térelválasztó panelek vonala, ahol az osztástávolság kb. 2,15 m.

Hangvető panelek mozgatása

Mindkét hosszanti, frontális elrendezésnél a rendkívüli távolságok miatt a hangenergia-eloszlás javítása érdekében mennyezeti hangvető panelek kerültek beépítésre. A panelek alapesetben vízszintes helyzetben vannak. Élő zenei előadásoknál azonban a felületeket meg kell billenteni. Egy 2,6 x 2,6 m méretű osztásközbe, a technológiai csőtartók közé 2 db 1,15 x 2,4 m méretű panel van illesztve. Az egy vonalban lévő 5 db panel a közepén futó tengellyel vannak egymáshoz rögzítve, amelyet orsómotoros mechanikával lehet a két véghelyzet között mozgatni. Alaphelyzet vízszintes, akusztikailag aktív helyzet: 15°, illetve 24°. A billenő vázszerke-

zetre szerelt hangvető felület 15 mm vastag rétegelt lemez feketére festve.

Mobil, betolható lelátók

A rendezvényterem mindkét végében egy-egy összetolható, lépcsősen emelkedő nézőtér került beépítésre. A lelátók 3-3 egységből vannak összeállítva, minden egység 12 so-

ros. A mozgatás motorikusan történik, talajon nyomot nem hagyó kerekeken gördül a szerkezet.

Az oldalfalba teljesen behúzható ülőssorok

A díszletszállít emelő

Büfé az előcsarnokban

Fotók: szji

székei a szivárvány minden színében pompáznak, és remekül mutatnak a fekete háttér előtt. A lelátó székezése manuálisan kettes, hármas és négyes közösített csoportokban dönthető, a székek pánikmechanikás írólap-pal vannak ellátva.

Fúzy Gábor
Gépbér Színpad Kft.

gépbér színpad

Színpadtechnikai termékek tervezése, gyártása, kivitelezése és értékesítése.

Elérhetőség:
Gépbér Színpad Kft
1095 Budapest, Mester u. 87
+36 1 445 4811, +36 30 464 2363
www.facebook.com/szinpadtechnika
www.gepberszinpad.hu

A színész alkot teret

2014-ben Fodor Tamás rendező, színész, a Stúdió K alapítója kapta a Színházi Kritikusok Céhének életműdíját. Fodor Tamást az elismerés mellett a legjobb férfi főszereplőnek járó díjra is jelölték.

Beszélgetés Fodor Tamással

Sokan sokfélet kérdeztek Öntől, miután – Törőcsik Mari, Senkálscy Endre és Zsámbéki Gábor után – idén szeptember 21-én Ön vehette át a Színházi Kritikusok Céhének életműdíját. Ezúttal nem a független színházról, nem is színészi játékról kérdezem, noha ugyanezen a díjkiosztón a legjobb férfi főszereplő díját is átvehette az I. Erzsébetben nyújtott alakításáért. A Színpad folyóirat azonban elsősorban arra kíváncsi, hogy az immár fél évszázada rendező Fodor Tamás hogyan gondolkodik a színpadi térről.

A színpadi teret számomra nem a fizikai környezet határozza meg, nem az alakítja, hanem az ember, aki benne mozog. Ha egy város jól működik, megfelelő teret tud biztosítani az emberek kapcsolatainak. Az a jó tér, ahol az emberek meg tudják jeleníteni a viszonyaikat.

A hatvanas évek elején, amikor Ruszt József az Egyetemi Színpadon rendezett, feltalálta a színpadon belüli színpadi teret. A középkori színházi előadásokhoz nyúlt vissza, amikor a játék a hétköznapi (piac, utca) térhez képest egy megemelt szinten történt. A hétköznapi tere fölé emelkedő színpadi tér egyszerű gyakorlati szempontokból alakult ki: fontos volt, hogy a közönség lássa a játékot. Ez a megemelt, de a hétköznapi életbe ágyazott színház a 19. századra teljesen eltűnt, ekkor a rivalda már elválasztotta a közönséget a játék terétől.

Bár Ruszt a középkori mintát használta, kiemelve a színészt, de meghagyta a közönséget a nézői térben. Az Egyetemi Színpad ugyanis eredetileg kápolna volt, azaz nem színháznak való építmény, az 508 ülőhely előtti színpad egy több mint egyméteres emelvény volt. A közönségnek folyamatosan fölfelé kellett néznie. Ruszt, ezt a színpadot megduplázva, sokszor egy 33 centis emelvényre helyezte a játékot. Ennek a „nagy- és kis színpad” formációnak legnagyobb sikere az 1965-ös *Karnyóné* volt, ez mérföldkő volt Ruszt pályáján, ez az előadás jutott ki először Nyugat-Európába is. Egy dobogóra két

létrát tett, a játékos a jelenetük kezdetén felléptek, majd amikor nem ők következtek, leléptek, azaz visszaültek a dobogó szélére. A színpadi mozgás nem naturális volt, hanem egy szögletes tér szabályaihoz igazodott, valahogy úgy, mint egy katolikus misén a ministráns mozgása: az emelvény alakja szabja meg a színészek mozgásirányait. Élete vége felé az akkor már nagybeteg Rusztot a régi egyetemi színpadbeli színészekkel meglátogattuk Zalaegerszegen, és a Duna TV felvétele kedvéért akkor, negyven évvel később Ruszt rekonstruált egy kis részt a Karnyóné színpadi helyzeteiből. Nevetve szólt fel nekünk a színpadra: „Már elfelejtettétek, hogyan kell mozogni!” Igaza volt. Akkor már befutott színészek voltunk, újra meg kellett tanulni a jellegzetes, Ruszt-féle, „rivaldával” párhuzamos, illetve arra merőleges, sarkos színpadi járást.

Amikor 1996-ban elindult az új Stúdió K Színház, még a Mátyás utcai pinchelyiség-

ben, az első felnőtt darab rendezésében viszszahoztam azt az elvet, hogy az előadás alatt senki nem mehet ki a játéktérből. A nézőtér és a színpad egyetlen tér volt, amikor a színész felállt a helyéről, játékba került, „fellépett”. A közönség két oldalról nézte a játékot, mint egy teniszmezőkészen. Ezt továbbvittem még néhány előadásban, Kleist *Amphytrion*-ja és Forgách András darabja, amit Garcia Márquez kisregénye alapján írt, szintén kétoldalas nézőteret használt, de itt már nem lent volt a játéktér és fent a nézők helye. Szegő György díszlete rusztikus, az eredeti fa alakját őrző deszkákból, a síkot szétdaraboló, lépcsőszerű alapot hozott létre: mintha egy tektonikus erő szétörtö volna a teret.

Az én szándékom az volt, hogy megszűntessük a rivaldát, a játék közvetlen közelébe hozzuk a közönséget. Ennek a gondolkodásmódnak több fázisa volt 1971-től kezdve, amikor a Stúdió K elődje, az Orfeo Stúdió megalakult.

Étoile (Seprun: A háborúnak vége), 1971, próba, párizsi metró kantátiája

› **Menjünk még vissza a hatvanas évekhez: a színházi alapélmények közül nem lehet kihagyni Grotowski színházat, aki többek között a játék és a közönség kapcsolatát fogalmazta újra igen radikális módon. A hazai színjátszás és Ruszt József számára meghatározó volt az 1968-ban látott Grotowski-előadás.**

Én nem voltam ott, de még így, a többiekén keresztül is mélyen hatott rám. Ruszt Grotowski hatására rendezte meg Halász Péternek Pilinszky KZ-oratóriuma nyomán, éppen a Grotowski színház inspirációjára írt *A pokol nyolcadik köre* című művét, az úgynevezett fizikai színház első magyar megnyilvánulását. A tábor foglyai valóságos köveket cipeltek. Ez az élmény, bár közvetve, rám is hatott. 1969-ben a *Rámpa* című előadásban nálam a szereplők sörösládákat rakodtak, ugyanis ez a módszer, a színészek valóságos fizikai megterhelése tudta felhívni a néző figyelmét a szocializmusban létező napi megaláztatásra. A teret itt már próbáltam úgy használni, mintha kamerán keresztül látnánk. Ekkor, a hatvanas évek végén már ott munkált bennem a Jancsó-filmek térhasználatának elemi ereje. Később egyre jobban kezdtem alkalmazni a Jancsó-féle gyakorlatot. Nála a színész fektetett nyolcasokat leíró, sokszor körkörös mozgása vitte a néző szemét képviselő kamerát, és a másik színész körbekerülése lendítette tovább ezt a mozgást, így alakítva a teret. A díszlet csupán segítheti a színész térképző szerepét. 1971-ben az *Étoile* című előadásunkat a Ferencvárosban, a valamikori Hazafias Népfront tanácstermében mutattuk be. A játékteret székekkel tagoltuk, amelyek különböző funkciókat kaptak: hol autó, amit alábúj-

Fodor I. Erzsébet szerepében (Szkéné Színház)

va szerelt valaki, hol metrót, hol vonatot. A férfi szereplők felsőteste meztelen volt, mezítláb játszottak, az egyéniségek helyett az egymáshoz való viszonyra került át a hangsúly, ebből jött ki a történet. A szertartásos jellegből, a színészek térbeli helyzetéből következett az a fajta térképzés, ahol a díszlet mint dekoráció eltűnt, a színészek mozgásával alakult a tér.

1977 végén a szertartásszínház és a filmszerű játékmód összegződött a *Woyzeck* előadásában, a Lőrinc pap téri pincehelyiségben. Itt végképp eltűnt a rivalda helye és szerepe. A közönség ment az egymást követő jelenetek után, ráadásul többfelé is indulhatott, mivel egyszerre több helyszínen, párhuzamosan zajlottak jelenetek, megosztott a közönség figyelmé és mozgása. Mindössze két díszletelemet

Zalán Tibor: Ószeresek

használtunk: egy asztalt, amely megosztotta a teret, illetve egy kollázsszerű képet – Németh Ilona készítette –, amelyre rákerült mindaz a rekvizitum, amivel Woyzeck találkozott. A környezet többi részét a pince betonfalai és oszlopai, a falak lambériaborítása adta.

A következő játékterületünkön is ragaszkodtunk a valóságos építészeti elemek megjelenéséhez. Óbudán, a Fővárosi Gázművek művelődési házában kaptunk helyet, egy hagyományos kultúrházban hagyományos színpaddal. Mi ezen játszottunk – de leeresztett függöny nélkül, a közönség is a színpadon ült. A játékteret így szűrte betonfalak és vastraverzek adták, igazi színházi backstage, egy raktárhoz vezető vaslépcsővel, vasajtókkal. Füst Milán *Catullusát* kocsmatérnek rendeztük be itt. 1986-ban az *Elektra* előadásán dexion-salgó elemekből tornyokat építettünk, még tüzet is raktunk a színpadon. Ekkor már kamerával dolgoztunk, élőben rögzítettük az előadásokat, közelképeket csinált az operatőr, és ezeket folyamatosan kivetítettük több monitorra. A filmcsinálás izgalmát, a filmforgatás közben létrejövő színházat próbáltuk megidézni, azt a rendkívül koncentrált figyelmet, amikor a stáb tagjai – a hangmérnök, a segédoperatőr, a rendező, a fahrtmester és a többiek – teljes feyelemben, a kamera mögött hajszálpontosan lekövetik a kamera előtt zajló jelenetet. Ez a mozgás együtt a filmforgatáskor is színház-szerű teret hoz létre, ezt a gyakorlatot szerettem volna megjeleníteni a színpadon. Számomra fontos volt, hogy a film felvételekor érezhető egyszerűséget, a megismételhetetlen pillanat élményét a színpadon is létrehozzam. A színházban mindig arra törekszünk, hogy a

Halmos Ferenc: Szüret, 1972, az építkezés rekvizitumai

Georg Bühner: Woyzeck, 1977

jelenetet másnap is rekonstruálhassuk, de a filmbeli pillanat megismételhetetlen.

Mindig izgatott a színpadi tér élménye. A Gázművek művelődési házában vittem színpadra az Ecseri piac különleges téri világát. A piac kis kuckókra tagolódik, mindegyik egy-egy árusé. Az árusok egymás közötti viszonya éppen olyan izgalmas, mint a vevőké, Zalán Tibort kértem meg, hogy írjon egy darabot erről. Csík György tervezte a díszletet: egy hat cikkelyből álló körformát, tulajdonképpen egy tortát, amit a közönség körülvelt, de az első néhány percben csak a hozzá közel lévő körcikk elejét láthatta. Később egyre többet, mert az előadás este 6-kor kezdődött, olyankor, amikor a piac lassan zárni kezd, az árusok leemelik a holmikat a saját körcikkükről és lassan látható lesz a szomszédos körcikk is. Ezalatt kibontakoznak a viszonyok az árusok között. A használtcikk-piac egy bonyolult szerkezetű gazdasági-társadalmi modell volt, rendkívül izgalmas helyzeteket mutatott, főleg azt, hogy az egymástól merőben eltérő múltú emberek hogyan kapcsolódnak a je-

Sokféle térben dolgoztam. Az új Stúdió K először a Mátyás utcában működött, egy pincében. A falak megerősítésére betonkoszorút kellett építeni a pincében, ettől a játéktér 60 cm-rel a föld alá került, de ez a betonkoszorú ott maradt, az egyes előadások létrehozásánál ezzel számolni kellett. 2006-ban a színház átkerült a Ráday utcába, az átépítéskor már emelkedő nézőteret építettünk, hogy kihasználjuk a teret, de azért a közös tér izgalmá megmaradjon.

Korábban a Fodor-féle színház arra törekedett, hogy ne a néző lépjen be a színház külön világába, hanem színház és néző egy közös, mindkét fél számára ismerős közegben találkozzon. Itt, az emelt nézőtérrel hogyan változott ez a koncepció?

Valójában megmaradt, annyiban, hogy a néző nem közvetlenül a színházi térbe lép be, hanem egy olyan fogadótérbe, aminek a

A színészekkel és bábokkal játszott gyerekelőadásokban ez hogyan oldható meg?

Ott a bábok miatt muszáj frontálisan játszani, mivel a fekete háttér előtt csak a bábok egymáshoz való viszonya jelöli ki a teret. Ezekben az előadásokban sok olyan elemet használunk, ami természetes, mégis ott, a színen átváltozik. Engem ez a metamorfózis izgat leginkább a színházban, amikor a tér, a kellékek, a színpad elemei ott, a nézők szeme előtt változnak át a játék részévé. A bábjátásban mi honosítottuk meg azt a játékmódot, hogy a mozgató színész látható legyen. Ma ez már divat, bár a bábszínészek többsége figuraként viselkedik a színpadon, mimi-kát használ, konvencionálisan játszik. Az én bábszínészeim koncentráltan alkotó mozgatók, a személyiségüket csak mint „dolgozó” adják az előadáshoz.

Ugyanakkor a Stúdió K bábelőadásain a színészek partnerei is a báboknak.

Inkább a filmforgatás pillanatait idézik: a bábok a „filmszínészek” és a bábszínészek a „stáb”, ők figyelik és mozgatják a szcénát, reagálnak a történésekre. Így még a frontális előadásokban is teret tud képezni a színész és a báb viszonya.

Miért nem használ a mai értelemben vett színpadtechnikát?

A néző számára láthatatlan technikát nem kedvelem. Nekem az a fontos, ami ott a szemünk előtt megszületik. Ismét az Egyetemi Színpadon álló létrához értünk vissza: amikor a létrából tér lesz, az maga a varázslás, a színház.

Amikor színészként része a színpadi térnek, máshogyan gondolkodik róla, mint amikor rendez?

Alkalmazkodom az engem rendezők elképzeléséhez, a bőrömből persze nem tudok kibújni, legalábbis a próbák során nem adom oda könnyen magam, de igyekszem követni a rendező elképzelését, ahhoz adom hozzá a saját megfigyeléseimet. Nem koncepcionálok egy saját térfogalmat. Nagy szerencsém, hogy olyan rendezőkkel dolgozom, akiknek könnyű elfogadni a szemléletét, megérteni a szándékát, akikkel élvezetes partneri kapcsolatot kialakítani.

**Az interjút
Götz Eszter
készítette**

Étoile (Seprun: A háborúnak vége), 1971, próba, háttérben az asztalokból rakott „páholyosor”

lenhez. Az ország állapotát modellálta, 1987-ben, alig valamivel a rendszerváltozás előtt: a születő kapitalizmust. Az előadás kezdetén az árusok valóban árultak, a gyülekező közönség igaziból vásárolt, majd a legvégén, a már-már kiüresedett boltokat egy nagy eső elmosta.

A nézők is kaptak a vízből?

Nem, én megkímélem a nézőket. De az előjátékban a közönség aktívan vett részt. A „könyvárus” például egyszer eladta Tito összes beszédét...

hangulatában – a régi díszletelemek, bábok, fotók között – a néző otthon érzi magát, nem egy idegen, csillogó-villogó, ünnepélyes közegbe kerül. Sztanyiszlavszkij sokszor utalt arra, hogy a színház a bejáratnál kezdődik, és mi ezt nagyon komolyan vesszük. Az emelkedő nézőtér is sokféleképpen használható; akik itt rendeznek, sokszor megfordítják a teret, és a nézőteret használják lépcsőszerű színpadnak. A saját rendezéseimben is megpróbálom a színpad emelt vagy süllyesztett szintjét egy térbe helyezni a nézőkkel.

Színházi terek jövője

ITEAC-konferencia¹, 2014. június 8–10., London

A világ minden tájáról mintegy 400 szakember gyűlt össze Londonban a negyedik ITEAC-konferencián. Melyek a műszaki fejlesztés és a színházépítészet aktuális tendenciái? Milyen tereket kell létrehozni ahhoz, hogy inspirálják az előadóművészeket, hatékonyabbá tegyék a művészi kifejezést, és becsalogassák a ma emberét? Színházi konzulensek, mérnökök, építészek, színházi szakemberek és menedzserek mutatták be terveiket és ötleteiket a jövő színházépületére.

A világ egyik legelismertebb színházi konzulense, Richard Brett találta ki annak idején egy ilyen témájú nemzetközi konferencia összehívását, melyhez megszerezte az ABTT² támogatását. Sajnos ez év januárjában Richard Brett váratlanul elhunyt. Az ő ötlete volt, hogy a színházcsinálók, a színházi mérnökök és az építészek krémjét összehozza az a céllal, hogy „ne építsünk többé rossz színházat”. Ezek voltak Richard Pilbrow szavai, amikor a legjobb barátjára emlékezett. A negyedik ITEAC az ő emlékének szólt.

AZ ITEAC előkészítését és szervezését nagynevű szakértőkből álló csapat végezte. Az ABTT mellett az OISTAT³ támogatásával vált nemzetközivé a konferencia. A szponzorok nagylelkű támogatása tette lehetővé a

rendezés költségeinek fedezését, valamint a résztvevők ingyenes étkezéseit. AZ ITEAC helyszíne a Londoni Egyetem 1932 és 1937 között épült látványos szenátusi épülete volt.

„Merj álmodni!”

A konferencia a színháztechnikát és építészetet nem öncélúan tárgyalta, hanem a művészek és a felhasználók igényeinek és érdekeinek tükrében. Az alaphangot egy avantgárd zeneszerző, Tod Machover előadása adta meg – akit az egyik kollégája „a legbedrótozottabb és legbekapcsoltabb zeneszerző”-nek nevezett –: olyan művészeti formákról értekezett, amelyek lebontják a zenei műfajok határait, és ezért új típusú hangversenytereket és műszaki felszerelést igényelnek. Bemutatta legfrissebb műveit, és kifejtette elképzeléseit, hogyan néz ki a jövő művészete, és az hogyan viszonyul a térhez. *A terek szimfóniája* lenne számára az ideális jövőbeli helyszín. A különböző típusú terek hangszerként funkcionálnak a művész alkotásai számára, és ezek hálózata az *összefonódott terek világa* lesz, ahol a közönség részt vehet az egyidejűleg zajló előadásokban. „Légy bátor, valósítsuk meg!”, így szólt a szakemberekhez, és felszólította őket *rendhagyó terek* alkotására.

Provokatív előadást tartott a BBC World Service korábbi vezetője, Sir John Tusa neves újságíró is. Előadásában kritizálta az új, gigantikus létesítményeket, a gyakran üres és kihasználatlan „hiúság templomait”, a helyeket „valahol” vagy „sehol” a növekvő városokban. Az új kulturális épületnek ki kell emelkednie, vagy bele kell illeszkednie a város szövetébe? Egyértelműen a kulturális sokszínűség mellett foglalt állást, ami viszont nem feltétlenül fér bele egy multifunkciós művészeti intézmény kereteibe, ahol nincs organikus kapcsolat a hely és az emberek között. Melyik épület illeszkedik melyik célhoz, és mely időben? Egyáltalán korunk és évszázadunk épületét definiálták már? „NEM KÉRÜNK újabb patkó formájú vagy cipődoboz formájú színházat”, mondta, „a XX. század

A Hamer Hall homlokzata és a nagyterem, Melbourne, Ausztrália

1 ITEAC – International Theatre Engineering and Architecture Conference (Nemzetközi Színháztechnikai és Építészeti Konferencia)

2 ABTT – Association of British Theatre Technicians (Angol Színháztechnikusok Egyesülete)

3 OISTAT – International Organisation of Scenographers, Theatre Architects and Technicians (Szcenikusok, Színházépítészek és Színházi Műszakiak Nemzetközi Szervezete)

Royal Festival Hall, South Bank Centre, London

dicsősége a XXI. század problémája.” Tagolt vagy koncentrált épület – az ideális formát még definiálni kell, azonban biztos, hogy „a nagyobb nem jobb”! A hely és az emberek érzése, a tér mérete és célja álltak mondanója középpontjában, amikor évszázadunknak megfelelő előadói teret igyekezett körülírni.

Provokációja tökéletes kezdete volt az *Emberek – Helyek – Technológiák* címmel tartott három, előadásokkal zsúfolt napnak. Csak néhány kiválasztott ülés beszámolója adhat benyomást az ITEAC 2014-ről. A párhuzamosan zajló ülések ugyanis lehetetlenné tették, hogy valaki mindegyiket meghallgathassa.

Globális kultúra és építményei

Az *Új kulturális negyed* című előadás-sorozat különböző megközelítéseket mutatott be. Mi az a kulturális negyed, és hogyan lehet azt építeni annak érdekében, hogy leginkább megfeleljen a lakosság elvárásainak és érdekeinek? A londoni déli part példája mutatja, hogy egy sor épület hogyan vált kulturális negyeddé. A Royal Festival Hall felújítása és megnyitása – hogy a Southbank Centre-t, az új Tate Modern-t és a London Eye-t jobban meg lehessen közelíteni – elősegítette egy élettel teli kulturális negyed létrejöttét. Az egyedi projektek a helyi kulturális adottságokból nőttek ki, míg az új kulturális negyedek – mint például a West Kowloon Hongkongban és Dubaiban – egy impozáns tervből születtek.

Hongkong egyre növekvő számú lakossága

The House of Dancing Water Theater, Makaó, Kína

Kína és a világ minden tájáról érkezik. Ők hogyan tudják megtartani kulturális identitásokat, és ezzel egyidejűleg egy átfogó kultúrát létrehozni, ebben milyen szerepe lehet egy kulturális központnak? A Közép-Keleten egyre többen lelkesednek az operáért. Kínában az

Muscat Cultural Centre, Oman

elmúlt évek színházépítési hulláma elfelejtette a kínai teaházak tradícióját, amely a színpadot az auditórium közepébe helyezte. Ehelyett jól felszerelt, német típusú, proscenium színházakat építettek. Ennek az ellenkezője történt Nyugaton az elmúlt ötven évben, ahol a shakespeare-i hagyomány és a keleti hatások az egyterű színházak elterjedését erősítik, a nézők közé betolt színpaddal, ezzel a színház és a közönség kapcsolata erősödik.

Hogyan fejlődött a zene az elmúlt évszázadokban, és melyik zenéhez milyen épülettípus a legmegfelelőbb? A jövő koncertterme

témában legújabb projektjeiket mutatták be az előadók. Igen széles skálán mozognak a megváltozó kulturális élet mai követelményeire választ adó hangversenytermek. A modern zene gyakran igényel hangosítást, míg a klasszikus természetes hangzókörnyezetet kíván. A modern hangversenytermeknek vonzaniuk kell a fiatalabb közönséget, és a popkoncerteket is tudniuk kell fogadni. A most felújított Gulbenkian Alapítvány, a norvég Kulturkvartet és a melbourne-i Hamner Hall példáin idézték fel az előadók a tér, a zene és a közönség ideális kapcsolatát. A modern technológiák – leginkább az akusztika területén – a színpadok és a nézőterek a jövő koncerttermének flexibilis kialakítását teszik lehetővé.

Hozzáférdni a kultúrához

A konferencia a hozzáférdést sokkal tágabb értelemben definiálta, mint a fizikai elérhetőséget. Hogyan lehet az új közönséget megnyerni, hogyan tudnak építészek, menedzserek és műszakiak hozzájárulni a kulturális élet bevezetéséhez régi ipari környezetekben? A fiatal művészek nehezen találnak megfizethető helyeket tudásuk bemutatására. Az egyik lehetőség a már meglévő épületek újrahazsnosítása alacsony költségű technológiával. Így például színházként működött egy nagyobb családi ház Indiában. Kör alakú épületeknél

kézenfekvő az arénaszínpad, ahogy ezt Peter Brook is bemutatta. Az egyik példa egy üveg-házat mutatott, egy volt gépgyárat, amelyet színházzá alakítottak színpad és fix közönség-tér és üzemi rész nélkül. Hasonló példa volt egy átalakított gáztároló, ami azt mutatta, hogy az extrém, flexibilisebb helyszín a színház és az üzemeltető számára inspirálóbb. A fenntarthatóság is lehet egy tényező új épületek megálmodása során. Egy ideiglenes színház kialakítása raklapokból vagy silók átalakítása színházzá, ezek mind érdekes példái a kis költségű helyszíneknek.

De a hozzáférést a szó szoros értelmében is értelmezni kell. Mozgáskorlátozott személyek bejutása a színházba – látogatóként vagy dolgozóként – még mindig sok helyen nincs megoldva. A mozgáskorlátozottak nem szeretnék csak az első sorban ülni, és speciális szerkezetek helyett inkább azt üdvözlőnek, ha egy-egy széket ki lehetne venni, mint ezt egy kerekesszékes szónok elmondta. Átgondolta-e valaki, hogy egy mozgásában korlátozott dolgozó hogy jut el a munkakörzatra vagy a világítási hídra? Fontos odafigyelni a mozgáskorlátozottakra – az előadásokban több pozitív példát is láthattunk.

Színháztechnológia

Az új technológiákat is bemutatták, megvittatták a fixen telepített és a rendezvényeken használt mobil eszközöket. Továbbra is fontos téma a színpad gépesítése a színházakban és operaházakban, és a nemzetközi konferencia értéke itt mutatkozott meg igazán. Mi a megkívánt gépesítési szint, rentábilisak-e a bonyolult és költséges alsó színpadi gépezetek, egyáltalán hogyan módosítja a gépesítés a színházi munkát? A közelmúlt példáiak bemutatása és az azt követő vita bizonyították, hogy a túlzott gépesítés nem minden esetben kívánatos. A repertoárt játszó színházakban hasznos lehet, de az en suite játszó színházak ezt nem igénylik. Az elektronikus vezérlésű felsőgépezet továbbra is hódít a színpadtornyokban, de itt is felmerül: követnie kell-e a művészetnek a technológiai fejlődést, vagy fordítva?

Ez a kérdés azonban nemigen izgatja a műszakiakat és építészeket akkor, amikor a *show maga a színház*. Ez volt az egyik, a Cirque du Soleil és más neves együttesek látványos előadásairól szóló beszámoló címe. Az olyan hely-

Salle Modulable, Luzern

színeket, mint a makaói Táncoló Víz Színháza, kifejezetten ilyen produkciók számára hozták létre és – a legkorszerűbb színháztechnika segítségével – lélegzetelállító látványokat mutatnak be. A *látványosság tervezése* volt a 2012-es londoni olimpia nyitó és záró rendezvényéről szóló előadás címe. Izgalmas képekkel mutatták be a technikusok és a művészek kreativitását, amikor közös erőfeszítéssel egy felejthetetlen eseményt alkottak meg.

Honnan van ehhez kellő energia? – kérdezhetnénk. A fenntarthatóság nem tartozott a konferencia fő témái közé, de többé-kevésbé kifejezésre jutott az építési projekteknél, és többnyire az energiatakarékos technológiák, mint a LED körüli vitákban.

A jövő

A *jövő operaháza* különböző formában fog létrejönni. A luzerni alapítvány Salle Modu-

West Kowloon kulturális negyed, Hongkong

lable projektje a sokoldalúan variálható, multifunkciós előadótér létrehozását tűzte ki célul. A rugalmasan átalakítható terekkel létrehozott auditorium sokféle operai műfaj – még az elektronikus zenét szerzők műveinek – bemutatására is alkalmas lesz. Oman új kulturális központjában a jövő már elkezdődött: a nézőteret és a színpadot teljesen ki lehet nyitni, illetve hangversenyeremmé is átalakítható.

A *jövő 20 ötlete* – az utolsó előtti panel előadóját megkérték, hogy gyűjtse össze a konferencián elhangzott ötleteket, és vitassa meg azokat a résztvevőkkel. Az alábbiakban megpróbáltuk összefoglalni a megvitatott témák, javaslatok sokféleségét:

A helyek

- hívogató, érdekes terek létrehozása
- operaházak: új térformák a XXI. században
- hangversenyerem: figyelj korunk zeneszerzőire!
- új kulturális negyedek: törekedj az emberi léptékre!
- meglévő épületek újrahazsnoosítása: vond be a játékba a közönséget!
- időszakos színházak: mérlegeld a pénzügyi és kulturális hatást!

Az emberek

- akadálymentesítés a mozgáskorlátozott nézők és a színházi dolgozók számára
- segítsd elő a színházi alkotómunkát alacsony működési költségű környezettel!
- figyelj a fény- és hanghatások minőségére!
- a média segítségével aktivizáld a közönséget!
- vedd figyelembe a tér hatását a viselkedésre!

A technológia

- A technika szolgálja a művészetet!
- multimédiás visszacsatolások az előadásban?
- hangerősítés: itt van – szokjunk hozzá?
- alsószínpadi gépezetek: törekedj a sokoldalú használhatóságra!
- színpadi felsőgépezet: tartsd egyensúlyban a használhatóságot a költségekkel!
- nagyrendezvények technológiája: minél nagyobb, annál jobb?

A színházépületek jövőjéről, formáiról és felszereltségéről a szakemberek az előadások közötti szünetekben, esténként tovább folytatták a vitákat. A futurisztikus ötletek és a jelenlegi helyzet egybevetése igen hasznos volt a világ minden tájáról egybegyűlt építésszek, színházi szakemberek számára.

Karin Winkelsesser
tudósítása alapján (BTR 2014.4.)

Balázs Juli

látványtervező

Az Alternatív Közgazdasági Gimnáziumban tanultam, itt ismerkedtem meg közelebről a színházzal. Az iskolának több színjátszó köre is volt, amelyikbe én jártam, azt Szabó Attila rendező-dramaturg vezette. Ez nagyon fontos része volt az akkori életnek, és nemcsak nekem, de másoknak is meghatározó élményt adott. Ezt talán az bizonyítja a legjobban, hogy rajtam kívül még öten mentek színházi pályára. Azokat a tapasztalatokat, amiket ott szereztem, a mai napig hasznosítom a munkám során.

Amikor véget ért a gimnázium, felmerült a kérdés, hogy hova tovább? Gyerekkoromban jártam rajszakkörökbe, sokat rajzoltam, volt némi kézügyességem, de a rajzolás nem vettem igazán komolyan. Az érettségi környékén jött az ötlet, hogy talán a látványtervezés lehetne az a szakma, amiben ez a két, számomra fontos művészeti ág, a képzőművészet és a színház találkozik. Igaz, akkoriban még nem sokat tudtam a látványtervezésről. Abban az évben, amikor érettségiztem, nem indult a Magyar Képzőművészeti Egyetemen látványtervező szak, ezért fél évet jártam esztétika-kommunikáció szakra az ELTE-n.

Közben készültem a felvételire, rajzolni tanultam, és egy év múlva fel is vettek a Ma-

2014. szeptember 21-én a Trafó Kortárs Művészetek Házában adták át a 2013/14-es színházi évad előadásainak Színházi Kritikusok Céhének díjait. „A legjobb díszlet” elismerést a Vígszínház és a Szputnyik Hajózási Társaság közös produkciója, Gogol: A revizor előadásának díszlete nyerte. A díszletet a 2013-as Junior Prima díjas Balázs Juli látványtervező tervezte. Ebből az alkalomból beszélgetek a fiatal művésszel.

gyar Képzőművészeti Egyetemre. Ötéves osztatlan képzésre jártam díszlet- és jelmeztervező, azaz látványtervező szakra, 2011-ben diplomáztam.

Az egyetemi évek alatt sokat dolgoztunk a Színház- és Filmművészeti Egyetem rendező szakos hallgatóival, ahol szerencsénkre velünk párhuzamosan egy színházi rendező és egy filmrendező osztály is indult. Sok előadást és vizsgát készítettünk együtt, kialakultak barátságok és olyan munkakapcsolatok, amelyek közül több a mai napig tart. Ezeket a munkákat az egyetem mellett sokszor nehéz volt elvégezni, de ugyanakkor fontos

kalmam megismerni és egy-egy vizsgaelőadásban dolgoztam velük.

Kárpáti Péterrel az első közös munkánk a HoPPart Társulattal készült *Szörprájpárti* volt, amit egy kis belvárosi lakásban játszottunk. Ezt *Nick Carter* című drámája követte, amit a Fogas Házban mutattunk be. Nagyon megkedveltem a Fogas Házat, ezért választottam a diplomamunkám, az *Amphitryon* helyszínéül. A ház belső udvarának egyik falára – az eredeti architektúrát kiegészítő – barokk ihletettséggű homlokzatot vetítettem, amely a darabban központi szerepet betöltő palotaként volt értelmezhető. A fiktív épület-részletet először papírból maketteztem meg, majd az erről készült felvételeket vetítettük a falra. Ahogy a tér kialakításában, úgy a jelmezek esetében is a mai és a 17. századi jellegzetességeket igyekeztem ötvözni. Hétköznapi ruhák újrafelhasználásával barokk sziluettek hoztam létre, amelyekhez a városi biciklis kultúra sajátosságait is felhasználtam. A jelmezkonzulensem Berzsényi Kriszta, a díszletkonzulensem pedig É. Kiss Piroska volt, aki azóta is figyelemmel kíséri munkámat. Gyakran fordulok hozzá segítségért, ha elakadok egy feladattal, vagy bizonytalan vagyok egy megoldásban. 2012-ben az OISTAT által szervezett nemzetközi kiállításon bemutathattam a diplomamunkámat Pekingben, ahol a kiállítás mellett részt vehettem egy workshopon, ami nagy élmény volt számomra.

Bodó Viktorral és társulatával, a Szputnyik Hajózási Társasággal először még az egyetem alatt, egy kisebb produkcióban, a *Törmelékek* című előadásban dolgoztunk együtt. Első komolyabb közös munkánk Agatha Christie: *Halál az Orient Expresszen* előadása volt a Mainzi Színházban, amelyhez jelmezeket terveztem. Ezt követte a Katona József Színház *Anamnesis* című produkciója, ahol díszlettervezővé léptem elő. Az előadás a magyar

Halál az Orient Expresszen

Revizor, Vígszínház

volt számunkra, hogy gyakorlatot is szerezzünk a színházi életben. Legtöbbször Kárpáti István színházrendező szakos hallgatóval dolgoztam. Vizsgaelőadásai mellett, a Tatabányai Jászai Mari Színházban bemutatott diplomamunkája, az *Országalma* című előadás díszletét terveztem. A kortársaimon kívül Zsámbéki Gábort és Lukács Andort is volt al-

Übű király

› egészségügyről szól, így a díszlet egy lepukkant kórház belsejére emlékeztet. Anyagiak hiányában a díszletnek csak a felét tudtuk „leöregíteni”, végül megtetszett ez a megoldás, hisz így azt a benyomást keltette, mintha a kórház egyik fele frissen fel lett volna újítva, a másik felére pedig már nem maradt pénz.

padkép az előadás alatt folyamatosan változott, egyrészt annak köszönhetően, hogy a díszleteit egy forgószínpadra szereltük, másrészt pedig azért, mert a díszítők eleinte takarásban, az előadás végén pedig nyílt színen fokozatosan elbontották a díszletet úgy, hogy az utolsó jelenetre a tökéletesen üres

hogy bár tanultam az iskolában németül, és az egyetem alatt az Erasmus program keretében fél évet Berlinben töltöttem, mégis a mindennapi kommunikációban a szakmai kifejezéseket idegen nyelven használni nem volt egyszerű feladat. Szerencsére mára már sokkal gördülékenyebben megy ez a része a munkának.

A Vígszínházban az *Átutazók* című darabhoz, amelyet Eszenyi Enikő rendezett, osztálytársammal, Boros Lőrincsel közösen terveztünk díszletet. Ez egy minimalista díszlet, inkább a fényekkel és jelzésekkel határoztuk meg a játékeret. Ekkor ismertem meg a Vígszínház színpadát, az ottani viszonyokat, a műszaki dolgozókat. Így a *Revizor* díszleteinek tervezésekor már volt annyi előnyöm, hogy helyismerettel rendelkeztem.

Az *Átutazók* tervezése után következett a heidelbergi színház, ahol Alfred Jarry: *Übű király* című színdarabját készítettük Bodó Viktorral. A történet egy képzeletbeli játszótéren zajlik: a színpad beton járólappal lett beburkolva, volt gömb alakú és rakétamászóka, csúszda, a háttérben egy kis trafikserű bódé, az egészet körbevette egy óriási kerítés. Az első felvonás azzal zárult, hogy Übű király felmászott a több mint 5 méter magas rakétamászókára, ami elrepült vele a zsinórpadlás irányába. A második felvonás egy hosszú háborús jelenettel kezdődik, amelyhez teljesen megváltoztattuk a színpadképet. Fehér műanyag fenyőfákkal raktuk tele a színpadot, műhóval havas tájat alkottunk, és a színen állt egy kitömött rénszarvas. Ezt a díszletet

Ballhaus

Grazban Franz Kafka *Amerika* című kisregényéből készítettünk előadást. A grazi színház színpada a Katona József Színházénál jóval nagyobb, és komolyabb technikai felszereltséggel rendelkezik, amit ebben az előadásban maximálisan ki is használtunk. A színpad

színpad volt látható. Különleges díszletként az egyik jelenethez egy óriási repülőgépet kellett a színpadra állítani, amit a grazi színház másfél méteres szélgépeinek szárnyakkal történő felszerelésével oldottunk meg.

Külön nehézsége volt a grazi munkának,

látványosan lehetett megvilágítani. Nagyon szerettem ezt a produkciót, nagyon jól sikerült. Egy németországi színikritikus abban az évadban ennek az előadásnak az általam tervezett díszletét és a Nagy Fruzsina által tervezett jelmezeit jelölte a legjobb látvány díjra.

A tavalyi évad elején szintén a Szputnyik Hajózási Társasággal készült Závada Péter *Reflex* című színdarabja, amelyet Kovács D. Dániel rendezett. A színdarab az 1956-os forradalom idején egy elmeegógyintézetben játszódik, és egy pécsi pszichológusnő valós történetét dolgozza fel. A nőről mindvégig nem tudjuk biztosan, hogy elmebeteg-e, vagy rendszerellenessége miatt tartják fogva, ezt a bizonytalanságot igyekeztem a díszlettel jelezni. A zárt félkör alakú tér falai vékony gumiszalagokkal voltak bevonva, ez biztosította azt, hogy a falakon bárhol átléphetett és megjelenhetett bárki. Az előadás a Parallel Lives Projekt keretein belül valósult meg így Torun, Strasbourg és Kassa mellett Drezdában is játszottuk.

Így érkeztem el a Revizor tervezéséhez. Bodó Viktorral közösen találtuk ki – hosszabb fejtörés után –, hogy a darab egy uszodában fog játszódni. Amikor már kialakult az ötlet, hamar elkészültünk a részletekkel. Jó hangulatban, nagy energiákkal készültünk a próbákon a bemutatóra, minden közreműködő nagyon szerette ezt az előadást. A Vígszínház színpadán felépített uszoda egy zárt díszlet, van alja, oldala, hátulja és teteje. Jól bevált az uszoda tetejének használt műanyag háló, ami teljesen zárt mennyezet hatását kelti, miközben jól átvilágítható. A díszleteket a Figura Kft. gyártotta, rövid határidővel nagyon szép munkát végeztek. A díszlet scenikai

munkáit Krisztiáni István, a Vígszínház szcenikus készítette, élmény volt vele együtt dolgozni. Az előadás világítását Bányai Tamás tervezte.

A következő grazi munkámban ugyanezt a

díjkiosztón tudtam meg. Tavaly ősszel kaptam meg a Junior Prima Díjat, de ennek a díszlettervezésért kapott díjnak talán még jobban örülök, mert ez az első szakmai díjam, hiszen konkrét munkát díjaz ez a fontos elismerés.

Franz Kafka: Amerika

műanyag háló anyagot alkalmaztam a *Das Ballhaus* díszletének tervezésekor. Ez a színdarab a francia *Le Bal* című táncfilm alapján készült, akárcsak a legendás Össztánc című előadás a Vígszínházban. Itt a legnagyobb kihívást az jelentette, hogy egy olyan báltermet kellett kitalálnom, ami nagy átdíszítések nélkül, minimális változtatásokkal képes követni az idő múlását. Ezt nagyban segítette a világítás, amit, akárcsak a *Revizor* esetében, szintén Bányai Tamás tervezett.

Nagyon örültem a Színházi Kritikusok jelölésének, de azt, hogy én lettem az első, csak a

Jelenleg a hamburgi Deutsches Schauspielhausban Franz Kafka *Az átváltozás* című műve alapján készülő előadás díszletén dolgozom Bodó Viktorral. A következő magyarországi bemutatóm a Koldusopera lesz, amit szintén Bodó Viktor rendez, ez is koprodukció lesz a Szputnyik Hajózási Társaság és a Vígszínház között.

A Junior Prima Díjhoz és a Színikritikusok Legjobb Díszlet Díjához gratulálok, további sok sikert kívánok. Köszönöm a beszélgetést.

**Lejegyezte:
Kárpáti Imre**

LOGEN
Alapítva 1993

WWW. LOGENWEBSHOP.HU
MEGNYITOTTUK WEBÁRUHÁZUNKAT!

VILÁGÍTÁSTECHNIKA • SZÍNHÁZTECHNIKA • HANGTECHNIKA • SZÍNHÁZTECHNIKA
1993 ÓTA ADJUK A BIZTOS HÁTTERET A SZÍNPADI PRODUKCIÓKHOZ
EZEKET TUDJUK GARANTÁLNI

AKIK WEBÁRUHÁZUNKBAN REGISZTRÁLNAK ÉS WEBÁRUHÁZUNKAT MEGOSZTIJK, AZOK KÖZÖTT DECEMBER 20-ÁN KISORSOLUNK EGY LEATHERMAN WAVE MULTISZERSZÁMOT

LOGEN KFT. - HUNGARY, 1047 Budapest, Fehérvári út 101. Tel: +36 1 460 1111

Izsák Lili és Kálmán Eszter

Ugyancsak 2014. szeptember 21-én a Trafó Kortárs Művészetek Házában adták át a 2013/14-es színházi évad előadásainak Színkritikusok Díját. „A legjobb jelmez” elismerést az Örkeny István Színház Friedrich Schiller: Stuart Maria-előadása nyerte. Az előadás jelmezeit és díszleteit Izsák Lili és Kálmán Eszter látványtervező páros készítette. (2010-ben Izsák Lili Junior Prima Díjat kapott, az akkor vele készült riportunkat a SZÍNPAD 2011. júniusi számában olvashatják.)

Izsák Lili: Az előző közös interjúnk óta eltelt pár év nagyon sűrű volt. Folyamatosan dolgozom, évi 5-6 előadás díszletét és jelmezét tervezem, kőszínházi és független színházi produkciókban egyaránt. Kőszínházak közül legtöbbit az Örkeny Színházban dolgozom, de dolgoztam a Katona József Színházban és az Alföldi Róbert vezette Nemzeti Színházban is. A független társulatok közül a Kárpáti Péter vezette Titkos Társulattal, illetve Polgár Csaba rendezővel és a Hoppart Társulattal is rendszeresen dolgozom. Velük sok közös külföldi munkánk is van. Legutóbb Münchenben a Volkstheaterben dolgoztam, 2013-ban Shakespeare: Julius Caesar, az idén pedig Gorkij: A nap gyermekei című előadásának a díszleteit és jelmezeit terveztem. Nemrég dolgoztunk Berlinben is, a Neuköllner Operben mutattuk be Ödön von Horváth: Válasszunk párt című darabját. 2015-ben Karlsruhe-ban fogunk együtt dolgozni.

Kálmán Eszter: Az egyetemi tanulmányaimat Angliában végeztem, ahol kortárs performansz rendezésre és díszlettervezésre specializálódtam. Jelmeztervezéssel később, már munkáim során kezdtem el komolyabban foglalkozni. Amikor hazajöttem Angliából, a Katona József Színházban voltam szakmai gyakorlaton, ezt követően pedig a Merlin Színházban angol előadásokban dolgoztam, és meghatározó ideig a Táp Színháznál voltam produkciós asszisztens. Közben elkezdtem független produkcióknál díszletet és jelmezt tervezni. Egy idő után a tervezés átvette a vezető szerepet a munkáimban, így ma már csak ezzel foglalkozom. Átlagosan éven-

te egy előadást rendezek is, ami alapvetően a vizuális elemekre helyezi a hangsúlyt. Azzal kísérletezem, hogyan lehet vizuális eszközökkel történetet mesélni. Az első előadásomban (*Hapupipőke*) még színészek sem voltak, csupán színházi eszközök szerepeltek. Legutóbbi munkámban (*Justine*) már voltak ugyan hús-vér szereplők is, de a vizualitás és a zene továbbra is fontos elemei az előadásnak. Az idei bemutató még képlékeny állapotban van, erről még nem tudok beszélni.

Ami a tervezői tevékenységemet illeti, sokat dolgozom független produkciókban, és lassan rendszeresnek mondható jelenlétem van a kőszínházakban is. Jelenleg a Katona József Színház Kamrájában Peter Weiss: *Marat/Sade* című előadásában dolgozom díszlet-jelmeztervezőként.

I. L.: Dolgoztam Gáspár Ildikó első rendezésében az Örkeny Színházban, a Pierre Notte: *Két néni, ha megindul* című előadás díszletét és jelmezét terveztem. A következő rendezésénél nem értem rá, és ezért ajánlottam neki tervezőként Esztert.

K. E.: Ez az előadás, *Daniel Danis: Kivi* című darabja a Budapest Bábszínházban lett bemutatva 2013-ban – és valóban én vagyok a díszlet-jelmeztervezője. Ez egy tantermi előadás, de játsszák a Bábszínházban is, színházi körülmények között. Ezek után Gáspár Ildikó a következő rendezéséhez az Örkeny Színház Friedrich Schiller: *Stuart Mária* előadásához pedig már mindkettőnket felkérte.

I. L.: Számunkra nagyon szokatlan dolog volt ez a „páros” felkérés, mert a bevett színházi szokás szerint vagy egy embert bíznak meg a díszlet- és jelmeztervezéssel, vagy külön-külön tervező kapja a megbízást a két feladatra. Minket azonban Gáspár Ildikó mindkét tervezői feladatra közösen kért fel, mert úgy érezte, hogy emberileg és szakmailag is jól kiegészítjük egymást.

K.E.: Meglepődtünk, de Gáspár Ildikónak

igaza lett, bevált a közös munka, amit nemcsak a kritikusok által adott díj igazolt, hanem hogy a továbbiakban is folytatjuk a közös gondolkodást.

I. L.: A tervezésnek van egy magányos része, amikor az ember egyedül dolgozik. De ebben az esetben ez egy közös munkafolyamat. Élvezzük azt a részét, hogy ketten vagyunk. Engem ez nagyon motivál.

K. E.: Teljesen egyetérték! Valami sorsközösséget érzünk a problémáinkban, bármilyen nehézség adódik, könnyebb együtt megoldani. Nekem biztosságot ad, hogy nem egyedül kell döntéseket hoznom. Másrészt olyan szemlélet- és tapasztalatcsere történik a tervezés során, ami nagyon inspiráló. Nem ugyanazt látjuk, nem ugyanonnan jövünk, így tágul a látókörünk és az a referenciaforrás, amiből az ember méríteni tud.

I. L.: Nagyon jó a közös munkában, hogy az embernek a tervezés során van kontrollja. Amikor egy színdarabot elkezdünk tervezni, akkor a rendező elmondja a koncepcióját, és ehhez kell nekünk a látványt megteremtteni. Amennyiben a feladatot ketten oldjuk meg, van partnerünk, lehetőség van arra, hogy megbeszéljük elképzeléseinket és a végső megoldást közösen alkotjuk meg. Sőt sok esetben a rendező is velünk gondolkodott.

K. E.: Szerintem a Stuart Mária-tervezésünk azért érdemelte ki a kritikusok elismerését, mert az egész előadásban olyan egységben van minden; a díszlet, a jelmez, a videó – amit Juhász András készített, és a díszlet szerves részévé vált –, hogy nem lehet leválasztani. Együtt az egész teremti meg az előadás képi világát. A ruhák önmagukban nem olyan különlegesek, de tökéletesen kifejezik a rendezői koncepciót. Ettől lesz az előadásnak olyan „energiája”, amitől kitűnik a jelmez.

I.L.: Az előadásban Erzsébet és Mária, a két főszereplő külsőre tulajdonképpen két egyforma nő, csak a hajszínük különbözteti meg

őket. A koncepció lényege az, hogy a két nő, akik korábban soha nem találkoztak, most elenségek, de tulajdonképpen egyformák. Közöttük taktikázik a férfi főszereplő. Az előadásban a két nő végig egy térben van. Szinte mindig egyszerre látja őket a néző, pedig a darab szerint csak egyszer találkoznak. Olyan, mint amikor egy filmben osztott képernyőn látjuk a párhuzamos cselekményt, csak hogy itt jóval költőibb, metafizikusabb jelenlétről van szó. A többi szereplője – akik a hatalom képviselői, az udvar emberei – egyenruhában vannak. De míg a két főszereplő korabeli ruhát visel, ők egy, a 20. századra jellemző szürke munkaruházati köpenyt hordanak. Ez kiemeli a két női karaktert, és egyúttal erős képi világot is teremt.

K. E.: Ami a kivitelezést illeti, a díszletet Dali Attila műhelye készítette, Boller Ágnes varrodája a két főszereplő ruháját varrta, a férfiruhák varratott részét pedig Debreczeni Zoltán műhelye készítette, illetve a munkaruhákat megrendeltük egy munkaruházati cég-

nél. A teljes kivitelezés kb. két hónap alatt megtörtént.

I. L.: Ami az itthoni tervezői és gyártási munkákat illeti, az utóbbi években kicsit bonyolultabb a helyzet. Már nincs a színházaknak pénzük állandó státuszban lévő tervezőre. Szinte minden tervező „szabadúszó”. Ebből a helyzetből adódik, hogy vagy sokszor egymásra csúsznak a feladatok, vagy esetleg az ellenkezője, egy-két hónapig nincsen munka. Még ennél is rosszabb helyzetben vannak a független színházaknál dolgozók. Állami támogatásban egyáltalán nem részesülnek, szinte fillérékért dolgoznak, nagyon alacsony költségvetéssel. Azt szoktam mondani, hogy azért dolgozom ilyen sokat közsínházban, hogy anyagilag megengedhesem magamnak a független színházi munká-

kat. A tapasztalatom szerint szerencsére sok független színházi társulat sikeres külföldön, előadásait gyakran hívják vendégjátékra, rendezőiket, vagy akár a társulatot is vendégprodukciónak. Mégis, sajnos, ezeknek a társulatoknak itthon kevesebb anyagi támogatás jut.

Azért is nagyon megtisztelő a Színkritikusok Díja, mert a Színházi Kritikusok Céhe egy-egy adott előadásért ítéli meg a díjat, függetlenül attól, hogy az közsínházban, vagy független társulatban jött létre. Jó érzés egy ilyen erős szakmai mezőnyben díjat kapni. Köszönjük!

Köszönöm a beszélgetést, mindkettejüknek további sikeres együttműködést kívánok.

**Lejegyezte:
Kárpáti Imre**

Jelenetek a Stuart Máriaiból

KÜLFÖLDI HÍREK

Csőd miatt bezár az operafesztivál St. Margarethenen

Több ízben példaként emlegettük az osztrák St. Margarethen-i, római kori kőbányában nyaranta megrendezett sikeres operafesztiválokat. 2014. július 9-én még lenyűgöző

Aida-premierre kerülhetett sor. A művészi tudást Manfred Waba látványos színpadképe tette teljessé, amelynek középpontját egy 20 m magas, hatalmas szfinx alkotta. Azonban ez volt az operaintendáns Wolfgang Werner utolsó operaprodukciója, mivel az operajátékok eddigi szervezője, az Opernfestspiele St. Margarethen GmbH & Co KG ekkor már a bezárás előtt volt. A felszámoló-biztos csődeljárás miatti felszámolást kért a cég ellen, amelyet már a premier előtt meg kellett indítania a vállalatnak.

Az idei Aida-előadásokat a római kőfejtő tulajdonosa, az Esterházy Alapítvány mentet-

te meg pénzügyi partnerekkel közösen. Az Opernfestspiele St. Margarethen azonban hosszú felszámolási eljárásnak néz elébe. A bejelentett követelések 6,3 millió euróra rúgnak. Csak ha a felszámolóbiztos által elismert követelések összege tisztázódott, akkor lehet a szanálásról dönteni.

2015-re azt tervezik, hogy egy új cég, melynek ügyvezetője Karl Wessely (Esterházy), hozza a „Tosca” operát a római kőfejtőbe. A rendező ismét Robert Dornhelm lesz. 2015 nyarán valszó nem lesz gyerek-opera a Római Kőfejtőben.

BTR 2014. 4. sz.

KIÁLLÍTÁSOKRÓL

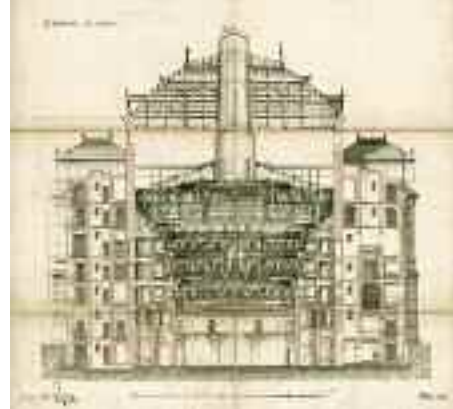
Technika a kulisszák mögött

Az Ybl-év eseménysorozatához kapcsolódva kiállítás nyílt a Kiscelli Múzeumban Ybl Miklós Operaház – Technika a kulisszák mögött címmel 2014. október 10-én.

A kiállításon bemutatják – a múzeum gyűjteményében található eredeti Ybl-tervek közül – az épület homlokzati vázlatait, néhány végleges tervet és részletrajzot, illetve a színpadgéppezet egyszerűsített modelljét ábrázoló fotót. A korra jellemző neoreneszánsz stílusú, gondos részletességgel, kézzel mívesen megrajzolt építészeti tervek mellett rendkívül érdekesek és szépek az épületgépészeti és a színpadtechnikai berendezések tervei is, ezek nagyon ritkán szerepelnek kiállításokon. Különleges volt az Operaház hűtő-fűtő szisztémája, amelyet még a tervezett gázvilágítás szellőzési igényeire mé-

korszak színházépítészetében központi szerepet játszó tűzvédelmi megoldások is. Ezen a téren a legnagyobb előrelépést azonban az akkoriban igen modernnek számító, először a budapesti Operaháznál alkalmazott Asphaleia-rendszerű hidraulikus színpadmozgató gépezetet jelentette, amelyet eredeti tervrészletek, fotók és egy nagyméretű mozgatható modell segítségével mutatnak be. Kevesen tudják, hogy 1884-ben a világ színpadtechnikai szempontból legkorszerűbb operaépülete nyitotta meg a kapuit Budapesten.

Az Operaház korábbi műszaki igazgatója, Borsa Miklós tartott technikátörténeti előadást a kiállításhoz kapcsolódó programként 2014. október 12-én. Az előadáson többek között a fejlődés állomásait, a döntően fából

Keresztmetszet Ybl engedélyezési tervéből (1879). A karzati üléseket a nézőszám csökkentése miatt törölték

Az Operaház nézőtere, kb.1880 (akvarell)

reteztek. A kezdeti gázlámpákat később elektromos világításra alakították át, az Operaház megépültekor korszakváltást jelentett a gáz-, majd az elektromos világítás bevezetése. Ezt a korszakváltást tükrözik a barokk faszervezetű, kulisszás színpadok tűzveszélyessége miatt a

készült szerkezeteket felváltó hidraulikus gépek alkalmazását és a világítás megújulását ismerhették meg az érdeklődők.

Külön érdeme a kiállításnak, hogy az MTV-től beszerezték, és folyamatosan vetítik azokat a filmhíradórészleteket és kisfilmet, ame-

lyek az Asphaleia süllyedők utolsó működéséről készültek. A filmrészleten látható egy Tolnay Pali bácsival készített interjú is.

A kiállítás 2015. január 18-ig tekinthető meg a Kiscelli Múzeumban.

Kárpáti Imre

**Színpad
fény és hang
technikai**

36 30 9142 347
als@dunaweb.hu

ART
LIGHTS
& SOUND
www.artlightsound.hu

DÍSZLET- ÉS JELMEZTERVEZÉS

Textillebegés

A színházban különleges jelentéssel, hatással bírhat akár egy hétköznapi ruhadarab is. A legfrissebb bemutatók között két szélsőséges példát is láttunk, hogyan kaphat a szokottnál különlegesebb funkciót a színen egy-egy ruha.

› Lufis papagájtarkaság

A mai színház egyre ritkábban él azzal a varázssal, hogy amint felszalad a függöny, a néző máris érzi, hogy kezdetét veszi a mese – erre látunk most szellemesen egyszerű példát.

A budapesti Nemzeti Színház *Egerek* című előadásában Jozefina, egy egykori vándorcirkusz papagája indítja el a mese fonalát. Papp Janó jelmeztervező kék kalapos, piros köpönyeges mutatványosnak öltöztette a karaktert, csupán a szerepet alakító színész(ek) más-más színűre festett körmei és egy-két színes selyemsál jelzi a madár tarka karakterét. A látvány fontosabb kellékei a köpönyeg végére kötözött különböző színű lufik tarka forgataga: a színész(ek) csak megjelenik a színen, s az ide-oda libegő léggömbök egy pillanat alatt mozgalmasságot teremtenek a színpadon. Azonmód felkelti a nézői érdeklődést az apró ötlet, amellyel a jellegzetes mesekezdést fordítja át a tervező színpadi látvánnyá: az „egyszer volt, hol nem volt...” illúzióját, a színes kalandozás ígétét érezzük a légiesen könnyed köpönyeg léggömbvarázslatának köszönhetően.

Menetelő ingek

Érzelmileg más hatású, ám ugyanilyen légies könnyedség és tisztaság jelzi Horesnyi Balázs díszletét a Miskolci Nemzeti Színház *Tóték* előadásában is: itt a tervezői megoldás nem játékosan magasba emel, hanem drámai súlyt teremt. A fehér játékeret fehér ingekből varrt textilfüggönyök fogják közre: a több sorban, egymáshoz szorosan összevarrt ingek menetelő katonák sorfalát idézik. Az abszurd tanmese így nemzeti sorstragédiává is szélesedik: sugallja azt, hogy a Tót csa-

lád egy volt a sok közül. Egy közösség adta fel önbecsülését, hajtott fejét a diktatúrának. A sok ing fehérségében ott érezzük az ártatlanul elhurcolt, mártírrá tett fiatalok értelmetlen áldozatát. Az ingfal ugyanakkor vetítövászonként is szolgál: régi, háborús filmhíradós képek peregnek – a menetelés valóban megelevenedik.

Mondhatnánk feleslegesen, didaktikus magyarázza a díszlet légies metaforáját, ám a filmfelvételek egy-egy elkaptott tekintete

Fotók: Mikita Gábor

megrendít, a mozgóképek tiszta textileket bemocskoló sötét foltjai felkavarnak...

Mikita Gábor

gépber
színpad

Lámgmentes textilak, ékszerfüggönyök, akusztikus és hangfogó anyagok, effektanyagok, függönyök, balettpadiók, függönymozgató rendszerek, sínrendszerek, nagy teherbírású sínrendszerek, függönyejtő rendszer, vetítövásznak, vetítövásznak alumínium kerettel, csévelős vetítövászon, végtelenített láncos függönyhúzó rendszer, mobil színpad/pódium, alumínium görönda

Exclusive Distribution for Hungary by:

Gépber Színpad Kft., 1095 Budapest, Alkotó u. 67., T +36 1 476 65 33, F +36 1 476 6086, aszszaztana@gepberszinpadi.hu

Gerriets Austria CEE GmbH, Gornisstraße 6, 1230 Wien, T +43 1 6000 600-0, F +43 1 600 29 86, info@gerriets.at

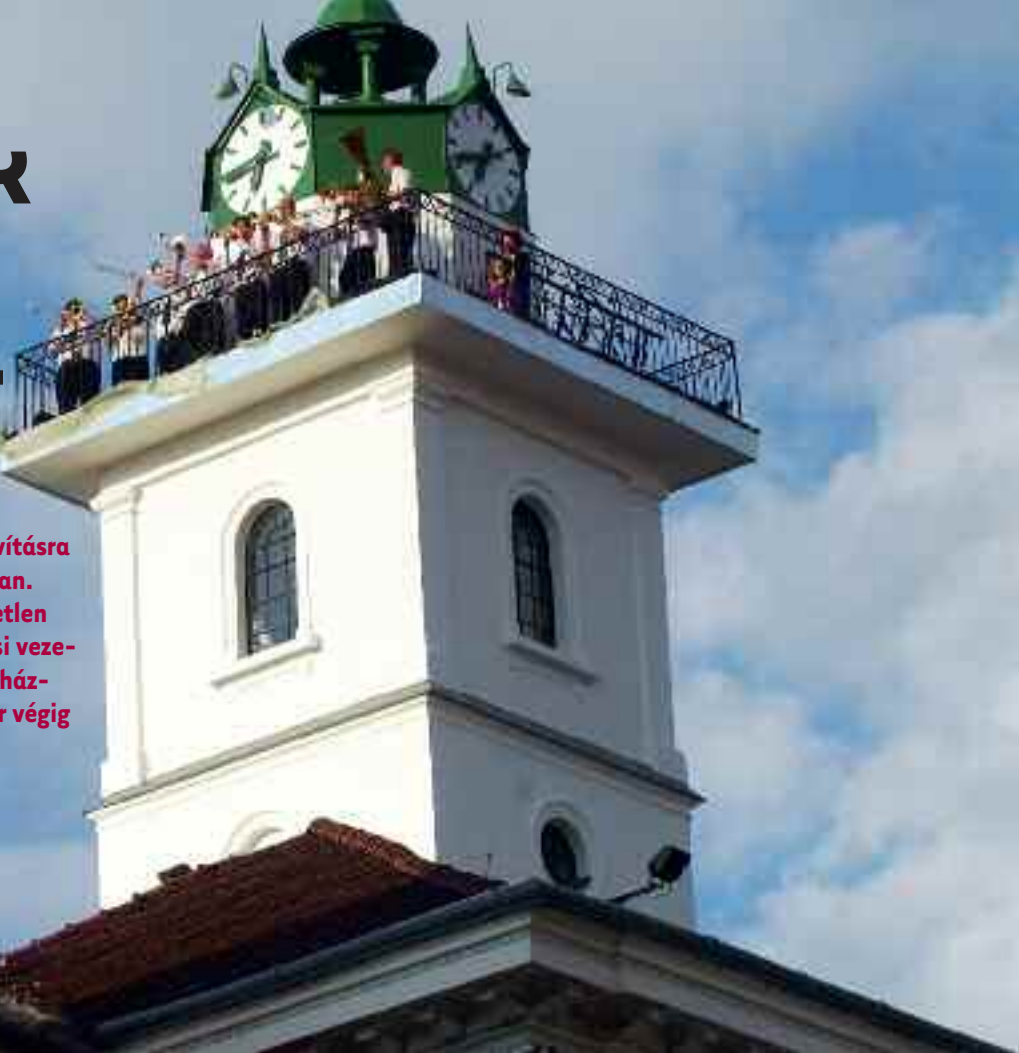
The Drama Experience.

www.gerriets.at

Felújítások a pincétől a padlásig

Az elmúlt hónapokban két különleges javításra is sor került a Miskolci Nemzeti Színházban. A nagyközönség számára megközelíthetetlen helyszíneken Karuczka Zsolt üzemeltetési vezető, épületgépész-mérnök, a Magyar Színház-technikai Szövetség elnökségi tagja kísért végig minket.

Az üzemeltetési vezető státusza egyedinek mondható a színházi világban...

A Miskolci Nemzeti Színházban az 1996-tal befejeződő nagy rekonstrukció után vezettek be külön beosztást az üzemeltetésre vonatkozóan, ami addig – hagyományos módon –

a műszaki vezető feladatkörébe tartozott. Az elsődleges az, hogy minden működőképes legyen, minden infrastruktúra, minden eszköz rendben legyen: ezek karbantartása, a hatósági ellenőrzések, vizsgálatok folyamatos végzése, időszakonkénti megújítása. Általában a karbantartások mindenütt külső cégek bevonásával történnek, nálunk viszont van-

nak olyan munkavállalók, akiknek végzettségükön fogva sikerült olyan jogosultságokat megszerezniük, hogy bevonhatók ebbe a tevékenységbe. De még így is 40-50 külső cég látja el a szakfeladatokat. Mindezek keményen jogszabályhoz kötött előírások: nagyon fontos a jogszabályi hátterek folyamatos figyelése, az előírások betartására való felkészülés. A döntéshozó mindig az ügyvezető igazgató, de az intézkedéseket nekem kell előkészítenem. Mérnöknek, ügyvédnek, félig-meddig gazdaságnak is kell lenni.

De továbbra is van a színháznak műszaki vezetője Kramcsák János személyében.

Ha belegondolunk, ismerve a Miskolci Nemzeti Színház rendkívüli méreteit, struktúráját, dolgozói létszámát – közel 1,6 hektáron működünk –, ennyi feladatra egy műszaki vezető egy személyben már csak valaminek a kárára tudna összpontosítani. A műszaki vezető nálunk kimondottan a színpadi produkcióért felel a próbák, majd az előadás színpadon tartása közben, amíg az üzemeltetési vezető általános tevékenységet végez.

Ebbe tartozik a homlokzatok karbantartása: a nagyobb szabású javítási munkák közül kiemelkedett nyáron >

› **az épület óratornyának felújítása. Ott mi okozta a problémát, hiszen nem is olyan régen festették újra?!**

2005-ben az önkormányzat újította fel a homlokzatot Bodonyi Csaba tervei alapján. Két ponton azonban az épület tetőszerkezeti vagy bádogozási hiba miatt beázott, s emiatt az új felületen a telet követően a visszafagyás átázott, a falszerkezet átnedvesedett, majd a víz megfagyott, és ledobta magáról az új festést. Hosszú, áldozatos munka eredménye lett a javítás. Újra Bodonyi Csabát felkérve, a hibaelhárításhoz kapcsolódó homlokzatjavítás történt, így ismét szép a tornyunk.

Az 1857-ben átadott épületen 1883-tól áll a Kun Lajos polgármester által finanszírozott torony, és 1884-ben került rá az óra is, amely onnantól büszkesége Miskolcnak.

Érdekesség, hogy először itt építettek ki – ugyan kezdetleges módon – vezetékkel telefonos rendszert, így az óratoronyban őrködő tűzoltó, ha problémát észlelt, közvetlenül kapcsolatba tudott lépni a tűzoltóság központjával. Mai napig van olyan lépcsőrész, amely az 1880-as évektől maradt meg, a kopottságán is látszik az idő. Szép története van az óratornyoknak, és most véglegesnek mondható, méltó a műszaki megoldás.

A másik rekonstrukcióhoz a magasból a színpadi mélybe kell leereszkednünk.

Nagy előrelépés történt a nagyszínházi alsógépezetben: a színpadi emelőszerkezet emelőrésze javult, újult meg szép együttműködés keretében. Hiába volt meg a folyamatos karbantartás, ez egy nagyon zárt blokk: három

orsó emeli egyszerre szinkronban a színpadot, és az egyik orsónál rendellenes, durva hangokat hallottunk egy időszakos ellenőrzés alkalmával, ami azt sejtette, hogy akár le is állhat a rendszer. Az évek során a szerkezetben – mint utólag kiderült – a szimeringtömítés ment tönkre, ami olajszivárgást okozott. Így elfolyt az olaj, szárazon futott a szerkezet, és egy bronz acélmenetes elem, iszonyú súllyal a tetején elkezdte darálni a bronzanyát, amit ki is kell cserélni, mert olyan nagymértékű lett a kopás.

Semmilyen mértékben nem lehetett már használni az emelőt?

A hiba észlelésekor leállítottuk a működését, és folyamatosan kértünk ajánlatokat, amelyek azonban finanszírozhatatlan mértékűek

voltak – egészen a Konecranes jelentkezéséig: a darugyártással és karbantartással foglalkozó világcég „színházszerelő”, s így térítésmentesen ajándékozták meg intézményünket a javítással. Az Albrecht és Fiai Kft., egy miskolci kötődésű cég pedig vállalta, hogy legyártja a bronzanyát, amit a Konecranes rendelkezésére bocsátanak, és a cég majd beépíti azt. Az ő felülvizsgálatuk, javításuk, karbantartásuk alapján a meglévő szerkezet ismét működőképes, használható. A bronzanya cseréje pedig folyamatban van, ha az is befejeződik, akkor újabb 15-20 évig biztosan rendben lesz az emelő, amely egyébként egy teljesen egyedi, nagyon precízen megtervezett és nagyon pontos munkával legyártott gépezet. A nehézség, hogy a szimering sajnos csak akkor cserélhető vagy ellenőrizhető, ha az egészet szétszedjük, de azt nem lehet évente megtenni, hiszen óriási teher van rajta, amit tartania kell. Az emelőorsóknak orsónként kb. 20 tonna az emelőképességük, az acélszerkezet 40 tonna körül lehet.

Mitől különleges ez a berendezés?

Ez a fajta színpadi alsógépezet, hogy egyszerre emel és gyűrűsforgóval is össze van építve, csak Miskolcon található. Itt az egész színpadot meg lehet dönteni, és azon belül döntés vagy süllyesztés közben nyugodtan lehet forgatni a gyűrűt, a tárcsát különböző sebességgel, különböző irányban. De egyébként minden színpad egyedi, mivel más geometriai méretű, ezért mindig ahhoz a mérethez kell igazítani mindent, az éppen aktuális igényeknek megfelelően.

Az aktuális elvárásokat a művészeti vagy a műszaki rész támasztja?

Úgy mondanám, hogy amikor egy színház épül, ott adott egy fenntartó, egy megrendelő, egy beruházó. Hogy milyen mértékben és kinek a véleményét kérdezik meg, az is egyedi. A Magyar Színháztechnikai Szövetségben belül törekszünk arra is, hogy próbáljunk egy új beruházásnál lehetőséget kapni arra, hogy tanácsadóként megjelenhessen a Szövetség – mert a színpadtechnikai rész tervezése nagyon speciális feladat. A magyar színpadoknál sokszor probléma, hogy színházi emberek megkérdezése nélkül megépül valami, és sok kompromisszumot kell kötni ahhoz, hogy aztán működjön is. Pedig szakértelemmel, egy-egy ötlettel, tanáccsal lehetett volna úgy alakítani a dolgokat, hogy minden könnyen kezelhető, könnyen használható legyen. Itt, Miskolcon ez sikerült...

Mikita Gábor

„CSODA”

Koós Iván emlékkiállítás

Egy zseniális báb- és díszlettervezőre, Koós Ivánra (1927. március 26–1999. október 15.) emlékezve, október 27-én kiállítás nyílt a Budapest Bábszínházban.

A Bábszínház előcsarnokában lévő üvegvitrinekbe beköltöztek a Koós Iván által tervezett bábok, melyek közül több azóta világhírű, emblemikus figurává vált. Ritka alkalom, hogy egy kiállítás megnyitója ennyire élően, hitelesen és megindítóan tudja megidézni egy 15 éve elhunyt művész szellemét. Most ez történt.

A megnyitón először a tervezőművésszel készített archív filmfelvételek, riportok keltették életre és tolmácsolták Koós Iván szerény egyéniségét és sajátos látásmódját. Majd Balla Margit festő, bábtervező méltatta a művészt. Gondolataiból idézünk:

„Ha a báboknak is lenne egy aszfaltdarabjuk, mint a hollywoodi sztároknak, ahová be-

nyomhatnak picit falábukat, már amelyiknek van lába... akkor Koós Iván Mandarinja, Petruskája és Samuka mindenképpen ott lennének a halhatatlanok között.

A kiállításnak a »Csoda« címet adtuk. Nem csak az idézett mondat miatt: »Hiszek a csodában, a bábok életre keltésének, átváltozásának csodájában«, hanem mert az általa megteremtett lények valóban életre keltek és kiválnak a világban létező többi halhatatlan krampusz és palacsintasütős pojáca közül.

Koós Iván után nem lehet ugyanúgy bábót tervezni, bábszínházat csinálni, mint őelőtte. Ő mára megkerülhetetlen. Mitől lett azzá?

Kora és környezete nélkül nehéz megítélni egy ember művészetét. A kor, amelyben élt,

Balla Margit, Mechner János igazgató, Koós György

árgus szemmel figyelte, mit művel a művész. Ám ez a figyelem csak arra a területre korlátozódott, amit ő – mármint az árgus szem – magasművészetnek gondolt. Festészet, szobrászat, irodalom, színház. És miközben ezeket a műfajokat külön-külön szabályozta, esetenként tiltotta, nem vette észre, hogy itt, a bábszínházban megszületik valami, ami komplex >

A szomjas „Samuka”

› módon tartalmazza mindezeket a művészeteket – és nemcsak tartalmazza, hanem oly módon virágzik, hogy a bábszínházból korának egyik legavangárdabb színháza lesz. Koós Iván, Szilágyi Dezső, Szőnyi Kató, Ország Lili és Bródy Vera együttese itt új műfajt teremtett. Kiderült, hogy a báb többre alkalmas, mint eddig gondoltuk. Egy fából készült arc, egy hungarocell száj, papírmásé szem ugyanúgy képes akár tragédiák vagy szurreális drámák megjelenítésére, akár az élő színész. Sőt, néha jobban, mert a báb nem vág fölösleges pófákat, nem gesztikulál, ha nem kell, de ha szükséges, akkor átrepül a színen, vagy átváltozik.

Koós Iván egyénisége, tehetsége abban emelkedett ki ebből a nagyszerű együttesből, hogy ő kicsit minden volt: díszlettervező, rendező, bábtervező, meg ami még kellett. Nem egyszerűen csak bábót csinált, hanem báb-színházat. Részt vett a színpadra állítás minden fázisában, és formálta azt. Díszlettervei önálló képzőművészeti alkotások, bábjai szobrok. Munkássága akár egy hologram. Bármely pontban tetten érhető a zsenialitás.

Művei egyszerre díszletek, bábok és báb-díszletek. Megszűnnek a műfaji korlátok. Kezei között minden anyag alkalmas arra, hogy meglekkesedjen. A sunyi macska vagy a cirkuszi bohóc rugóteste hosszúra nyúlik, az iszákos fickó feje borospalack. Ha egy bábnek csak az egyik profiljára van szükség, akkor nincs is másik fele. Ez a lényegre törés új megközelítési módot teremt, azt és csak azt mutatja, ami fontos, a báb lényegét, szellemét jeleníti meg.

A Petruska már a minden korlátot kinevető darabok közé tartozik. A vásári bábótól a nagyon rafinált varázslófiguráig itt minden megtalálható. A varázslóbábót két színész mozgatja. Ugyanakkor ez a báb két marionettfigurát mozgat. Színház a színházban. Marionett keveredik lapos és pálcsás bábokkal. Ebben a világban nincs helye a fölöslegesnek. A bábok formája a lényeg kifejezésére szolgál. Mozgás-lehetőségük pont annyi, amennyire szükségük van. Bármiből kicsivel több vagy kicsivel kevesebb csak zavaró lenne.”

„Koós Iván bábjaiban nem fog az idő. Testükben többször újjászülettek az elmúlt évtizedekben, de ma is ugyanazok. Igaz, hogy Iván 15 éve nincs közöttünk, de bábjai által itt van mégis.”

Ezután Bánky Eszter, Kemény István és Tatai

Petruska

Zsolt bábszínészek segítségével a résztvevők szeme láttára kelt életre a víz után áhítózó „Samuka”: részletet mutattak be Beckett *Szomjúság* című jelenetéből.

Majd Koós György rendező, producer olvasva fel édesapjához írt levelét. Megindító volt hallgatni a családi visszaemlékezést, egy fiú tiszteletét és csodálatát apja iránt. Ezzel lett teljes a kiállítás megnyitója, nemcsak munkái, hanem Koós Iván nagyszerű egyénisége újra ott volt velünk...

A kiállítás 2015. február 14-ig tekinthető meg a Budapesti Bábszínházban (1062 Budapest, Andrásy út 69.)

- szji -

Vari-Lite magyarországi kereskedelem és szerviz
 bővebb információ: info@chromasound.hu

chromasound

Előadó-művészeti látvány- és tértervezés a 2015-ös prágai Quadriennálén

Prague Quadriennial of Performance Design and Space

A látványtervezők legújabb munkáinak nemzetközi seregszemléjét, a Prágai Quadriennálét 2015. június 18. és 28. között a cseh főváros központjában, új helyszíneken rendezik meg. 2011-ben a PQ-ra mintegy 70 országból több mint 40 ezer látogató érkezett. Prága központja akkor számtalan kulturális „szigetnek” adott helyet, azt bizonyítva a látogatóknak, hogy színházat és színpadot bárhol ki lehet alakítani. Azon a PQ-n a magyar pavilon kapta a „legjobb kurátori koncepcióért” odaítélt aranyérmet.

A PQ'15 a scenográfiát mint a „megosztott teret” (Shared Space), kívánja bemutatni. Az új helyszínen három fő szekció nyer elhelyezést: az **Országok és Régiók** szekciója, melynek központi témája a Zene, Időjárás és Politika; a **Diák** szekció és a **Tértervezés** szekciója. Az új kiállítótereken új szempontú eszmecserekre kerül sor a scenográfia bemutatásának jelentőségéről, folyamatairól, problémáiról és elveiről. A részt-

vevők nemcsak azt igyekeznek feltárni majd, hogyan állítsunk ki scenográfiai tartalmakat, hanem azt is, hogyan használjuk fel terekhez, kiállításokhoz a scenográfiát. Amelyet nemcsak látványként értékelnek, hanem úgy is, mint ami egy megjelenítendő anyag dramaturgiai közvetítőjeként funkcionál. Ennek megfelelően a kiállítások kurátorai – legyenek akár írók, művészettörténészek, dramaturgok vagy természetesen

emberek megosztják gondolataikat és társadalmi felelősségüket is. A színpadi látványtervezés, az előadás térbeli összefüggései éppúgy kiemelt figyelmet kapnak, mint a különféle szellemi vonatkozások – a narratívát, a szociális jelentőséget, a jelen és a múlt síkjait beleértve.

Franz Kafka szülőháza

Clam-Gallas Palota

látványtervezők – mindegyikük olyan személyek –, akik képesek létrehozni a kapcsolatot a tér és a releváns vizuális tényezők között. Mindemellett a jövő évi PQ koncepciója az előadás és a közönség viszonyát is vizsgálja a modern színház gyakorlatában. A közös tér itt olyan térként jelenik majd meg, ahol nemcsak történetek zajlanak, hanem ahol az

Szent Anna-templom

Lapidárium a Betlehem-kápolnában

› **A PQ'15 kiállításai Prága belvárosának jelentős történelmi épületeibe, a Nemzeti Színház és az Óváros tér közé költöznek.**

Az első ilyen helyszín **Franz Kafka szülőháza** (Náměstí Franze Kafky 3.) lesz. A román stílus jegyeit viselő épületet az évek során használták archívumként és raktárként, működött itt színház, irodaház, és lakóházként is szolgált. Ma a főváros tulajdonként olyan kiállítási tér, amely többfunkciós, és elsősorban rendezvények megtartására használják. Teljes kiállítási területén (950 m²) több önálló helyiség áll rendelkezésre az Országok és régiók, valamint a diákok kiállításainak.

Prága belvárosának jellegzetes palotája a monumentális késő barokk **Clam-Gallas Palota** (Husova Street 20.). A város levéltárának központi épülete 379 m²-en ad otthont a tértervezés (színpadi és helyspecifikus terek) kiállításának.

A Domonkos-rendi apácák számára épült egyhajós gótikus **Szent Anna-templom** (Zlatá Street) ma a Nemzeti Színház tulajdona, melyet a Prague Crossroads Kulturális Központ néven közismert művészeti létesítmény kezel. 2015-ben az Országok és régiók tematikus kiállításai találnak itt helyet. A templom teljes kiállítási területe 340 m². Itt áll majd a magyar pavilon is.

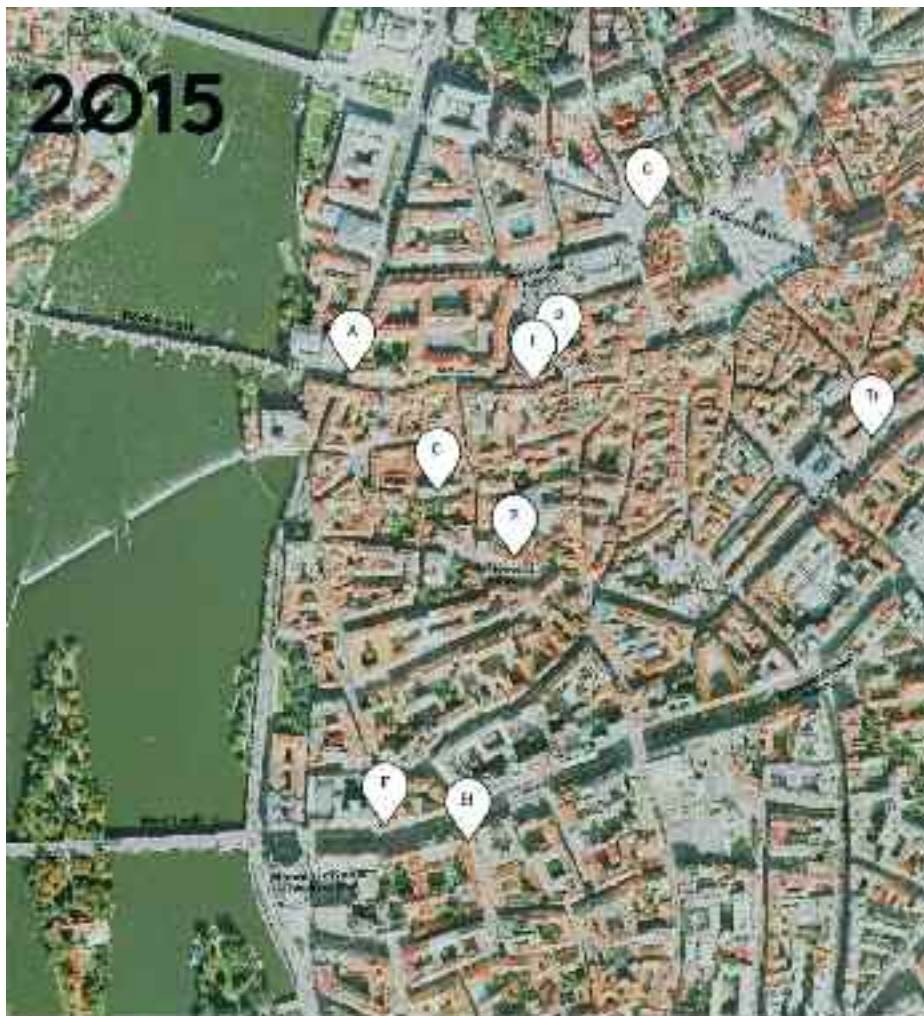
A Diákszekció résztvevői megkapták a gótikus Betlehem-kápolna 720 m²-es teljes kiállítási területét. A **LAPIDÁRIUM a Betlehem-kápolnában** (Betlémskénáměstí) az ablak nélküli alagsorban a tartóoszlopok és műtárgyak közé ékelődnek be paneleken a legfiatalabb tervezők munkái.

Az egyszerű szerkezetű vas- és üvegtetős **Topič Szalon** (Národnítřída 9.) épületében régebben a Topič Nyomda kiállítócsarnoka és üzlet-helyisége volt. 2008-tól működik kiállítóterként, melynek teljes kiállítási területe 450 m².

A PQ'15 központi székhelye lesz a **Colloredo-Mansfeld Palota** (Karlova Street 2., Prague 1).

Colloredo-Mansfeld Palota

- A Colloredo-Mansfeld Palota
- B Clam-Gallas Palota
- C The Prague Crossroads – St. Anna-templom
- D Cseh Centrum
- E Betlehem-kápolna – Lapidárium
- F A Topič Szalon
- G Franz Kafka szülőháza
- H Nová Sň Galéria
- I AMU Színházi Fakultás

PQ

Itt található majd a sajtóközpont, az akkreditációs szolgáltatás, rendelkezésre állnak az előadótermek és a könyvtár. A közvetlenül a Károly hídnál található hatalmas barokk palota ma a Prágai Városi Galériához tartozik, és a tervek szerint teljes körű felújítása után galériaként működik majd tovább. Teljes kiállítási területe 352 m².

A Karmelita Rend egykori kolostorában kapott otthont a **Cseh Centrum** (Rytřská Street 31.), valamint a Külügyminisztérium Diplomáciai Akadémiája, az UNESCO Cseh Bizottságának titkársága, az EU Információs Központja. A korai barokk épület 178 m² teljes kiállítási területtel rendelkezik két helyszínen. A földszinti kiállítóterek lehetőséget adnak a kísérőprogramok, workshopok megrendezésére, továbbá a *Mesterek, Tárgyak és Kellékek* elnevezésű külön szekcióknak, ahova egyénileg lehet jelentkezni. A Mesterek programba ételdizájnereket várnak, továbbá ki lehet állítani olyan tárgyakat és kellékeket, melyekhez különböző történetek fűződnek.

A PQ szervezeti szabályzata szerint minden résztvevő ország maga felel a saját részvételének szervezési, finanszírozási és művészeti megvalósítá-

sáért. A feladattal megbízott intézmény maga nevezi ki kurátorát, szervezőtestületét. Feladata, hogy az egyes szekciókra vonatkozóan egységes szakmai és művészeti értékeket képviseljen. A magyar részvételt a kultúráért felelős minisztérium megbízásából és támogatásával kezdetektől fogva az Országos Színház-történeti Múzeum és Intézet szervezte és bonyolította le. Az OSZMI megfelelő szakmai felkészültséggel elkezdte a feladat ellátását és teljes körű lebonyolítását, felkérve *Antal Csaba* díszlet- és jelmeztervezőt, hogy az Országok és régiók, valamint a SPACE kiállítás magyar képviselőjére tegyen javaslatot. A Diákszekcióban való részvételre *É. Kiss Piroska*, a Magyar Képzőművészeti Egyetem Látványtervező Tanszékének adjunktusa kapott kuratori felkérést.

A PQ'15 kiállítással kapcsolatos aktuális információk az alábbi tárhelyeken találhatók: www.pq.cz; www.facebook.com/praguequadrennia; <http://szinhaziintezet.hu/>

Huszár Sylvia

a PQ'15 projektmenedzsere
(OSZMI Nemzetközi Kapcsolatok)

Elhunyt Pasquale „Paky” Quadri

2014. szeptember 7-én, 67 éves korában hunyt el Pasquale Quadri, a világhírű Clay Paky cég alapítója és elnöke.

A szerény és mindig tartózkodó „Paky” – ahogy mindenki ismerte – egyszerű zenészből vált a világvezető intelligens lámpát gyártó cég vezetőjévé. Az ő kreativitása és agilitása tette az általa 1976-ban létrehozott céget több tízmillió eurós forgalmú etalon gyártójává, amelynek termékeit a világ minden részében csak a minőség és a megbízhatóság szinonimájaként említenek. Neki volt köszönhető, hogy innovatív fejlesztéseit, rendkívül hatékony fényvetőit több mint 50 nemzetközi díjjal jutalmazták szerte a világban. Idén márciusban a legrangosabb európai szakkiállításán, a frankfurti Musikmessen életműdíjjal ismerték el munkásságát.

Az általa létrehozott szerteágazó disztribútori hálózat számtalan országban terjeszti és értékesíti a világítástechnika csúcsát képező, kizárólag Olaszországban készülő, havi több ezer darabos termelésük 97%-át. A Clay Paky márkanév fémjelzi több világméretű esemény, kontinensekre kiterjedő rendezvény, világhírű sztárok és színházak világítástechnikáját. Ilyenek például: a londoni olimpiai játékok, a téli olimpia ünnepi eseményei Szocsiban, az Eurovíziós Dalfesztiválok, Lady Gaga, a Rolling Stones, Vasco Rossi koncertturnéi. Ezeket a fényvetőket használják a Cirque du Soleil vagy a moszkvai Balsoj Színház, a Pekingi Állami Operaház színpadain. Hazánkba a Pelyhe és Társa Kft. segítségével jutottak el a Clay Paky robotlámpák, amik számos színházban, rendezvényen és koncerten bizonyítják Paky kiváló munkáját.

Halála előtt még egyik utolsó munkájaként gondoskodott arról, hogy elért sikerei és világmárkává veretesebbé váljon a neve, a Rolls Royce-hoz hasonlóan továbbra is megmaradjon. Augusztus elején szerződést írt alá a német Osram elektronikai és világítástechnikai világcéggel, amely a Clay Paky gyár és márkanév tulajdonjogainak átadásáról szól.

2014. október 13-i hatállyal az Osram sikeresen befejezte a színpad- és rendezvényvilágítás terén piacvezető Clay Paky átvételét, és sikerrel olvastotta be a világvállalat szervezeti rendszerébe. Ezzel a lépéssel az Osram már nemcsak fényforrásgyártóként és beszállítóként, hanem professzionális fényvetőgyártóként és fejlesztőként is erősíti pozícióját a látványvilágításban. „Ez a tranzakció újabb lépést jelent az Osram számára egy különleges világítási piac elérésére” – mondta az Osram vezetője, Wolfgang Dehen. A Clay Paky régi és immár új igazgatója, Pio Nahum pedig kijelentette: „Az Osram részeként jó kilátásaink vannak a további növekedésre”.

A Clay Paky megvásárlásával az Osram folytatja technológiai és innovációs stratégiájának megvalósítását. Az innovációban bővelkedő szórakoztatóipari világítás igen vonzó piac a maga 4-6%-os növekedési rátájával. A Clay Paky az Osram speciális világítási szegmensének részévé vált. Az autóvilágítási és kijelző/optikai tevékenységen túl immár a show-technikai eszközök fejlesztésével is aktív résztvevője lesz a jövő világítástechnikájának létrehozásában. Ennek első kézzelfogható példája a londoni PLASA kiállításon bemutatott új Mythos hibrid robotlámpa – amelynek fejlesztésében még elsősorban Paky volt az irányító –, a Clay Paky elnyerte a PLASA 2014. évi innovációs díját. A Mythos továbbfejlesztett hibrid világítóeszköz, ami egyesíti magában a beam és a spot fényvetők tulajdonságait. Ezzel a lámpával a Clay Paky idén nyolcadszor nyerte el az angliai showtechnikai kiállítás tekintélyes díját.

Az új Gerriets Austria CEE jogutódja a korábbi Gerrietsnek, sem a tulajdonosi szerkezet, sem a munkatársak, sem az elérhetőségek nem változtak. Így a partnerek számára sincs változás. A cég viszont kéri, hogy mosztantól az új nevet használják.

Clay Paky News

Gerriets Austria CEE GmbH

Összeolvad a Gerriets Handel GmbH és a Gerriets Liegenschaftsverwaltung GmbH, az új név Gerriets Austria CEE GmbH (CEE = Central Eastern Europe). A Gerriets Handel GmbH-t 19 éve alapították azzal a céllal, hogy az osztrák piacon gyorsabban tudjanak reagálni az ügyfelek igényeire. Időközben azonban a kereskedelmi cég egy „all inclusive” szolgáltató vállalattá fejlődött, és így színházak, építők/építetők és tervezők számára a tervezéstől a szerelésig komplex szolgáltatást tud biztosítani. Saját műszaki részleget hoztak létre, autoCAD-terveket készítenek, tanácsot adnak, ütemterveket csinálnak, és olyan feladatokat is felvállalnak, mint az anyagbeszerzés, logisztika vagy a szerelési tevékenységek koordinációja. Egyre inkább a fővállalkozói szerepre készülnek, és ennek érdekében átfogó know-how-t szolgáltatnak különböző területekről, a tapétázástól a fém-megmunkálásig. Az ehhez szükséges iparűzési engedélyekkel rendelkeznek. Aktivitásával a szomszédos keleti blokk országokban is gyorsan fejlődött az üzleti tevékenység.

Júniusban a Gerriets Austria sikeresen megfelelt a TÜV Austria Cert GmbH által kiállított ISO 9001:2008 tanúsítványnak – tájékoztat Dr. Andreas Paller úr, a cég ügyvezetője. Ez a tanúsítvány igazolja, hogy a vállalat belüli folyamatok megfelelnek a minőségmenedzsment nemzetközi előírásainak, és minden részfolyamat minőség-ellenőrzésen esik át. *Helytelen az a megközelítés, amikor a minőséget csak szűrőpróba-szerűen ellenőrzik, javítják. A hibákat el kell kerülni, nem javítani – ez a mi filozófiánk* – mondja Paller úr. *Ügyfeleink számára a lehető legjobb partner akarunk lenni, és ezért kértük, hogy egy külső szakértő cég vizsgáljon át bennünket.*

Az új Gerriets Austria CEE jogutódja a korábbi Gerrietsnek, sem a tulajdonosi szerkezet, sem a munkatársak, sem az elérhetőségek nem változtak. Így a partnerek számára sincs változás. A cég viszont kéri, hogy mosztantól az új nevet használják.

Gerriets Austria és a Hausmann Theaterbedarf

„Mi minden színdarabban benne vagyunk” „hogy minden rendben működjön” – a Gerriets Austria és a Hausmann Theaterbedarf (színházi kellékek – a szerk.) jelmondatai ezentúl tökéletes szimbiózist alkotnak. A színházi szezon indulásával a Gerriets Ausztria veszi át az 1945-ben alapított nagy múltú német cég kizárólagos képviselését és értékesítési tevékenységét Ausztriában, Bulgáriában, Csehországban, Magyarországon, Romániában és Szlovákiában.

A tűzvédelem, festékek, pigmentek, ragasztók, kasírozógépek és még sok más termék tökéletes kiegészítését jelentik a Gerriets termépalettának. A Hausmann Theaterbedarf termékei a díszletfestésnél nélkülözhetetlenek, a legkülönfélébb hatásokat lehet elérni pl. a rozsdá vagy az antik hatás megfestésénél. A Hausmann termékek régóta világszínvonalúak és mindenütt elismertek.

PLASA LONDON, 2014

Szubjektív benyomások az idei PLASA-ról

PLASA London, 2014. október 5–8.

Londont mindig is szerettem. Álszent módon sorolhatnám a sok szép látnivalót, meg persze nem utolsósorban megemlíthetném a szakmai fejlődés lehetőségét, ha már ennek kapcsán kértek fel az írásra, de én mégis a legjobban az igazi angol ale sörökért szeretem ezt a várost. Így hát újra kihasználva azt a remek alkalmat, hogy a szállást és az utazás költségeit elszámolhatom, kiutaztam Londonba egy sörtúrára.

Természetesen ott-tartózkodásom alatt kénytelen voltam meglátogatni a kiállítást is, hiszen a belépővel tudtam igazolni a főnököm, valamint az adóhatóság felé is, hogy valójában ez egy szakmai utazás. Így hát benéztem az ExCel kiállítóközpontban immár második éve megrendezett PLASA Show kiállításra. Sajnos a jó öreg Earls Courtot, ahol az ExCelt megelőzően a kiállítást tartották, állítólag lebontják, így került az új helyre a PLASA, ami kétségtelesen a kor technikai színvonalának megfelelő épület és környezet, azonban megvan az a borzasztó nagy hátránya, hogy messze van a belvárostól, és nincs a környéken egy tisztességes pub sem. Ennek megfelelően a kiállítás szemmel láthatóan zsugorodik, több neves gyártó is úgy gondolta, hogy inkább Frankfurt-ra vagy Las Vegasra koncentrálnak, és kiállítóként be sem teszi a lábát a PLASA-ra.

A Robe azonban ott volt. A cseh gyár úgy gondolta, hogy a PLASA méltó hely a 20 éves

jubileum megünneplésére. Ennek megfelelően, mint az egyik főszponzor, kibérelték a teljes kiállítás kb. 10%-át. Én nem emlékszem, hogy valaha is volt-e egy gyártónak ekkora kiállítótere egy kiállításon. Volt színvonalas bemutató, meg lehetett nézni, és ki is lehetett próbálni a Robe lámpákat, voltak csinos cseh

lányok is, és még finom cseh sör is lett volna, ha adtak volna. De valamilyen vouchert kértek, ami nekem nem volt. Hiába mondtam a cseh kislánynak, hogy rajongok a cseh iparért, még azt is elmeséltem, hogy nagyapámnak a 80-as években Skodája volt, de a kislány könyörtelen volt. Kénytelen voltam energiatallal vigasztal-

lódni, no meg a vadiúj 40 000 lumenes BMFL tesztelgetésével.

A Robert Juliat is képviseltette magát a kiállításon, igaz, jóval szerényebb standon. A franciák egy új fejjéppel jelentkeztek, egy igazi szörnyeteggel. A Merlin kifejezetten a rentalpiacra született, agyonverhetetlen kasziban, brutális fényerővel, nagy zoomátfogással. Francois Juliat, az alapító dédunokája, aki jelenleg a cég első embere, büszkén mutatta be a „kis” újdonságot. Régi jó ismerősökként örömmel üdvözlöttük egymást. Ha találkozunk, mindig eszembe jut, amikor még az ifjú Juliat nálunk járt, talán egy kiállítás kapcsán, úgy jó 10 évvel ezelőtt. Engem ért az a megtiszteltetés, hogy elvigyem ebédelni. Szeretem a magyar

én valami komolyabban szerettem volna jóllakolni vendégemet, így főételnek cigánypecsenyét kértem. Soha nem felejttem el az arcát, amikor meglátta a sült húson elterülő ízlésesen irdalt és fűszerezett sült szalonnát...

No, de vissza a jelenbe, hiszen volt még látványos a kiállításon. A Robert Juliat mellett mindjárt ott volt az MA Lighting is. A német standon a legnagyobb szenzáció a grand MA2 pultokhoz kiadott 3.0 szoftver volt. Megjegyzem kicsit rosszindulatúan, ha már igazán ütős új terméket nem tudtak kihozni, valamit kellett csillogtatni. Ugyanakkor, mivel a kiállítást megelőzően részt vehettem egy egynapos oktatáson, tudom, hogy a háttérben nagyon komoly előkészületek folynak, és Frankfurtban nagyot

legújabb termékeivel, de a középpontban egy nagyon ízlésesen összerakott kiállítást láthattunk a 100 éves Strand patinás fényvetőiből, melyek a hossz tengely mentén félbevágva voltak láthatók, ráadásul működés közben. A kiállítás leghangulatosabb eleme volt ez a kis csiptnyi múzeum.

És egy újabb cseh cég... Amikor megismertünk a Milossal, csupán egy volt a számos kelet-európai alufedés- és színpadgyártók közül, de már akkor is látszott rajtuk, komolyan gondolják magukat. Amit az elmúlt években műveltek, azt senki előre meg nem mondta volna. Megvették ugyanis azt az amerikai Tomcatet, amelyik a világ legmeghatározóbb gyára ezen a piacon, olyannyira, hogy Magyarországon még mindig sokan a gyártó nevét használják az alufedés elnevezéseként. Továbbá az Európában jelentős piacot uraló olasz Litecet is felvásárolták. Vladimír barátommal sörözgetve viccesen rákérdeztem, hogy most éppen mire készülnek, erre a fülemben sügött egy nevet... Én nem tudom, hogy ezek a csehek hogy csinálják.

A nem régóta az Osram családhoz tartozó Clay Paky, mint a kiállítás második számú szponzora, ennek megfelelő standon állított ki. Nemcsak a stand nagysága, de annak minősége is megfelelt az olasz gyártó hírnevének. Azt gondolom, a nemrég elhunyt Paky bácsi, Pasquale Quadry úr elégedetten dörzsölte a tenyereit odafentről. A gyártó három újdonságot mutatott be. A Supersharpy, a Mythos és a Stormy retinaszaggató bemutatóját egy hollywoodi szintű, rendkívül profi film segítségével oldották meg igen nagy sikerrel, mert a bemutatók során tömött nézősereg gyűlt össze minden alkalommal.

Összességében a frankfurti Prolight+Soundhoz mérve kisebb, de mégis színvonalas kiállítást láthattunk. Érdemes volt kilátogatni, és nem csak az alibi miatt.

Tatarek Péter

konyha remekeit külföldi vendégeim számára is ismertté tenni. Természetesen jófajta barackpálinkával kezdtünk, amit ő gyanútlanul fogadott, főleg azután, hogy én egy húzásra el is tüntettem a poharamból. Ő már az első cseppnél kidülledt szemekkel elkezdett fuldokolni, és köszönte is szépen, majd letette a majdnem teli poharat. Rá szánkozva, a pohárra vágódva néztem. Akkor még nem tudta, hogy a megpróbáltatások itt még nem értek véget. Levesnek babgulyást rendeltem, de jó csípősen, ahogyan azt a magyar szereti. Valószínűleg a pálinka miatt nagyon szégyellhette magát, mert csak jó pár kanál után kezdett látványos rajta a szenvedés. Homlokáról kövér cseppekben csorgott az izzadság, de Napóleon leszármazottja keményen kitartott. Körülbelül a fél leves elfogyasztása után mondta azt kényszeredett mosollyal, hogy nagyon finom volt, de már jól is lakott. Tudom, ilyenkor a nagykönyv szerint túrós csusza járt volna, de

fog durrantani az MA. A nap végén a szokásos vacsorával kedveskedtek a németek, ahol volt szerencsém egy asztalnál ülni japán kollégákkal, akikkel a harmadik pohár vörösbor után – a karate kapcsán felszedett csekély nyelvtudásnak köszönhetően – egész jól elboldogultam japánul, aminek ők nagyon örültek.

Az ETC a szokásos standon várta az érdeklődőket. Szerencsém volt szakszerű tolmácsolás mellett megtekintem és kipróbálnom az új LED-es Source Four zoomprofil fényvetőt, ami már a második generációja a típusnak. Összehasonlíthattam az egymás mellett lévő hagyományos halogén változatot az 1-es és 2-es szériával. A 2-es szériánál a lime-zöld LED használatával valóban nagyobb fényerőt és szebb színkeverést értek el.

A Philips standja láthatóan arra törekedett, hogy demonstrálja a cégbirodalom által képviselt széles portfóliót. A standon képviseltette magát a Vari-Lite, a Selecon és a Strand is a

Megújult a József Attila Színház hangrendszere

A budapesti József Attila Színház régi hangtechnikai rendszerének felújítása már igen csak időszerűvé vált, így a közbeszerzési eljárás keretében elnyert munka során sikerült egy újabb színházban korszerű hangrendszert telepítenünk.

Kiemelt elvárásként fogalmazódott meg az üzembiztos működés és a nézőtéri lesugárzás egyenletessége. Elsősorban ezekre kellett megoldást nyújtania az új rendszernek, mindemellett természetesen fontos volt a pontos hangvisszaadás és a megfelelő hangnyomás elérése is. A részletes tervezés és számítógépes modellezés után a műszaki paraméterek és a termékcsaládban alkalmazott korszerű technológia miatt QSC aktív hangsugárzókat (K dinasztia) választottunk a feladatra. A mély szekció 2 db KW181 18 colos mélysugárzóval szerelt szimpla subot tartalmaz, melyek monó üzemmódban kerültek bekötésre. Ha kicsit följebb pillantunk, oldalanként 2 db KW152 és középen 2 db K10 aktív hangsugárzót is találunk, ahol utóbbiak felelősek az első sorok megfelelő lefedettségéért. A QSC aktív hangsugárzók hangképe a mérettől függetlenül közel azonos, ráadásul egy QSC szabadalomnak köszönhetően (DMT™) biztosított a magas- és mélyhangszórók lesugárzási területének összehangolása, így remekül működik a rendszer, a nézőtéren homogén hangeloszlás tapasztalható, mind a földszinten, mind az emeleti részen.

Szintén a felújítás részét képezte a csúcscategóriás DBX rendszerprocesszor, a meglévő Roland digitális keverőrendszer bővítése az M200i pulttal, melyhez digitális stagebox, távirányítóként pedig egy iPad is társul, illetve egy 12 csatornás AKG vezeték nélküli mikrofonrendszer (WMS470 sorozat). Kiegészítésként pedig mobil hangrendszert is kapott a létesítmény, mely 2 db QSC K10 aktív hangsugárzóból, valamint egy Yamaha Stagepas 600i rendszerből áll. Gulyás Szabó Gábor, a színház vezető technikusja a következőt nyilatkozta: „A színházunkba telepített QSC hangrendszer alapjaiban változtatta meg azokat a lehetőségeinket, amelyek eddig esetleges korlátokat szabtak az előadások

technikai kivitelezésében. A régebben bemutatott, már futó színházi darabok az új hangképpel sokkal részletesebb és tisztább akusztikai élményt nyújtanak. Az új rendszerrel lehetőségünk van az eddig lehetetlennek tűnő, teljesen kiegyensúlyozott hangképpel dolgozni, ezért az új bemutatóink során rövidül az előadások

hangtechnikai és akusztikai beállítása, miközben a minőség magasabb szintre emelkedik.”

A színház vezető hangtechnikusával közösen megtervezett rendszer tehát kifejezetten jól vizsgázott az első előadásokon, Gulyás Szabó Gábor legnagyobb meglepedésére. Emellett természetesen ne feledkezzünk meg a nézőkről sem, hiszen immáron az 584 felújított férőhely mindegyikén igazi „hangélményt” kap a közönség.

Köszönjük a konstruktív együttműködést, és bízunk benne, hogy a hosszú évek során rengeteg feledhetetlen produkció munkáját segíti majd az újonnan átadott rendszer.

Bogár István
Interton Kft.

A Szegedi Nemzeti Színház új hangrendszere

Amikor az Interton elkezdte a német d&b audiotechnik magyarországi forgalmazását, rengeteg találgatás volt arról, hol lesz az országban elsőként d&b line array rendszer. Nos, ha nem is elsőként, de az első között debütált a Szegedi Nemzeti Színház rendszere, mely 2014 szeptemberében került átadásra. A rendszer oldalanként 1 db B4 subot és 6 db T10 line array szeletet tartalmaz, utóbbiból oldalanként kettő pontsugárzóként működik. Ezekben a hullámtelítő tölcések elforgatásra kerültek a megfelelő lesugárzás érdekében. A színpadon 4 db MAX12 monitor segíti a művészek munkáját. A komplett rendszert a d&b audiotechnik vadonatúj erősítője, a D80 hajtja, melyből összesen kettő üzemel a színházban.

Tóth Bagi Csaba, a színház vezető technikus a következőt nyilatkozta: „Azért a d&b-t választottuk, mert a meghallgatott prémium gyártók közül a d&b szólt a legtermészetesebben. A Szegedi Nemzeti Színház egy régi épület, ezért a ponthúzóknak nagy súlyt nem bírnak el. Ez is segítette a döntést, hiszen a T sorozat könnyű, így gond nélkül fel tudtuk akasztani. Ám hangkarakterisztikáját tekintve olyan élményt kapunk, mintha egy jóval nagyobb méretű line array rendszert hallgatnánk. Tehát a régi jó minőségmeghatározás, a 'minél nehezebb, annál jobb' elv abszolút megdőlt.”

Ráadásul a mostani konfiguráció csak a hangtechnikai fejlesztés első ütemét jelenti, Csabáék a hangsugárzó rendszer további fejlesztését is tervezik.

A d&b audiotechnik a rendkívül pontos hangvisszaadás mellett híres a nagy érzékenységű hangsugárzóiról is, így jóval kisebb teljesítmény mellett kimagasló hangnyomást képes produkálni. A Szegedi Nemzeti Színházban így csak látványra tűnnek kicsinek a hangsugárzók, azonban amint megszólalnak, azonnal betöltik a teret, a maximum hangerő pedig jóval nagyobb, mint amire szükség lehet, így tartalék is marad bőven a rendszerben. Pedig nem kis színházról beszélünk, hiszen Szeged büszkesége 680 néző befogadására képes. A d&b audiotechnik T sorozata ideális választás a színházak számára, hiszen az eddig felsorolt előnyök mel-

lett nagy erőssége az is, hogy nem „stílusérzékeny”, azaz a különböző műfajú produkciók sem okoznak gondot számára. Ez a Szegedi Nemzeti Színház esetében is nagy előny, hiszen a színház jelenleg három tagozattal – opera, tánc és dráma – áll a közönség rendelkezésére. A színházban dolgozó hangtechnikusok mellett a művészek is rendkívül elégedettek az átadott rendszerrel, hiszen a T sorozat rendelkezik a prémium kategória minden előnyével, így könnyebbé téve a munkájukat.

A Szegedi Nemzeti Színház a 19. század végén épült, tekintélyes múlt áll mögötte. Nagy örömünkre szolgál, hogy egy ilyen patinás színházhoz méltó rendszert adhatunk át Szegeden.

Bogár István
Interton Kft.

A Robe-sztori és a BMFL

20 évvel ezelőtt senki se merete volna megjósolni, hogy egy csehországi garázscég lesz 2014-ben a világ egyik vezető fénytechnikai gyártója. A két alapító és tulajdonos, Josef Valchar és Ladislav Petrek 1994-ben PAR lámpák, diszkógömbök és egyéb egyszerűbb fényeffektek importálásával foglalkoztak, miközben megalkották első mozgó tükrös lámpájukat. Miután kibővítették a termékskálát, úgy döntöttek, hogy kell egy márkanév, ekkor született meg a Robe Show Lighting. Abban az évben vettek részt első frankfurti kiállításukon, ahol rögtön megállapodtak a német Steinigke Showtechnic céggel egy OEM beszállítói státuszról.

1995-ben már 25 alkalmazottal és 1000 m²-es épülettel rendelkeztek. 2000-re pedig már beszállítói voltak számos nagynevű cégnek, úgy mint a Coemar leányvállalatának, a TAS-nak, a német Movietecnek, vagy a francia Starwaynek. 2001-ben a gyártást elköltöztették a jelenlegi telephelyre, Valašske Meziříčí-be, ahol már 5000 m²-en készültek a termékek.

2002-ben jött el az a sorsfordító pillanat, amikor a Robe saját terméként bemutatta az AT szériáját, ami a jelenlegi ROBIN szériáig a legsikeresebb termékcsalád volt. Az ezt követő időszak már viszonylag ismert a szakmában, az AT lámpák megbízhatóságukkal, minőségi kivitelezésükkel hamar népszerűvé és elfogadottá váltak világszerte, a turnékon, koncerteken, színházakban, tévéstudiókban. 2009-ben mutatkozott be a ROBIN széria, ami egy új szint volt a gyár életében. A technikai újításokra épülő lámpák a felső kategóriába kerültek.

A 20 éves születésnapot egy 300 fős gálavacsorával ünnepelték Londonban, a PLASA kiállítás helyszínén, az ExCel csarnokban. Az eseményen részt vettek a cég 90 disztribútorának képviselői, különleges barátok a szakmából, valamint a kiemelt partnerek. A cég ügyvezetője röviden beszámolt arról, hogy a Robe hogyan vált ilyen rövid idő alatt ilyen innovatív prémium márkává. Pár különleges történetet mesélt el a neves színpadi világítástervező Patrick Woodroffe is, aki az elmúlt pár évtizedben szinte az összes legendás előadóval dolgozott együtt, többek között olyanokkal, mint az ABBA, Bob Dylan, The Police, Take That, Peter Gabriel, Simon and Garfunkel, Genesis, Stevie Wonder, Rod Stewart, The Eagles, Lady Gaga és Elton John.

Ez a filmbe illő sikersztori viszont úgy tűnik, hogy még csak most kezd elérni a csúcspontját, hiszen a londoni kiállítást megelőzően mutatták be az egyszerűen csak „az eddigi legjobb lámpánk” jelzővel ellátott ROBIN BMFL-t. A világ minden pontján élőben közvetített webes bemutatót hatalmas várakozás övezte.

Ez az első olyan termék, ahol a fejlesztésbe bevonták a szakmát is. Maga a koncepció már 3 éve készül, és rengeteg részletet illetően kikérték az LD-k, partnerek, világítástervezők véleményét, hogy mire lenne szükség, mi lenne jó, mi ne legyen benne. Kiinduláskor nem a meglévő vagy hamarosan megjelenő izzók közül válogattak, hanem igényeiket megfogalmazva leültek az izzógyártókkal, és feladták nekik a leckét. A feladatot az Osram tudta sikeresen megoldani, így egy különleges, kifejezetten a Robe-nak készített izzót kapott a lámpa. Ennek, valamint a bonyolult és precíz optikának köszönhetően egy kiemelkedő 40 000 lumenes, valamint 5 méte-

ren 250 000 luxos fényáramot mérhetünk a kilépőlencse után. Az izzót 3 értéken is hajthatjuk, 1700 W-on, 1500 W-on, valamint 1200 W-on is, így az izzó élettartamát is megnövelhetjük, de alkalmazkodni tudunk a környezethez is, ahol a lámpát használjuk. Fontos cél volt, hogy a színvisszaadási képessége a lehető legmagasabb legyen, ez 6000 K-nél 92-es CRI-értéket is elérhet, ami a fémhalogén izzóknál kiemelkedő adat. Ez nagyon fontos a kameraképeknél, de színházi körülmények is gyakran indokoltá teszik ezt a jó színvisszaadást.

A színkeverésnél külön kérés volt, hogy pasztell és erős színeket is képes legyen vetíteni a lámpa. Ezt két külön színtárcsával segítették elő, amin akár cserélni is lehet a színeket, ha nem megfelelő a gyári összeállítás. Egy komoly tudású lámpa mit se érne CMY színkeverés nélkül. A Robe története során megcsinálta a legjobb modult ehhez. Sok kritika érte a Robe CMY tárcsának a színeit, hogy másabb, mint pár, a szakmában standardnak elfogadott lámpák színei, ezt meghallgatva ezen is változtattak. Ezenkívül természetesen megtalálható a fokozatmentesen állítható színkonverziós filter is. Ezek teszik a jelenleg legfejlettebb színkeverési modulllá ezt a rendszert.

Nagyobb lámpánál fontos szempont az effekt, itt is számos funkciót külön kértek a megkérdezett felhasználók. Az MMX-ből ismert, kéttárcsás animációs modul, a két forgó gobótárcsa különleges üveg-gobókkal, a nagyon gyors írisz, a 3 variálható frost, valamint a kétféle forgatható prizma az, amelyeknek köszönhetően az effektmodul minden igényt ki fog elégíteni.

Az optikai rendszer 11:1 arányú nyitásszöge, ami 5–55°-ig nyit, szintén egy fontos eleme volt az egyeztetéseknek. A szűkebb zoomnál akár egy beamnek is használható a csóva, viszont ha a helyzet indokolja, pillanatok alatt kinyit 55°-ra.

A dimmer újragondolása is sarkalatos témakör volt. Rendszeres probléma a halogénlámpák görbéjének lemodellezése. Ennél a típusnál kétféle görbét is használhatunk, ezeket pultról is válthatjuk: lineáris, valamint square-law mód is beállítható. A dimmelés finomságát két speciális mintázatú késsel, frostlemezekkel, az izzó elektronikus fénycsökkentésével, valamint a ventilátorok szabályozásával finomították, így a szemnek a legkedvezőbb átmenettel képes dimmelni az alacsonyabb értékeknél is, valamint a színhőmérséklet végig állandó marad. A kilépő fénysugáron nem látszódnak a kések kitakarásai, végig szabályos csóvát kapunk, ami a 0 értékig teljesen torzulásmentes.

A ROBIN széria minden tagja rendelkezik gíroszkóppal, ami eddig nem kapott felhasználói szempontból fontos szerepet, mindössze a kijelzőt forgatta át automatikusan. A BMFL-t ellátták egy EMS nevű mozgásstabilizátor funkcióval, ami csökkenti a csóva elmozdulását, amit a híd vibrációja vagy bemozdulása okozhat.

Kétségtelen, hogy a BMFL a Robe eddigi legjobb lámpája, és ezt a fent leírtak is alátámasztják. Sikerességét természetesen az idő fogja megmutatni, de Európában már nyár vége óta hihetetlen az érdeklődés és rengeteg a megrendelés, pedig csak november eleje óta szállítják a terméket.

A hazai bemutatóján is pozitív visszajelzéseket kaptunk, mindenki meg volt elégedve a tudásával, az innovatív funkcióival, valamint a kivitelezés magas minőségével.

X

Újabb etalonok a királykategóriában

Nem múlhat el úgy év, hogy a robotlámpák világa ne bolydulna fel a piacvezető olasz gyár innovációja láttán.

A Clay Paky bemutatja az új Prima családot:

MYTHOS

Mint a neve is mutatja, már-már meseszerű, ámde mégis valós képességekkel teremt új kategóriát ez az igen magas színvonalú hibrid robotlámpa. A mindössze 470 wattos fényforrásból az 1700 wattos fényvetőket megszégyenítő rendkívül erős fénynyalábot bocsát ki extrém nagy 4–50°-os zoomtartományban (1:12 arány). A gyári mérések alapján a fényerőértékeket 20 méteres távolságból kezdik megadni, ami a legkisebb, 0,5° nyílásszög mellett 149 000 lux. A rendkívül precíz kidolgozású optikai rendszer a zoomtartományon belül autofókusz funkcióval segíti a fénycsóva kezelését. A 170 mm-es kilépő nyílásból kitörő fénycsóva CMY keveréssel és egyedi fix színekkel színezzhető. A grafikai

rendszere 6 forgó, 18 statikus gobóval és egy animációs tárcsával teszi variálhatóvá a rendelkezésünkre álló fénynyalábot. A sugarat két forgatható prizmával tudjuk megsokszorozni. A Mythos lineáris frosttal segíti elő a multifunkcionalitást, amivel gyakorlatilag a forgófejes fényvetők bármely típusát helyettesíthetjük, legyen az akár spot vagy Wash, de a különleges 0,5° legszűkebb nyílásszöggel a beam fényeffekteket is. A fénytechnikai paramétere mellett nem elhanyagolható, hogy a rettenetes teljesítmény egy egészen kis testben elfér.

SUPERSHARPY

A világszerte rendkívül sikeres Sharpy után a Clay Paky most piacra dobja 470 wattos, 7800 K színhőmérsékletű fényforrással szerelt Prima kategóriás termékét. A Sharpy fényerejénél háromszor erősebb SuperSharpy új testben és továbbfejlesztett optikai rendszerrel válik új etalonná a világítástechnikában. A szabadalmaztatott „Tube” (cső)

hatású zoomoptika 0° minimum nyílásszöggel rendelkezik, ami lézerszerű párhuzamos fénynyaláb létrehozására képes. Maximális

nyitása pedig 4°, amihez rendkívül precíz fókusz társul. A SuperSharpy az égi pásztázó lámpák valódi versenytársa lehet kis fényforrás-teljesítménye ellenére.

A Clay Paky azonban nem csupán „erősebb fényvetőt” kívánt létrehozni. A SuperSharpy a maximumot nyújtja a fényminőség és az effektek száma tekintetében is, amelyek között megtalálható 7 forgó gobó, 18 fix gobó, forgó prizma, CMY, színkeverés, CTO- és CTB-korrekción és még sok minden más, amit a Mythosból is megismerhettünk.

STORMY

A Stormy a tradíció alapuló innováció eredménye, mert a legmodernebb LED-technológia alkalmazása mellett megőrzi a klasszikus stroboszkópok varázsát. A klasszikus strobbal ellentétben nagy teljesítményű fehér LED-ek adják a villámás illúzióját, ami tökéletes versenytársa a nagy fényerejű lineáris xenon villanócsőnek. A Stormy a stroboszkóphoz hasonló parabolareflektoval van ellátva, amitől

a villanó effekt hatásfoka és felületi eloszlása jelentősen javul a hagyományosan előre sugárzó LED-ekhez képest. El kell mondani, hogy a Stormy 980 wattnyi teljesítménye magasan kiemelkedik a LED-es stroboszkópmezőnyből, amivel biztosítja a fölényét minden mással szemben. Természetesen az impulzus

frekvenciája, időtartama és intenzitása tetszőlegesen állítható a rendkívül rövid villanástól a folyamatos világításig bezárólag, időkorlát nélkül, amire a xenonlámpás stroboszkópoknál nincs lehetőség. A Stormy RGBW LED-ekkel is kapható (Stormy CC), ami bármilyen színben képes villanóhatás létrehozására, vagy akár horizontfelületek derítésére is.

A Prima család jelenlegi tagjairól bővebb információt a Pelyhe és Társa Kft.-nél kaphat minden professzionális technika iránt érdeklődő és megbízható, értékálló terméket vásárolni szándékozó jelenlegi és jövőbeli ügyfelünk.

Jerzsa Attila

K&M KÖNIG & MEYER
1842-1914-1981

ELIMEX

1131 Budapest, Pártay E. u. 1/b. Tel: 236-8270, Fax: 451-4294
www.elimex.hu | info@elimex.hu

MADE IN GERMANY
5 Year Warranty
10 Jahre Garantie
Ersatzteile Spare parts

MERLIN, az okos monstrum

A Robert Juliat kifejezetten a bérbeadó- (rental) piacra gondolva fejlesztette ki új fejtét, amelyet először a Londoni PLASA-n mutatott be. Személyesen az alapító dédunokája, a gyár jelenlegi első számú vezetője, Francois Juliat mutatta be az új gépet a látogatók számára.

Az új követő fényvető a gyár, valamint több kölcsönzőcég, világítástervezők és professzionális fejtépfelhasználók között kialakult konzultációk végeredménye. Kialakítását könnyű szállíthatóság, egyszerű és gyors beüzemeltetés és karbantartás jellemzi. Az új fejtépet egyesíti magában a Robert Juliatnál eddig megismert briliáns optikai rendszert és tökéletes ergonómiai kialakítást egy robusztus – a szigorú rentalkövetelményeknek mindenben megfelelő – házzal, amelynek anyaga rozsdamentes acél és alumínium, így kiválóan ellenáll a durva időjárásnak és bánásmódnak.

A MERLIN 2500 W-os HMI fényforrással üzemel, de fényereje egy 3000 W-os xenon fényerejével vetekszik, ugyanakkor melegen visszagyújtó tulajdonsága miatt jóval biztonságosabban működtethető egy olyan eseményen, ahol lehetnek esetleges tápproblémák.

A fejtépet dupla kondenzoroptikás rendszerre 4:1 zoomarányra képes, 3–12° között állítható a fényvető nyílásszöge, így a MERLIN használható mind közép-, mint pedig nagy hatótávolságra is. Ez a tulajdonság kifejezetten jól jön egy arénában tartott koncerten, ahol a színpad kialakítása olyan, hogy az előadó be tud szaladni a nézők közé, így a fej-

gép és az előadó közti távolság jóval kevesebb.

A szállítást és installációt megkönnyítendő az elektronikus előtétet a fejtépetbe integrálták. Karbantartási vagy szervizcélal az elektronikus ballaszt könnyedén kiserelhető. A hűtőrendszere robusztus kialakítású, hosszú élettartamú.

A MERLIN kialakításakor kulcsszerep jutott az energiamegtakarításnak. Amellett, hogy a gép energiahatékonysága a kiváló optikai rendszernek köszönhetően nagyon jó, rendelkezik egy úgynevezett ECO móddal, ami lehetővé teszi, hogy a fényvető automatikusan visszazabályozzon, de természetesen manuálisan is közbeavatkozhatunk.

A követőgép LCD kijelzős diagnosztikai rendszerrel rendelkezik, melynek segítségével ellenőrizhetjük többek között a gép hőmérsékletét, a fényforrás-üzemórát, a dimmerértéket. DMX és RDM protokollt is képes fogadni, a dimmer állítható manuálisan és DMX-szel is. Természetesen a Robert Juliatnál már megszokott alapfelszereltség a Merlin esetében is rendelkezésre áll: gobótartó, teljesen lezáró írisz, frostüveg, irányzék, valamint újdonságként USB-csatlakozó a fejtépetző kollégák külön kérésére olvasólámpához és telefontöltéshez.

Lisys-Project Kft.

DiGiCo
Digitális pult csereprogram 2014

DiGiCo digitális keverőpultjának árába
beszámítjuk régi analóg vagy digitális pultját
bővebb információ: info@chromasound.hu

chromasound

Új, nagy sebességű, mobil színházi röptető

A mai grandiózus színházi produkciók, show-műsorok és televíziós programok vissza-visszatérő eleme a szereplők levegőbe emelése, röptetése. Ezeknek az eszközöknek a műsorba történő beillesztése nemcsak rendezői feladat, a műszaki vezetésnek is feladja a leckét. Miután nem csupán „holt” súly, hanem személy mozgatása történik, a biztonsági előírások ennek megfelelően jóval szigorúbbak, és az ezeket a berendezéseket üzemeltetők, színházi vezetők felelőssége is növekszik. Ezt tetézi, hogy manapság a darabok nem csak egy helyen kerülnek bemutatásra, a nyári szezonban útra kelnek, és külföldi fesztiválokra, más városok színházában, vagy akár szabadtéren is előadják őket. A különböző helyszínekre a teljes gépészetet nem lehetséges utaztatni, így a helyi adottságokhoz kell igazodni, és ez akár a művészeti koncepciót is érintheti.

Mindezeket figyelembe véve, a Topas AG német cég egy új, a fentiekre megoldást jelenthető eszköz kifejlesztésébe kezdett néhány évvel ezelőtt. A fejlesztést sikeresen befejezve, elkészült az r-force márkacsalád új tagja, az FW-100-BGV C1 kódnévre hallgató röptetőberendezés.

Tervezésénél a mobilitást és a könnyű, gyors szerelhetőséget vették figyelembe, úgy, hogy azok a szigorú biztonsági előírásoknak is megfeleljenek. Ennek köszönhetően a német BGV C1-es szabvány szerint dolgoztak. Az igazán nagy újítása az eszköznek az, hogy egy 30x30 cm-es rácstartó (truss) szerkezet adja a keretét a teljes gépnek. Minden szükséges alkatrészt ebbe a keretbe szerkesztettek bele. Így az bármilyen hasonló rácstartóval kompatibilis, azokba mint egy standard elem akár be is illeszthető. 105 kg-os önsúlyával és 2500 mm hosszával könnyen szállítható. Az eszköz két kötélen 100 kg súlyt mozgat, bizonyos beállításokkal 4,7 m/s sebességgel, akár 22 méter magasságig. Vezérlése programozható, egyéb húzókkal és emelővel szinkronizálható. Természetesen az ilyen nagy értékek kezeléséhez, vezérléséhez megfelelő

kezelői oktatásra is szükség van, melyet a gyártó vállal.

Ezzel a berendezéssel könnyen, szabályosan és biztonságban mozgathatjuk a darab szereplőit, és ezt akár többször, különböző helyszíneken is szolgálatba állíthatjuk.

Magyarországi forgalmazásáról a Színpad- és Emelőgéptechnika Kft. gondoskodik, bővebb információt az info@szinpadtechnika.com e-mail címen kérhetnek. Az eszközről működés közbeni felvételeket a következő linken lehet megnézni: <https://www.youtube.com/watch?v=YA1oKdITPIC>

Horváth Norbert
Színpad- és Emelőgéptechnika Kft.

l u m i n i s

ETC ColorSource PAR
Csúcstechnológia | Barátságos ár

- 8 x ETC Luxeon LED chipset
- RGB-W színkeveréses technológiával
- Egyenletes, megbízható színminőség
- Egyszerű kezelhetőség
- A Selador D40 széria kiegészítővel kompatibilis

ColorSource PAR

640 € + ÁFA

ETC Inc. 10000 Woodloch Forest Dr.,
Scottsdale, AZ 85258, USA
Tel: +1-480-341-0700
Fax: +1-480-341-0704
www.etc-lighting.com

Csíksomlyói Passió (Várszínház, 1981)
„Meghalt szegény Ábrahám”

Isten nem szerencsejétek (Madách Kamara, 1976)
A nagy kísérlet

SCZENIKATÖRTÉNET

A tükörfóliától a LED-falig

Szubjektív scenikátörténet a hetvenes évektől – első rész

A hályogkovács bátorságával csöppentem a díszlettervezők felszentelt csapatába 1976-ban. Mentősegre szóljon, hogy nem az utcáról kerültem oda, a diákszínházas után már 18 éve Tháliának udvaroltam Ádám Ottó Madách Színházának legfiatalabb tagjaként. Beosztásomat nehezen tudnám definiálni, talán az a legpontosabb, hogy egyszerűen valamiféle családtagnak tekintettek, némi zsebpénzzel. A kezdeti statisztálás mellett a színrre lépések között Cherubinnal (Vass Éva) a házi színpadon pingpongoztunk – bár a színésztársalgóba évekig nem volt bátorságom belépni. Ügyelő voltam, aztán segédrendező, Körmendi Jánossal 8 mm-es filmen reklámokat készítettünk a kirakatokba (*Koldusopera*), szenvedélyesen gyűjtöttem műzeumi leselejtezett bútorokat szegényes raktár-

készletünk gyarapítására, közben fiatal rendezőkkel a színrre kerülő művek szövegkönyvének gondozásában is részt vehettem (*Kaviár és lence*), írókkal kerültem kapcsolatba (Szakonyi Károly, Karinthy Ferenc), szívesen láttak díszlet- és jelmeztervezőkkel folytatott megbeszéléseknél (Szinte Gábor, Mialkovszky Erzs), követtem a színházi munka majd teljes spektrumát a műhelyektől a díszletépítésig, a világításpróbáktól a színészegyeztetésig. Később tagja lettem a művészeti tanácsnak, műsorajánlatokat is adhattam (*Apácák*, Psota Irén főszereplésével). Bővült a kör, a Nemzeti Színházban bemutatásra kerülő Tiszták előkészületei kapcsán Illyés Gyulához is eljutottam. Születendő remekek műhelymunkáinak részese lehettem. Máig őrzöm Szörényi Levente magnókazettáját: –

hogy elkezdhessünk dolgozni – felénekelte egy szál gitárral a teljes *István, a királyt*.

A rendezők és tervezők elképzelései gyakran ütköztek az épület vagy felszereltsége hibáiba, hiányosságaiiba. Megpróbáltam segíteni, kapcsolatokat keresni, kivitelezőket felkutatni. Így ismerkedtem meg a KÖZTI-ben dolgozó fiatal scenikus szakmérnökgárdával, és az akkor még Épületgépészeti és Cserépkályhaépítő Szövetkezet lelkes csapatával. Együtt jártunk Prágába, Berlinbe, Londonba, Amszterdamba, ismerkedni a jövő színpadtechnikájával, a kiemelkedő angol, orosz, cseh díszlettervezők munkáival. (Jozef Svoboda addig jutott, hogy gömbdíszletével már a színpadpadló jogosultságát is megtagadta.) Színházamban a hiány avatott scenikussá. Sarkosan fogalmazva, kellett valaki, aki a sokszor

Apácák (Madách Kamara, 1992, rendező: Kerényi Imre)
A keretek nélküli vászondíszlet egy kis ládában is elfért

Az operettszínházi Rómeó és Júlia (2004)
Perforált fémlemez találkozása szobrászattal, plasztikus háttér előtt

Magyar Elektra (Várszínház, 1984)
„Jaj nektek, akik most vigadtok, mert még sírtok” – idézik az Írást a játsszók feletti tábla húszcentis szögéből kivert betűi

Mahagony városának tündöklése és bukása
A közönség, belépve a nézőtérre, teljesen üres színpaddal találkozott, majd balra fel-emelkedett özvegy Begbickné (Psota Irén) kasszája, hátul pedig megjelentek az örömlányok öltözőszekrényekből kialakított „szobái”. Csak ezek után mozdultak a padlón fekvő díszletelemek

technikai érzék nélküli tervezők festményeit színpadra segíti, anyaggá és fénné testesíti, megvédve egyúttal a művészt a műszaki oldal esetlegesen túlzott pragmatizmusától.

1970-ben Vámos László az Operaházban rendezte *Az ember tragédiáját*. Megkérdezte, nincs-e kedvem részt venni a világítási próbákon (díszlettervező: Forrai Gábor). Ott ismerkedtem meg a Strand Electric vetítógépek alkalmazásával, a diakészítések különböző útjával, az olajdiákkal, a forgótárcsákkal (ezzel a mozgás illúzióját segítették). A fénytelsítmény meglehetősen szerény volt, de az út akkor még elképzelhetetlen lehetőségek felé vezetett. A díszlet alapja emlékeim szerint áttört félgömb, ezen és környezetén a vetítések egységes látványvilágot hoztak létre.

Első tervezői megbízásomra a Madách Kamarában került sor Kerényi Imre felkérésére (*Isten nem szerencsejátékos*, 1976). Nálunk akkor még ismeretlen technikát, plexire ragasztott féligáteresztő tükröfóliát alkalmaztam. (Még közönséges tükröt sem igen használtak, csak beszappanozva, vagy ezüstpapírral helyettesítve,

félve a szemkápráztató visszatükrözéstől.) Az anyagot egy külker vállalat hozatta be számomra. A fólia az úrkutatás mellékterméke, eredetileg a káros sugárzások kiszűrésére szolgált. Díszletemben a függesztett, tükröző táblák többféle járásra, megjelenésre, a plexifelület mögötti cselekményre is lehetőséget adtak. Középen egy fehér levelű fa lebegett. Két oldalra, a sűrűbben felszerelt tükrök mögé egy-egy festett transzparens háttérrel helyeztem. Csak úgy váltak láthatóvá, ha átvilágítottuk őket. A bal oldali kép dús vegetációjú, mély vízi világra utalt, szemben pedig a másik egy román kori kőtemplom boltíveit, oszlopait ábrázolta. Ha csak az egyik transzparenst világítottuk át, képe be-terítette a teljes színpadot, mert egyszerre jelent meg a szemben álló tükrökben, és látszott át a saját oldalán állókn is. A fény változásával kerültünk át a víz alatti világból a templombelsőbe, vagy vissza (és ezek finom összeüztatásai). Történetünk egy paptanár bírósi meghallgatásáról szólt, kirándulásukon egy diákja vízbe fúlt. A térben mozgó szereplők (Mensáros László és Bálint András) a tükrök által meg-

sokszorozódva, de ami még fontosabb, egyszerre több szögéből, szemből és profilból voltak láthatók, ha háttal álltak, akkor is. A szerző – Gyurkovics Tibor – ragaszkodott hozzá, hogy későbbi darabjait is én tervezem (*Fészekalja*, *Nagyvizit*, *Boldogháza*). A tükröfólia ma már mindennapos a színpadokon.

A következő évben a *Kései találkozás*-t tervezhettem, szintén a Kamarában (rendező Szirtes Tamás). Itt összesen két díszletelemet használtam, semleges sötét háttér előtt, egy kézi hajtású, helyváltoztatásra kifundált 16 cm magas kis forgótárcsát, rajta két apró, nádazott hátú tonettszékkal, márványlapú, kerek kávéházi asztalkával. A forgó szélére a motívumgazdag vörösréz korlátpárt iparművész kivitelezte. Kissé hátrébb a jobb oldalra, fel a takarásba egy másik forgó szerkezet került. Erre akasztottuk a nyomdaiparban használt, tejszínű, nemes pauszszeteleket, alig észlelhető vízjelutalásokkal. Lassú forgása közben Tolnay Klári és Mensáros László a középkori Riga keskeny utcáin vagy a közeli nyírfaedőben sétálgatott a rávetített képek varázslatában. Az előadás tv-felvétele

Fészekalja (Madách Kamara, 1983, rendező: Ádám Ottó)

Eper januárban (Budaörsi Játékszín, 2011, rendező: Magyar Attila)
Számítógépes nyomdatechnikával több síkban festett írásjelek

Kialts, város! (Debrecen, 2003, rendező: Meczner János)

Kialts, város! (Debrecen, 2003, rendező: Meczner János)
A város nagytanácsa

› egy nagy színpadi párost örökített meg az utókornak.

Két év múlva újra a magam útján, nulláról akartam elindulni. Abban az időben jöttek divatba nálunk az unalomig ismételt szobadíszletek és festett hátterek ellenhatásaként a fekete vasemelvények szabványlépcsőikkel (miközben a világ Peter Brook üres terétől volt hangos). Borzaszóan irritált ez a semmitmondás, hiszen a fém, az ember szinte legelső, csodálatos találománya kimeríthetetlen lehetőség a tervező számára. Megbízásomat arra használtam fel, hogy a porból felemelkedő, rugalmas alakváltozásokra képes acélszerkezetek folytonos mozgása kísérhesse *Mahagonny városának tündöklését és bukását* a Madách színpadán (1978, rendező: Kerényi Imre). Később beleszerettem a perforált fémlamezek sokszínű kínálatába. Az anyag melegségét és egyben légies megjelenését, átvilágíthatóságát variáltam a *Rómeó és Júlia* díszletében (Operettszínház, 2004, rendező: Kerényi Miklós Gábor). Az áttört felületek helyenként plasztikába forduló részeit kora reneszánsz oszlopfejek és festménynyomok díszítik.

Egyik legújabb reakció a meztelen konstrukciójú díszletekre a festői, ugyanakkor végtelenül funkcionális, gazdag scenikai képzelettel született díszletterv, *Az operaház fantomja* (tervező: Kentaur, rendező: Szirtes Tamás). Nehéz volna ennél magasabb színvonalú előadást találni a műfajban. Emberfeletti munka volt, de utólag büszke vagyok rá, hogy scenikusként és a világítás tervezőjeként részt vehettem létrejöttében.

Az anyaföld szelleme – útban a realizmus felé – a népművészet, a furfangos székely építő- és díszítőmesterek munkáin keresztül ragadott magával. A *Csiksomlyói Passió* a Várszínházban igazi örömszínház volt (1981). Kerényi Imre és Novák Ferenc párosával egy különleges, kettős *Magyar Elektra* előadást is tervezhettem fémlánc függönyökkel és a román vallásos népművészetből eredő üvegre festett ikonostázzal. Az első részben prózai színészekkel, a másodikban újra az egész dráma, táncjátékként, balettművészek főszereplésével (Várszínház, 1984).

Mindent, csak stílust ne! Lapozom egy kitűnő német díszlettervező gyönyörű albumát. Megcsodálom egymás után a mives kidolgozást, a

szellemes, nagyszerűen bevilágított tereket. A tizedik kép után hiába döngölöm meg a szemem – mintha mindig ugyanazt a díszletet látnám. Az önálló, megcsontosodott tervezői stílus sokszor vezet a szellem beszűküléséhez – igaz, ez néha az építésztársadalomra is.

Csak játék! – kiáltott rá a mindig csendes Ádám Ottó egyik művésze, akinek színpadi szerelme magánéleti csódhöz vezetett. Makettjeimmel nemcsak a tervezőasztalon játszottam. Győr hatalmas színpadára az 1500-as évek magyar térképét fektettem. A várak kis makettként szerepeltek rajta. Ezek között érett férfivá Bornemissza Gergely, míg a törökök fel nem gyűjtötték valamennyit, csak Eger állt már útjukban. A második felvonásban a térkép közepe felszakad, kinő belőle az egri vár. Debrecenben, a 85 éves Szabó Magda születésnapján mutattuk be a város történetét felidéző munkáját. A *Kialts, város!* (2003, rendező: Meczner János) előjátékában Bocskay István, II. Fülöp spanyol, Rudolf magyar király, a török szultán, Kálvin János és Belgiojoso gróf, haláluk után, a transzcendens öröklétben lebegve a makettváros felett, egy-

Egri csillagok (Győr, 2009, rendező: Nagy Viktor)
Makettek a maketten. Az első felvonás alapmodellje

Egri csillagok (Győr, 2009, rendező: Nagy Viktor)
Eger vár védői

Macskák (Szegedi Szabadtéri Játékok, 2006, rendező: Szirtes Tamás)

Doctor Herz (Madách Színház, 1988, rendező: Nagy Viktor)
Egy tudós, aki múltidéző szerkezeteket konstruál

másra hárítják a történelmi felelősséget Debrecenért. 2006-ban a Szegedi Szabadtéri Játékokon léptünk fel a *Macskákkal*. Itt a makettek váltak óriásokká a szereplőkhöz képest, a Gulliver-történetek fordulata szerint. A sors fintora, hogy ugyanott, még ugyanabban a szezonban Kentaur egy operettet tervezett hatalmas női cipővel a játéktér közepén.

Talán a legtöbb kockázatot a fénydíszlet irányába a *Sakk* terveivel vállaltam, külön fényszabályzóval vezérelt világító üvegpadró felett átlátszó díszletelemekkel. A padló színeket váltott, de képes volt szabályos sakktáblát is létrehozni. A kísérleti kivetítő fénypontjai, igaz, csak szűkített színskálában, de élő kameraképeket is közvetítettek. Az Arizona Színház sokáig hasznosította munkámat – kölcsönözve a televízióknak a fénypadlót (rendező: Ferka Tamás, 1992).

A *Doctor Herz* és az *Isten pénze*, e két nagy igényű Tolcsvay-musical még a Madách Színház átépítése előtt került bemutatásra (1988, 1995). Munkáimban itt, technikai adottságok híján, az egyedi mozzgószervezetek felé tapogatóztam. Repülő ágyon Huszti Péter és Sze-

rednyey Béla utazott a múltba, a nézők feje fölé kiforduló szerelőkosárban Cseke Péter énekelt, Albert Einsteinként a függőleges falon Gyabronka József biciklizett le a színpadra. A Herzben láthattak nézőink először magyar színházban lézerefényt. Mindkét produkciót Nagy Viktor rendezte. (Vicces volt látni, hogy ugyanez a lézereffekt egy kísértetiesen hasonló díszletben más neve alatt jelent meg a *Doctor Herz* egy vidéki bemutatóján).

Csillagos háttér szolgáltatás, zenés színházban, szinte az alaptechnikához tartozik. Legelső kísérletem a *Sakk-matt* (az *Egy pohár víz* zenés változata) előadásához kötődik (1970, díszlettervező: Köpeczi Bócz István). A díszítők heroikus munkával apró teklagyöngyöket fűztek fehér cérnaszálakra, ezek tömegét függesztettük a kék háttér elé. Nem törekedtem naturalis hatásra, finom lebegésben megcsillanó lágy fényük talán szebb is volt, mint a ma használatos világító pontoké, de be kellett látnom, hogy hosszú távon egy repertoárszínházban napi beépítésük szinte megoldhatatlan feladat. A későbbiekben áttértünk a háttérrel azonos színű

hálókra szerelt rizsszemizzókra, majd a fekete bársonyba varrt száloptikarendszerre. A szálak hátsó végét egy pontba kötve belső színváltójú robotlámpával tápláltuk meg, így a fénypontok – akár egységként is – különböző színeket produkálhattak. Ma már a LED-technika uralkodik itt is.

A színpadi vetítógépek ezalatt komoly fejlődésen mentek keresztül, mi ezt elsősorban az osztrák PANI cég termékeiben láthattuk. De hiába a tündökletes fényteljesítmény, ez együtt járt a gigantikussá vált méretekkel. És az alapvető funkció sem változott, elsősorban fix diáképek megjelenítésére használhatók. Lassan visszakerültek a raktárakba, felváltották őket a mozgékony projektorok, álló és mozgóképek, programozható kép és hanganyagok végtelen lehetőségével. Jól egészíti ki ezt a technikát az intelligens lámpákkal járó gazdag gobogyújtémény, amely a színháztér minden pontját képes elérni többféle variációjú mozzgatással.

Ez az időszak nagyjából egybeesett színházunk bővítéses rekonstrukciójával. Programunk elsődleges célja volt a következő évtizedek alko- >

Sakk (Arizona Színház, 1992, jelmez és báb: Horváth Kata)

Sakk (Arizona Színház, 1992)
Bangkok-jelenet

*Isten pénze (Madách Színház, 1995, rendező: Nagy Viktor)
A mű ősbemutatója. Scrooge hálószobája a repülő ágygal*

*Isten pénze (Győr, 2008, rendező: Nagy Viktor)
Karácsony az utcán. A darab negyedik bemutatóján kiszélesedhetett a kép. Előadásunk végén a háttér előtt egy kis vonat haladt át az emelkedő pályán, ebben vitte Scrooge Amerikába könyvelőjének gyógyulásra váró kislát*

› tői részére a tér felszabadítása minden irányban, és a zökkenőmentes üzemeltetés biztosítása. A színháztér szerkezeti átalakítása, valamint a beépített műszaki tartalom lehetőséget ad a legprofibb zenés produkciók létrehozására. Még most, 15 évvel a felújítás után is feltárnak új lehetőségek. Jó példa erre a Madách *Mary Poppins* előadása. Az alpintechika magasfokú színpadi alkalmazása együtt a projektorok képi világának mesteri használatával – jól illeszkedve az angol eleganciájú díszletképekhez – remek előadás részeseivé váltak (díszlettervező: Rózsa István, animáció: Vízvárdi András, rendező: Szirtes Tamás).

A nézőtérrel ülvé elgondolkodtatnak a projektorteknika határai, hiszen akármilyen irányból is vetítünk, nehéz feladat, hogy a fény útját ne zárja el semmi (ez néha előfordult az előző, a *Jézus Krisztus szupersztár* produkciónál). Ne feledkezzünk meg azonban a módszer előnyeiről sem! A vetítőfelületek könnyedsége, adott esetben áttetszősége kárpótol a valóság és a vetített kép finom összejátszásával.

A Madách legújabb musicalje a *Mamma mia*

új utakon jár. Technikája – valószínűleg komoly beruházással – csodálatos lehetőségeket nyújt. A LED-fal-rendszer a projektoros vetítéssel szemben önmagán hordozza az elektronikus jellel közvetített képet. Fényereje szinte a végelenségig fokozható, semmilyen véletlenszerűen elé kerülő tárgy vagy személy nem árnyékolja a felületet. A képet mozgás közben is magával hordozza. Huszonkét évvel a *Sakk* kísérleti kivétőtáblája után végre láthatunk egy tökéletes színpadi képalkotást. Az élményt fokozza, hogy létrehozója szellemes „színpadi” trükköket is belecsempész a látványáradatba. Nagyméretű ablakok zsalui csukódnak össze, ha esteledik (ezzel változnak a fényszórók beállításai is), vagy nyílnak újra, ha felkel a nap. Néha alulról emelkedik fel a látvány – mintha díszlettartó húzna egy festett hátteret a Fantomban. Mozgóképek jelennek meg – egy kislány a LED-fal-tükrökben – fricskát mutatva ezzel ósdi plexitükröknek (animáció: Vízvárdi András, scenikus: Szűcsboros János).

Az új technika talán megoldhatatlan feladat elé állította a díszlettervezőt. Kasírozott kövei,

begördülő építményei szinte szégyenkeznek a korszerű scenikai környezetben. Ugyanaz a valóságselem (pl. házfal) egyszerre kétféle stílusban van jelen a színpadon, a nézőt óhatatlanul összehasonlításra kényszerítve. A kockaház, amelyet a süllyedő emel a térbe, megcsúfolja az egyik főszereplő, az építész romantikus álmát. A kétféle minőség feleselését szinte csak egyetlen kis epizód csitítja, hullámozó tenger partján, a könnyed öltözőfülkék közötti üde tánckép (díszlettervező: Bátonyi György).

1999-ben beugrásként nyertem el a *Nyomorultakat* épületünk felújításának sűrűjében. Bemutatója egy hónappal a szintén általam tervezett *Az ember tragédiája* után következett. Néhány nagy jelenete ma is élénken él bennem. A bánya, Thenardier kocsmája, a csatornakép, az éjszakai kert vagy a monumentális barikád felbukkanása a ködből, elpusztult szerelmeseket sirató lányok egy pinceboltív alatt, zenéjükkel együtt törnek rám álmomban. Az előadás alapdíszletét az a tolófalrendszer képezte, amely szinte valamennyi azóta bemutatott musicalben – így vagy úgy – szerepel. A lapok leginkább csak egyszerű, fekete felületekként funkcionáltak szűkítve vagy megnyitva a képet végtelen mennyiségű jelenet különböző téregényére. Amikor elterjedt, hogy a játsszói jog lassan lejár, a közönség az épület előtt tüntetett, követelve a folytatást.

Szívesen látnám előadásunkat újra, toló-LED-falain a korabeli szelfűtött francia vidék és Párizs eső mosta, monokrómra barnított képeivel, hogy aztán a forradalmi fináléra ragyogó trikolórként lobogjon minden – bárki tervezze is meg ezt a színdramaturgiát.

Götz Béla

*Következő számunkban:
A Csodafától a dobforgóig. Scenikatörténet a hetvenes évektől – második rész*

A Rómeó és Júlia operettszínházi előadásán együtt tombolnak a szereplők és az intelligens lámpák a teljes színpadi masinériával

Üzlet és művészet

A piacgazdaság egyre inkább tért hódít a magyar kulturális világban, és természetesen a színházi életben is. Ezen nincs mit szégyenkeznünk vagy letagadnunk, ám ahhoz, hogy tisztán lássunk, ismernünk kell a két világ különbségeit, hasonlóságait és esetleges átjáróit. Ennek érdekében készült ez a tanulmány.

A piacgazdaság egyre határozottabban keresi lehetőségeit a kultúra területén is.¹ A közsínházi világban ma még egy színházon belül is keveredik az üzleti színház és a művészsínház koncepciója, de bízunk abban, hogy a közösségi pénzek felhasználásának tisztasága érdekében minél előbb megtörténik a különválás,² és ennek eredményeképpen pedig a közpénzek csakis művészsínházak működését szolgálják. Nem kell félni, az üzleti színház és közönsége egymásra találnak majd.

A két világ összehasonlítása érdekében lássuk azokat a tulajdonságokat, amelyek mentén mind az üzlet, mind pedig a művészet³ jellemezhető.

1. Alkotás: A kultúrában a mű létrehozása csakis kézműves, legfeljebb kisipari módszerekkel lehetséges. Mivel az eredetiség elérése a cél, ezért az alkotóknak minden alkalommal új és új módszerekkel, technikákkal kell próbálkoznia ahhoz, hogy totálisan új mű születessen meg. Természetesen a már létrejött művek felhasználása, újraértelmezése is lehetséges, ám mindez eredeti módon történik. Igaz ez még akkor is, ha megismételt alkotásról van szó, mint például az előadó-művészetben.

A kultúriparban nem a kézműves, hanem a nagyipari módszerek érvényesülnek. Tömegtermelés folyik, amely lényegében egy valahol már bevált, valahol már sikeres produkció másolásából, vagy inkább klónozásából áll. Ma már nemcsak színpadi rekvizitek kölcsönözhetőek,⁴ hanem teljes rendezés és koreográfia is bérelhető egy-egy produkcióra. Az élő előadás működtetéséhez már csak hatékony és folyamatos kontrollingra van szükség. Az üzleti színházban lényegében nem folyik alkotás, ott legfeljebb újrahasonosításról beszélhetünk.

2. Célszerűség: A kultúrában az elkötelezett alkotók tevékenységének célja csak alig fogalmazható meg konkrétan. Természe-

tesen a művésznek van valami elképzelése arról, hogy mit is akar, mit is szeretne, ám ez folyamatos változásnak van kitéve az alkotás (a próbafolyamat) során. A mű a próbafolyammal együtt alakul, és így a cél is folyamatosan változik. A művészetben, főleg az előadó-művészetben a folyamat ugyanolyan fontos, mint a cél.

Az üzleti színházban a próbafolyamat szükségszerű, összeszerelési folyamat, amelyben a már létező elemeket, sablonokat a már létező módszerekkel és eszközökkel összerakják. Alapelv: ami egyszer már bevált, az újra beválhat. A cél pedig nem egy eredeti mű létrehozása és folytonos megújítása, hanem a siker, amely a nézőszám (kereslet) keresztül a pénzt jelenti. A kultúrában is fontos szerepe van a pénznek, de soha nem elsődlegesen és soha nem célszerűen.

3. Tervezhetőség: Az alkotás természetrajzából és a célszerűségből egyértelműen következik, hogy az előadó-művészet teljesen szabad formájában alig-alig tervezhető. Az alkotók csak ritkán hagyják magukat kényszeríteni az idő- és költségkeretek betartására, inkább valamilyen egyedi módszerrel lehet bármiféle tervszerűsége készíteni őket.⁵

A kultúripar egyik legnagyobb szentsége a tervezés. Következik ez nagyipari jellegéből, célszerűségéből, amely a profitorientáltsága miatt megköveteli a költségek és munkafolyamatok szigorú betartását. Különböző tevékenységi és munkakörök jöttek létre ellenőrzésére és betartására.

4. Előadás: Az előadó-művészetekre majdnem biztosan állíthatjuk, hogy egy mai előadás minőségéből nem vonhatunk le garanciális következményeket a holnap előadás minőségére. Ahol lélegző, érző és gondolkodó lények hatásos tevékenysége eredményeképpen jön létre az alkotás, ott minden eshetőség megvan arra, hogy ma mást vagy másképp láthatok vagy hallhatok, mint tegnap, vagyis minden este más és más élményben lehet részem. Lehet, hogy minőségük is hullámzik, ám az is lehet, hogy különböző minőségek jönnek létre.

Az üzleti színházban nincs meglepetés: ott a próbafolyamatban létrejött minőségnek kell kötelezően ismétlődnie az előadások során. Az üzleti színház művészei alig többek a mozgó és beszélő díszletnél vagy kelléknél. Az előadás ritmusa is változatlan: garantálják ezt a programozott világítási és hangeffektet. Tévedés kizárva, hiszen az emberek helyett – kis túlzással – számítógépek veszik át az előadás irányítását.

5. Eladhatóság: A művészet célja nem az eladhatóság, hanem eredeti mű megalkotása. Éppen eredetisége az, ami miatt nem könnyen eladható, hisz az eredetiséggel való talál-

kozás mindig megrázó éppen az eredeti mű ismeretlen volta miatt. Nem csupán a közvetlen kultúrafogyasztó reakciója ez, hanem a befektető is, hiszen nagyon nehéz megítélni, hogy mi az, ami hosszú távon is érték.⁶

Az üzleti színház terméke több okból is könnyebben eladható. Mivel már bevált sablonokkal és patronokkal dolgozik – ami a közönségnek már ismerős –, így nem kell külön erőfeszítést kifejezni, mint az eredeti művek esetében. Az eladást komoly marketingapparátus és költségkeret segíti, így a közönséget könnyen hálóba keríti. Magyarországon alig hihető módon – a közösségi és vállalati támogatások miatt – még a teljes árat sem kell fizetnie, így természetesen a hasznosság is jóval előnyösebb.

6. Kommunikáció: A művészet alig-alig képes önmaga kommunikálására. Külső szakembereket pedig nem szeretnek bevonni maguk közé.⁷ Még ha engedékenynek mutatkoznak is, akkor is ott a nagy baj: nincs rá pénz. A művészsínháznak ezért olyan különleges és irányított kommunikációra van szüksége, amely képes megtalálni a színház lehetséges közönségét.

A kultúripar másik nagy szentsége a kommunikáció. A siker, az eladás elérése és növekedése érdekében a kommunikáció is tervszerűen és intenzíven zajlik, amelyet hatékonyan támogat a médiaszponzoráció is.

7. Szponzorálhatóság: A kultúra kiszámíthatatlansága, eredetisége és alacsony kommunikációs éhsége miatt csak nagyon kevésbé tudja kielégíteni a szponzorok igényeit. Nehezebb ezt a művészek finnyássága, akik sem kommunikációs, sem szponzorációs érdekből nem szívesen mutatkoznak olyanokkal, akiket erre nem tartanak érdemesnek. A fő ok azonban az, hogy a művészet nem rendelkezik olyan médiaplatformmal, amely elegendő lenne a szponzori szerződés teljesítéséhez. A kultúrához inkább a mecénások illenek.

A kultúripar a szponzorok igazi terepe: ki-elégítő kommunikációs és médialehetőség, ráadásul az üzleti színház művészei örömmel és hálással vesznek részt azokon a rendezvényeken, ahol a szponzor megmutatja magát. A szponzor-kommunikáció-kultúripar háromszög kiválóan működhet, hisz összetartja őket a siker, a pénz.

8. Költségesség: Az alkotás természetrajzából és munkafolyamatai kiszámíthatatlanságából, magának az alkotásnak a tervezhetetlenségéből az következne, hogy a művészet jóval drágább, mint a kultúripar.⁸ Még az is elképzelhető, hogy semmi sem térül meg a befektetésből, hisz az alkotásnak ez is lehet eredménye. Persze az is elképzelhető, hogy kis befektetéssel kitűnő művek jönnek létre, de ez a rit-

› kaság. Vagyis nem lehet biztos megtérülésünk arra vonatkozóan, hogy költséges-e a művészet vagy sem.

A kultúripar, mivel tervezhetően és racionálisan dolgozik, pontosan kalkulálható a költsége, amely a helytől, produkciótól függően lehet kisebb, lehet nagyobb. Vagyis nem mondható ki, hogy az üzleti színház drágább a művészszínháznál, de az sem, hogy a művészszínház lenne költségesebb az üzletinél.

9. Megtérülés: A kultúrában nem biztos a siker. Egy korábbi sikert eredményező technika vagy technológia korántsem garantálja, hogy ismétlésével újra sikert érünk el. Hiába ugyanaz a teljes stáb, hiába játsszák ugyanannak a szerzőnek máshol már sikert aratott darabját kiváló színészek, nincs fogadóiroda, amely megjátszható oddszokat adna a sikerre. Vagyis a kultúrába fektetett magánpénz csak nagy-nagy kockázattal térül meg és jár haszonnal.

Az üzleti színházban könnyebben kiszámítható a megtérülés. Konkrét befektetésről van szó, konkrét tervekkel, kalkulálható megtérüléssel és profittal. 150 éve kipróbált módszerekkel és marketingtechnikákkal folyik a biznisz, ha az életgörbe lefelé indul, könnyörtelen a döntés. Ha nincs siker, akkor nincs pénz, és ha nincs pénz, akkor nincs előadás. Jöhet a következő produkció.

10. Eredményesség: A kultúra nem ismeri az eredményesség követelését. Természetesen minden kulturális esemény a benne részt vevőkre hatást fejt ki, amely a résztvevők értékelésének megfelelően növeli azok érzékenységet, belátóképességét, szolidaritását, együttérzését, megértését, együttesen emberi minőségét.⁹ Ez a minőségnövekedés hosszú távon bizonyíthatóan kihat egy adott nemzet teljesítménynövekedésére, ám rövid távon semmiképpen sem.

A kultúripar termékei és szolgáltatásai tekintetében olyan követelmény az eredményesség, amely minden tőkével működő tevékenység természetes velejárója. A kultúripar természetéből következően arra hajt, hogy a produkció minél hamarabb megtérüljön, és így a fedezeti ponttól már nyereség jöjjön létre. A kultúriparban a produkciók nagy része egy éven belüli megtérülésre számít, így eredményessége rövid távon jelenik meg.¹⁰ Hosszabb távon csak ritkán hatnak kultúripari termékek.

11. Tartósság: A kultúra teljesítményei, mivel lényegüket tekintve szellemiek (még akkor is, ha egy részük dologként is megtestesül) egyrészt szellemiségük, másrészt belső tartalmuk miatt huzamosabb időszak (akár évezredek, évszázadok) alatt is képesek hatni. Éppen eredetiségük gátolja meg gyors elhasználódásukat, hisz annak felfedezése, kibomlása és hatása lassan és hosszú időtávban történik.

Ellenben a kultúripar termékei, mivel az azonnali vagy a gyors megtérülésre törnek, helyi és időleges igénykielégítésük miatt hatásukat azonnal fejtik ki. A bennük alkalmazott módszerek és sablonok gyors elhasználódása miatt csak ritkán fordul elő, hogy egy kultúripari termék évszázadok után is megmaradjon.

12. Kielégítettség: A kultúra fogyasztása által nyert kielégítettségünk csak egy adott pillanatban érvényesül, mivel a művészet eredetisége nem teszi lehetővé a teljes megelégedettséget. A nem kielégítettség ezért aztán újabb és újabb fogyasztásra készíti a fogyasztót, sőt kultúrán kívüli vagy inkább melletti akciókra is készíti. A művészet fogyasztása soha sem lehet végleges és befejezett.

A kultúripar azonnali kielégítésre törekszik, mivel a kereslet nagyobb része ebben jelenik meg. A fogyasztók többsége nem ér rá, de készítése sincs arra, hogy művészettel találkozzon, esetleg szembesüljön. Azonnali, teljes és befejezett élményre van szüksége ahhoz, hogy úgy érezze, a pénzéért totális kiszolgálásban volt/van része. Másnap aztán tökéletesen elfelejti ezt a kereknek vélt élményt, így kezdődhet a fogyasztás előlről.

13. Közösség: A művészszínházakban a próbák és előadások alatti intenzív együttlét olyan erős és közös élményeket teremt, amelyek még akkor is hatni képesek, ha a színháznak nincs saját társulata, hanem produkcióra szerveződött csupán.¹¹ Ez az élmény visszahat aztán a művészre, és olyan egymást megteremtő momentumokká válnak, amelyek eredménye egy halálra tartó közösség.

A kultúriparban nincs közösség, hanem csupán egyedek vannak, akik kötelesek együttműködni a produkció sikere érdekében. Míg a művészszínházban nincs többes szereposztás, addig a kultúriparban mindig van. Az üzleti biztonság érdekében létező többes szereposztás azonban azt is bizonyítja, hogy az üzleti színházban a színész nem egyedi alkotótársa, hanem cserélhető alkatrésze csak az előadásnak.

14. Irányíthatóság: A művészek nem irányíthatók. Rávehetők ugyan arra – akár szerződésben is rögzített feltételekkel –, hogy művészeti produkciókat hozzanak létre, ám a munkafolyamat közben már csak egyedi és különleges módszerekkel hathatunk rájuk. Hivatkozhatunk a szerződésre, évtizedes barátságunkra, mit sem ér, ha a művész úgy véli, hogy a produkció mást kíván. Csak bizakodhatunk, és empátiás készségeinket gyakorolhatjuk azért, hogy sok-sok türelmünknek eredménye legyen.

A kultúripar emberei megvehető, vagy szebben mondva szerződhető. Mivel pontos hierarchiában, produkciós és próbatervvel, valamint célkitűzésekkel indul a produkció,

így a művész vezethető és irányítható. Mivel többségében a kultúriparban olyan művészek dolgoznak, akik egyetértenek annak sikerre és pénzre hajtó törekvéseivel, ezért a művészek szinte mindent hajlandóak megtenni a siker érdekében.¹²

Konklúzió:

A kultúra szinte minden területén lezajlott már Magyarországon az a folyamat, amelynek eredményeképpen az állam kivonult a piacról: gondoljunk a könyvkiadásra, a képző- és iparművészetre, a zeneiparra.¹³ Ugyanakkor az előadó-művészetek platformján még nem történt meg a változás, hiszen évtizedek óta olyan kommerszet támogat, amelynek fogyasztói képesek lennének kifizetni valódi árát.¹⁴ Amennyiben a kultúriparnak adott támogatást az állam, az önkormányzatok és a társasági adó révén a vállalatok művészekre, művészeti produkciókra fordítanak, befektetésük hosszú távon biztosan megtérülne. A kultúripar fogyasztói pedig fizessenek azért, ha bódulni akarnak.

Dr. Venczel Sándor
www.szinigazdasag.hu

1 Lásd erről a „Piac felé félfúton” című írást a Színpad 2011. augusztusi számában. Ma olvasható a www.szinigazdasag.hu oldalon is.

2 Ahol egy intézmény működik monopóliumhelyzetben (pl. vidéki színházak), ott a különválás csakis a finanszírozásban és az érdekeltségben oldható meg.

3 A művészet, művészszínház, előadó-művészet, kultúra fogalmakat témánk szempontjából azonos jelentéssel fogom alkalmazni.

4 Németországban hatalmas raktárakban és konténerekben tárolják operák teljes díszletét, jelmezét, kellékeit, melyek felépíthetők és működtethetők a csatolt digitális utasítással.

5 Természetesen igaz a mondás: A legjobb múzsa a határidő.

6 Horváth Sándor nagyszerű tanulmányában mutatja meg a sztárkultusz kialakulásának és működésének közgazdasági törvényszerűségeit. In: Kultúra-gazdaságtani tanulmányok. Aula Kiadó, Budapest, 2000.

7 A színházi művészek nagy része valamiért még ma is azt gondolja, hogy a reklám és a kommunikáció olyan esztétikai érték, amelyet ők is el tudnak dönteni.

8 Intézményi keretek között igaz ez, hisz nagyon sok tehetséges társulat hoz létre ma fillérekből nagyszerű előadásokat.

9 Nem magától értetődő, de a kultúra esetében a résztvevőkön nemcsak a befogadókat, hanem az alkotókat is értjük.

10 A nemzetgazdaság számára a kultúripar elsősorban adóbefizetőként jelenik meg, vagy kellene hogy megjelenjen.

11 Ezért van az, hogy a kaposváriak például kiválóan tudnak együtt dolgozni még akkor is, ha már évek óta nem találkoztak egymással.

12 Lásd erről a „Színház vezetése” című tanulmányt, amely a Színpad 2008. 1. számában jelent meg először, ma olvasható a www.szinigazdasag.hu honlapon.

13 Balázsovits Lajos a Játékszín igazgatójaként mondta 2005-ben, hogy „a színházban még szocializmus van”!

14 Amikor személyesen találkoztam a kilencvenes évek elején Webberrel a Magyar Állami Operaházban, megdöbbenve, ugyanakkor nagy büszkeséggel reagált arra a hírre, hogy műveit jelentős állami támogatással játszó Magyarországon.

„Fa és vászon (és mindenütt enyv)” a modern világban¹

Nemzetközi konferencia 2014. július 12–15., Antwerpen, Belgium

Fotó: Stefan Graebener

Európában mára kevés színházban maradt meg még többé-kevésbé eredeti, működő barokk kulisszás színpadi gépezet fából. Ezek közül néhány múzeumként működik. Van azonban egypár, amelyet rendszeresen használnak színházi társulatok. Mi legyen ezeknek a sorsuk? Megőrizhetők-e, vagy ki kell dobni őket?

A Bourla Színház

Az antwerpeni Bourla Schouwburg 1834-ben nyitották meg, ma egyike Európa kevés, még barokk színpadgépészettel rendelkező színházainak. Több átépítés ellenére még fennmaradt a gépezet, és szinte működik is. Jerome Maeckelbergh díszlettervező, a theatreurope és az OISTAT aktív tagja, 2013-ban véletlenül megtudta, hogy az „ő” antwerpeni színházát – amelyet Pierre Bruno Bourla (1783–1866) építészről neveztek el – korszerűsíteni kívánják, és az ehhez készített megvalósíthatósági tanulmány a meglévő barokk színpadgépezet teljes elbontását és modern színpadgépezet beépítését javasolja.

A Bourla Színház Antwerpen város tulajdona, és most a Het Toneelhuis csoport játsszik benne. A városi színház társulata 1960-ban egy új épületbe költözött, a Bourla Színházat bezárták, a színpadot csak a királyi balett társulata használta próbákra. Amikor 1993-ban Antwerpen az Európa Kulturális Fővárosa címet színt harcba, akkor jóváhagytak pénzeket a Bourla Színház renoválására. A királyi balett társulata, amely egy vándortársulat, magáénak igényelte az épületet, és saját céljai szerint modernizálni akarta a fa színpadi gépezetet. A belga színháztechnikai szövetség, a BASTT sokat tett azért, hogy ezt megakadályozza. 1998-ban a balett egy másik épületet kapott. Most az az ötlet merült fel, hogy a Bourla Színházat vendéjátékok fogadására és kongresszusi központtá építik át. Amikor közeledett az 1993-as újranyitás, a városi társulat akart visszaköltözni, mert a számukra épített új színház nem vált be. Most a társulat újra a Bourla Színházban játszik, amely viszont műszaki felszereltségben szintén nem felelt meg.

Miután kitudódott a megvalósítási tanulmány híre, Maeckelbergh intenzív kutatási

munkába kezdett. Mely európai színházakban van hasonló gépezet, melyek használják azt rendszeresen, vannak-e megoldások, amelyek a barokk gépezet és modern színpadtechnika egymás mellett létezését lehetővé teszik? Ezekhez a kutatásokhoz Jerome Maeckelbergh az OISTAT szakértőit, gyakorlati szakembereit és tudósait aktivizálta. Rájött, hogy számos európai országban van különböző korokból származó történelmi színházépület, de a gépezeteket az átépítések során többnyire kicserélték, vagy a régi már csak részeiben maradt fenn. A bayreuthi operaház ugyanúgy ebbe a körbe tartozik, mint a potsdami kastélyszínház a „Neues Palais”-ban. Ahol a színpadgépezet nagyobb mértékben maradt meg, mint pl. a ludwigsburgi kastélyszínházban, azt ma már alig használják.

Az a tény, hogy eredeti gépezetek már csak muzeális színházakban léteznek, mint pl. a svédországi Drottningholmban és a csehországi Český Krumlovban, európai dimenziójú témává alakította a lokális kérdésnek indult problémát. Ez éppen elegendő indok volt az OISTAT és a theatreurope nemzetközi szerve-

› zetek számára, hogy konferenciát szervezzenek arról, hogyan lehet a régi színházi gépezetet megőrizni és a mai előadásoknál használni. Egyáltalán mit is tudnak még az emberek a történelmi színpadgépezetekről.

A konferencia – a barokk modell

A konferencia vitatémáinak megfogalmazása sem volt egyszerű. Így a konferencia a brüsszeli La Monnaie Színház meglátogatásával indult. Bár az eredeti gépezet már itt sem lelhető fel, de a színház egyik korábbi díszlettervezője – egy ötlet alapján – megépítette a barokk gépezet korhű, teljesen működőképes modelljét. Az 1:10 méretarány miatt „kívülről működtetik” a modellt, abból a gyakorlati okból kifo-

Fotó: Stefan Graebener

Fotó: Louis Janssen

lyólag, hogy túl kicsi ahhoz, hogy belül lehesen elhelyezkedni. A konferencia résztvevőinek bemutatták a színpadi felső- és alsógépezet működését, és ennek hatására a színpadi térben elért változásokat. A színház külön embert foglalkoztat modellgondnokként, aki karbantartja a gépezetet, és bemutatókat tart.

A látottak alapján a konferencia résztvevői megvitatták a történelmi gépezetek használatának különböző szempontjait. A történelmi színpadgépezetek koncepciójának tágabb megközelítésében néhány XX. századi projektet is bemutattak.

A konferencia végén a város, a rekonstrukció tervezői és a Bourla Színház társulatának művészeti igazgatói mintegy kiterítették kártyáikat. A tervezett korszerűsítés mellett – mindenki a saját szempontjai alapján – más-más indokkal érvelt: a város attól fél, hogy elveszíti sikeres drámai társulatát; a tervezők a gép kiszerelese és múzeumi környezetben való helyreállítása mellett érveltek; a művészeti igazgatók pedig kifejtették, hogy mivel a Színház egész Belgiumban turnézik, a színpadgépezetnek képesnek kell lennie arra, hogy a többi színházban is alkalmazni lehessen a díszleteket.

Az eredmény kétséges. Az egyik utolsó európai barokk színházgépezet megővésének és ezzel a kulturális örökség megőrzésének fontosságát a használók jogos modernizálási igényeivel szemben kell mérlegre tenni. Lényegében két megoldás lehetséges, melyek között a gazdasági kérdések döntenek:

1. A műemlék színházépületet a korabeli színpadtechnikával rekonstruálni, és ott mu-

zeális értékű barokk darabokat lehet játszani. A társulat számára egy másik színház szükséges, ahol a repertoárt játszhatja.

2. Az épületet felújítani mint műemléket, de a modern színháztechnikát a mai igényeknek megfelelően beépíteni. Ebben az esetben a régi gépezet megsemmisül, mint ahogy az történt a mi Operaházunk Asphaleia-gépezetével.

A konferencia megmutatta a színpadi szakma sokszínűségét. Világossá tette, hogy szükség van olyan mai színpadmunkásokra, akik ezt a – nem dokumentált – régi technikai tudást életben tudják tartani, és tovább tudják adni. Továbbá meggyőzően bizonyította a konferencia, hogy a megfelelő – alkotó – kezekben még a legegyszerűbb eszközök és berendezések is a nézők elkápráztatásának szinte kimeríthetetlen tárházát hordozzák magukban.

A konferencia a színháztechnika történetével, kulturális és műszaki emlékeinek megőrzésére irányuló törekvéseket ütköztette a mai élő színház szempontjaival.

1 A Bühnentechnische Rundschau 2014. 4. számában Rinhold Daberto tollából megjelent cikk alapján. A fotókat Jerome Maeckelbergh úr bocsátotta rendelkezésünkre.

Fotó: Stefan Graebener

Hogyan szervezzünk színháztechnikai rendezvényt?

Az idei Sceni-Tech és Színháztechnikai Fórum értékelésekor – mint mindig – most is vita alakult ki a rendezvény eredményességéről. A jövőre vonatkozóan érdemes visszatekinteni a kezdetekre, a hazai és külföldi tradíciókra, valamint a mai napig példának tekinthető német 57. Színpadtechnikai Napokra.

Színháztechnikai Napok

A Német Színháztechnikai Társaság (DThG) által két évente megrendezett, Bühnentechnische Tagungot 1970-ben Ulmban tartották. Első ízben ezen vettek részt magyar szakemberek az 1967-ben megalakult OPAKFI Színháztechnikai Szakosztálya részéről. A tapasztalatok és élmények hatására az akkori vezetőség úgy döntött, Magyarországon is – két évente – meg kell rendezni a Színháztechnikai

Napokat. Az elsőre Sopronban, 1973-ban került sor. Ezen egy autóbusznyi kolléga vett részt, és a program lényegében a hazai színháztechnika helyzetét bemutató és értékelő előadásokból állt. Az ismerkedés, barátkozás élményével a találkozóknak nagyon kedvező visszhangja volt. 1975-ben Szegeden, 1977-ben Gyulán, az új Művelődési Központban tartottuk a Színháztechnikai Napokat. Gyulán a téma a „Színház a művelődési házban” volt,

és első ízben – igen szerény kiállításon – mutattak be pár színháztechnikai berendezést.

Rendszeressé vált, hogy új művelődési központot vagy felújított színházat választottunk helyszínül. Később lett egyre hangsúlyosabb – a szakmai előadások mellett – a színháztechnikai kiállítás. Alig néhány hazai gyártó mellett egyre több neves külföldi cég jelentkezett, és az importlehetőség növekedésében bízva mutatta be technikai újdonságait. A szocialista országok között úttörők voltak a kelet–nyugati kapcsolatok erősítésével. Az MTESZ-támogatás mellett többletlehetőséget jelentettek a kiállítások növekvő bevételei, amelyet lapkiadásra és külföldi utazások költségeinek fedezésére lehetett felhasználni.

Az egyik leggazdagabb és leglátogatottabb Színháztechnikai Napokat 1985-ben, a felújított Operaházban rendeztük meg. A veszprémi (1989), pécsi (1991) és a szolnoki (1993) rendezvényeken a gazdagodó színháztechnikai kiállítás mellett díszlet- és jelmezgyártók is bemutatkoztak. Az OISTAT-ban vállalt kötelezettségeinknek megfelelően 1996-ban Győrben a Színháztechnikai Napokkal összekötve a Publikáció- és Információcsere Bizottság ülésére is sor került. Az utolsó Színháztechnikai Napokat – az OPAKFI Színháztechnikai Szakosztálya – 2002-ben, a Székesfehérvári Vörösmarty Színházban tartotta.

Sceni-Tech, 2006, Békéscsabai Jókai Színház

Sceni-Tech 2008, Győri Nemzeti Színház. Díszletgyártók a kiállításon

Sceni-Tech – Színháztechnikai Fórum

A Magyar Színháztechnikai Szövetség 10 évvel ezelőtti megalakulása után az a döntés született, hogy minden második évben a Sceni-Tech kiállítás kerül megrendezésre, és a közbülső években tartjuk a Színháztechnikai Fórumot, amely egyben a Színházi Műszaki Vezetők Országos Találkozója is. Ehhez a tanácskozáshoz nem kapcsolódik kiállítás.

Az első Sceni-Tech megrendezésére még 2004-ben sor került a Miskolci Nemzeti Színházban. Mind látogatottságban, mind a kiállítók számára sikerrel és jelentős haszonnal zárult. Hasonlóan sikeresek voltak a Békéscsabán (2006), majd Győrben (2008) rendezett kiállítások. Győrben az Agora-program előkészítésére nagyon sikeres színházépítészeti tanácskozás is társult a gazdag (szakcég- és díszletgyártók) kiállításához és szakmai

előadásokhoz, amelyet a kulturális minisztérium illetékesei is nagyra értékelték. A színház kollégák jelentős számban vettek részt, és a határon túli színházak szakemberei is – meghívottként – ott voltak a rendezvényen.

Elsősorban a nagy sikerű európai kiállítások – Prolight & Sound, Showtech, PLASA stb. – tömeges látogatottsága és a HANOSZ nagyszabású rendezvénye, a Hangfoglalás sikeres bemutatkozása adta az ötletet, hogy a Sceni-Tech is csatlakozzon a hangosok kiállításához a SYMA Csarnokban. Ez különösen azoknak a cégeknek volt előnyös, amelyek mindkét szak-

területen érdekeltek voltak, így csak egy kiállításon való részvétel költségeit kellett kifizetniük. Miután a Hangfoglalás évente került megrendezésre, így 2010–11–12–13-ban a Sceni-Tech beköltözött a SYMA Csarnokba a nagy rendezvény kis testvéreként. Való igaz, hogy a Hangfoglalás látogatottsága nagyságrendekkel felülmúlta a korábbi színháztechnikai kiállításokét, de a látogatókat nem a szövetség kiállítása érdekelte. A színházi látogatók száma csökkent, a kiállítók költsége emelkedett, ezzel együtt a szövetség nyeresége is csökkent. Történtek kísérletek, hogy szakmai előadásokat tartsunk a Hangfoglaláson, nem sok sikerrel. A tavalyi kiállítás negatív tapasztalatai alapján született meg a határozat: ezután az MSZTSZ újból önállóan szervezi meg a Sceni-Techet.

Színháztechnikai Fórum-tanácskozás volt Tatabányán a Jászai Mari Színházban (2009), a Miskolci Nemzeti Színházban (2010), a Békéscsabai Jókai Színházban (2011), és újra Tatabányán, a Vértesszőlő Agorájában (2013). Ezen a hangsúly a szakmai előadásokon volt, bár kisebb kiállítások is párosultak hozzájuk.

Idén mind a Sceni-Tech, mind a Színháztechnikai Fórum és a Színházi Műszaki vezetők Országos Tanácskozása a budapesti Thália Színházban került megrendezésre – két hónapi – rövid előkészítés után. Ennek a rendezvénynek a hangulata újra megidézte a régi találkozók otthonos légkörét, de az érdeklődés nem volt kielégítő.

Ha végignézzük a színháztechnikai rendezvények történetét, jól érzékelhető, hogy a kezdeti célt – a színházi műszakiak ismerkedését, barátkozását, közös gondjaik megbeszélését – egyre inkább a bevételt eredményező kiállítások váltották fel. Ezt az is indokolta, hogy a szövetségnek önálló gazdálkodást kellett folytatnia. A sokasodó hazai kiállító cégek pedig – látva az európai szintű szakkiállításokat – egyre elégedetlenebbek lettek a látogatottsággal. Pedig nyilvánvaló, hogy a hazai színháztechnikai piac töredéke az európainak, a szűkebb beruházási lehetőségekről nem is beszélve. Kétségtelen azonban, hogy a rendezvény eltávolodott a színházokban dolgozóktól.

Hangfoglalás 2010, SYMA Csarnok, Budapest

Színháztechnikai Fórum 2010, Miskolc, kiállítás a Játékszínben

Miskolc, Nemzeti Színház, 2010. Színháztechnikai bemutató középiskolásoknak

Hogyan lehet egy sikeres színháztechnikai találkozót ma megszervezni? Érdemes újból a régi mintáképhez, a német színháztechnikai napokhoz fordulni tapasztalatokért, amely bár

nagyobb ország, komoly színháztechnikai tradíciókkal rendelkezik. Lássuk, mi minden volt az 57. Bühnentechnische Tagungokon június 4–6. (szerdától péntekig) között Karlsruhéban!

Sceni-Tech 2012, Gépbér-Gerrietz kiállítás a Hangfoglaláson

Sceni-Tech 2011, albérletben a Hangfoglaláson

Sceni-Tech 2013, Hangfoglalás. Intertron-stand: „Az erő velünk van”

Sceni-Tech 2014, Thália Színház. Színházi műszaki vezetők tanácskozása

A rendezvény szervezése tíz hónapot vett igénybe! A BTT védnökei a tartomány miniszterre és a város főpolgármestere voltak. 80 cég állított ki a karlsruhei Vásár- és Kongresszusi Köz-

pont Schwarzwaldhallejában. 74 szakmai előadás, szeminárium, kerekasztal-beszélgetés mellett a szakoktatási szervezetek és partner szakmai társaságok is bemutatókat tartottak, ezek közül is

kiemelkedtek a SoundLab audioprezentációi. A rendezvényen 1750 látogatót regisztráltak.¹

A belépőjegy minden kongresszusi rendezvényre biztosította a belépést, és tartalmazta a napi üdítőt, kávé, ebéd és alkoholmentes italok fogyasztását, valamint a városi közlekedés ingyenes használatát. Lehetett várost nézni és a Karlsruhe Színházat, valamint az SWR Baden-Badent (rádió és tv), a Karlsruhei Művészeti és Médiatechnikai Főiskolát megtekinteni. A Németország legnagyobb szórakoztatóparkjába, az Europark Rustba és a Gerriets céghez autóbusszos kirándulást szerveztek. A Német Színháztechnikai Szövetség nyári estélyére külön belépőket kellett váltani.

A Bühnentechnische Tagung a Német Szövetség legfontosabb továbbképzési rendezvénye a színháztechnikai szakemberek számára, melyen a díszletgyártók, kellékesek, ügyelők, műszaki igazgatók, médiatervezők, hang- és

Kiállítási díjak a BTT 2014-en:

Az egységes, 2,5 x 3 m alapterületű kiállítási standok bérleti költsége (asztallal és 2 székekkel, áramcsatlakozással, WLAN-kapcsolattal) 3700,00 €, a DTHG-tagvállalatok számára: 2900,00 €.

Belépődíjak (étkezéssel, városi közlekedési jeggyel):

Napijegy: 45 € / DTHG-tag: 25 € / Diákok/tanárok: 15 €.

Állandó belépőjegy (három napra): 65 € / DTHG-tag: 40 € / Diákok/tanárok: 20 €. Belépőjegy a DTHG-bankettre: 50 € / DTHG-tag 35 €.

világítástervezők, díszlet- és jelmeztervezők, scenikusok, szakoktatók, rendezvénytechnikai szakemberek stb. is aktívan részt vesznek.

A BTT három napjából az első kettő a konferenciáké és a kiállításé volt, a harmadik nap pedig a kirándulásoké. Az első két nap alatt öt helyszínen – többnyire párhuzamosan – zajlottak az előadások, bemutatók, workshopok, kerekasztal-beszélgetések.

A fő témaköröket áttekintve érdemes az arányokra figyelni:

› A biztonságtechnikai szabványok szigorúbb előírásai

Ponthúzóknak biztonsága az amerikai szabványelőírások tükrében.

Az IEC 61508 általános biztonsági szabvány jelentősége és tartalma.

Színpadtechnikai berendezések biztonságának garantálása – zavar esetén. (Bosch Rexroth)

A szabványelőírásoknak megfelelő színpadgépészeti berendezések gyártása. (Bosch Rexroth)

Színpadi fékek biztonságos méretezése.

2006/42/EG gépekről szóló irányelvek a színpadtechnikában.

Az új munkavédelmi előírások színpadokra (BGI 810) – mi változik? (VBG)

Újdonságok a színházakat érintő szabályzatok és szabványok terén.

A gyülekezési helyekre – rendezvényekre – vonatkozó szabályozás változása.

A pirotechnika biztonságosabb alkalmazása.

Rigging a színházban? „Ilyen itt nem lesz!” Workshop (Prolyte GmbH)

Kerekasztal biztonságtechnikai mérnökök és munkavédelmi szakemberek számára.

Oktatás

A Beuth Műszaki Főiskola (Berlin) végzős hallgatók projektjeit és diplomamunkáit mutatta be.

A szakiskolától a főiskolai diplomáig. Szakképzés és továbbképzés.

Képzés határok nélkül? Az Erasmus + EU-programok.

Kerekasztal szakiskolák oktatói számára. Egységes követelmények az oktatásban.

A vizsgáztatók találkozója. Szakemberek és mesterek.

Akusztika, hangrendszerek

AqFlex – Gerriets akusztikai textíliák.

Atmospha – „Hangépítészet”, az utóhang elektronikus szabályozása.

Vivace elektronikus térakusztikai és effektrendszer.

Többfunkciós színházak akusztikája – elvárások és megoldások.

Van jövője a vezeték nélküli mikrofontechnikának?

Stick-slip, a megosztott rezonancia. Mi okozza, és hogyan szabadulunk meg tőle?

LSP 500 PRO – egy forradalmian új, vezeték nélküli, mobil hangsugárzó rendszer.

CPD 14 hangsugárzó az igényes kisszínházak számára.

Sennheiser Mobile Connect, egy WLAN-alapú, többcsatornás audiorendszer mobil végkészülékek számára.

Zenekari zenészek zajterhelése – munkavédelem a mindennapi próba és előadás gyakorlatában.

Színpadvilágítás

Új LED-technológia – az energiamegtakarítás és annak határai.

Intuitív fény szabályozó rendszerek – hogyan működnek? (MA Lighting)

Dimmelés, ez volt régen. Ma kapcsolni is kell! (ETC)

Nappali fény a színhádon és más környezetvédő kezdeményezések.

Színházépítészet

(Kultur)-Kraftwerk Drezda (kulturérőmű): állami operettszínház és ifjúsági színpad.

A közbeszerzési pályázati kiírások átka és haszna.

Torlódás a német színházak felújításánál? – Milyen állapotban vannak a német színházak?

„A világot jelentő deszkákon közlekedünk!” Színpadi padlókról.

Műhely helyett próbaszínpad? Legyen a házban díszletgyártás vagy sem?

Díszlettervezés, díszletgyártás

Ne találjuk fel újra a „kereket”, de gyártsuk másképp. A díszletépítés új irányzatai.

Workshop díszletfestők és szobrászok számára.

Színházi műhelyek vezetőinek találkozója.

Kerekasztal-beszélgetés scenikusok, díszlet- és jelmeztervezők számára.

Munkaügyek

Az alkalmi munkaerők alkalmazásának korlátai és lehetőségei a produkcióknál.

A család és a munka összeegyeztethetősége. Szerepek változása.

Ügyelők találkozója

Ügyelőblog, képzés és továbbképzés, jogok és kötelezettségek.

Természetesen a rendezvény alatt tartották meg a DTHG közgyűlést, és külön tájékoztatást adtak az OISTAT projektjeiben és munkáiban való német részvételről.

A Német Színháztechnikai Napok gazdag programját áttekintve azt látjuk, hogy a színházakat és a színházakért dolgozó szakmák, társaságok széles körét sikerült bevonniuk, és a kerekasztal-megbeszéléseken véleményformáló viták zajlottak a mindennapok gondjairól, a színpadon zajló együttműködésről. A hazai léptékekhez igazodva érdemes a tanulságokat levonni és alkalmazni.

– szji –

1 Ha kis országunk léptékéhez próbálnánk arányosítani a BTT fő adatait, ez számunkra kb. 18-20 kiállítót és mintegy 350–220 főt jelentene.

SZÍNHÁZI FÜGGŐNPÁLYÁK

csendes, megbízható működés,
nagy ténérbitás.
Motoros függőnpályák
nagy vársztékban,
különböző gyártóktól.

kizárólagos forgalmazó:

Beár Bt.
1221 Budapest, Péter Pál u. 6.
Tel./Fax: +36 1 610 1426
Mobil: 06 20 982 8201
e-mail: kurti@sg.co.hu
web: www.sg.co.hu

Borsa Miklós

A Dalszínháztól az Operaházig

Az Operaház épületének története
1870–1884–2014

A szerző személyes emlékezése három olyan, az Operaházhoz köthető évfordulót tart számon 2014-ben, amelyek motiválták e könyv megírására és kiadására. Az első, hogy Ybl Miklós születésének 200 éves évfordulóját ünnepeljük idén, a másik az, hogy az Operaházat éppen 130 éve nyitották meg. A harmadik a szerző személyéhez kötődik: 50 évvel ezelőtt lett a ház főmérnöke, majd műszaki igazgatója.

A könyv a korábbi, 1984-ben a Műszaki Könyvkiadó által megjelentetett és azóta már beszerezhetetlen Borsa Miklós–Tolnay Pál: *Az ismeretlen Operaház* című könyv kibővített változata. A korábbi könyv még nem tartalmazhatta az Operaház rekonstrukcióját, amely éppen a megjelenés évében még folyamatban volt. Az akkori nyomdatechnika csak fekete-fehér fotókat reprodukált, ezért mindenképpen indokolt volt egy tartalmasabb és nívósabb könyv kiadása, amely napjainkig kíséri figyelemmel az épület történetét.

A könyv az Operaház építésének történetével kezdődik, és kitér a villanyáram bevezetésének fázisaira, a Medgyaszay-féle átépítésre, a II. világháború okozta károk helyreállítására. Majd részletesen ismerteti az épületet, a gazdag belsőépí-

tészetit és képzőművészeti értékeit. Megtudhatjuk, milyen kisebb tüzesetek fordultak elő az épületben.

Az Opera építéskor zajló színház-építészeti és színháztechnikai korszakváltásnak köszönhetően létesült az Asphaleia vízhidraulikus színpadgépezet. Ybl és az építetők bátorságát dicséri, hogy a világon az első acél-szerkezetű színpadi mechanizmust meg merték valósítani. Döntésüket igazolta az 1980-ig működő színpadgépezet. Az operaházi Asphaleia-rendszer világszenzáció volt, a könyvben működéséről részletes leírást kapunk. Nagy kár, hogy a rekonstrukció során kibontott muzeális értékű berendezésből semmit sem mentettek meg, még a működő modell létrehozására irányuló kísérletek is meddők maradtak. Ma már kevesen vannak, akik egyáltalán láthatták a hidraulikus gépezet működését. Szerencsére a rendkívül sok szellemes műszaki megoldással működő rendszerről sok színes fotó készült,

műszaki dokumentálása megérdemelne egy külön könyvet.)

Az 1981 és 1984 között végrehajtott rekonstrukcióval részletesen foglalkozik a szerző. Nyomon kíséri az azóta eltelt évek műszaki eseményeit, amelyek alakították az Operaház épületét, fejlesztették színháztechnikáját.

A színháztechnika iránt érdeklődők, azzal foglalkozók számára alapműként ajánlható könyvet az adatokról készített részletes függelék, irodalomjegyzék és név- és tárgymutató egészíti ki. Az A4 formátumú, 191 oldal terjedelmű könyv 178 – zömében színes – képet, ábrát tartalmaz. ISBN: 978-963-08-9547-7. A könyv a szerző magánkiadásában jelent meg Budapesten.

A szép kiállítású könyv az Operaház Shop-jában 4200 Ft áron szerezhető be. Az MSZTSz titkárságán (1138 Bp. Madarász Viktor u. 43.), ill. a honlapon is megrendelhető. A Szövetség tagjai számára 3675 Ft kedvezményes áron kapható.

-szji-

amelyek egy része megtalálható a könyvben. (Az Asphaleia-színpadgépezet részletes

Helyreigazítás

A SZÍNPAD 2004/2. számának 32. oldalán mutattuk be a Szövetség új vezetőségét. Az Etikai Bizottság tagjai között szerepel *Szolga István*, aki a Szabad Tér Színház Nonprofit Kft. műszaki igazgatója, és nem műszaki vezetője. Az érintettől elnézést kérünk.

STAGE Technology for Performing Arts

Hungarian Society for Theatre Technology

4 WHOSE SOCIETY IS IT ANYWAY? (by Iván Szabó-Jilek)**Reconstruction of Pest Redout****5 CHAMBER THEATRE**

The Chamber Theatre, now completed, can host small performances, chamber music concerts and professional film shows.

5 PLANNED STAGE TECHNOLOGY (by Lóriné Strack)**7 STAGE MACHINERY IN THE CHAMBER THEATRE** (by Sándor Veres)**10 STAGE LIGHTING IN THE CHAMBER THEATRE** (by Attila Jerzsa)**Castle Bazaar****11 MULTIPURPOSE HALL IN THE RECONSTRUCTED CASTLE BAZAAR**

(by Gábor Fúzy)

Reconstruction of the Castle Bazaar has been finished; even the multipurpose hall was accomplished by late August. In the larger part of this event venue, caved in the hill, the Hungarian National Dance Theatre will organize performances.

We Present**15 ACTOR CREATES SPACE** (by Eszter Götz)

Interview with director and actor Tamás Fodor who obtained the Life-work Award of the Hungarian Theatre Critics' Society in 2014.

Theatre Architecture**18 FUTURE OF THEATRE SPACES** (by Karin Winkelsesser – BTR)

Report on the 4th ITEAC Conference, London, 8–10 June 2014

Congratulations**21 SCENERY DESIGNER JULI BALÁZS** (by Imre Kárpáti)

From the productions of the theatrical season 2013/14, Gogol's Revizor was recognized with the "Best Scenery" Award by the Hungarian Theatre Critics' Association. The designer of the performance was Juli Balázs.

24 LILI IZSÁK AND ESZTER KÁLMÁN (by Imre Kárpáti)

The "Best Costume" Award of the Theatre Critics was conferred on Schiller's Mary Stuart staged by the Örkény Theatre. A talk with the designers of costumes and scenery of the production.

Exhibitions**26 TECHNOLOGY BEHIND THE SCENERY – YBL'S OPERA HOUSE**

(by Imre Kárpáti)

Stage & Costume Design**27 TEXTILE FLOATING** (by Gábor Mikita)

How a costume gets a more specific role on the stage.

Theatre operation**29 RECONSTRUCTIONS FROM CELLAR TO ROOF** (by Gábor Mikita)

Interview with the operative manager of the National Theatre in Miskolc, Zsolt Karuczka.

Puppet Theatre**31 „MIRACLE” – EXHIBITION IN MEMORIAM ISTVÁN KOÓS**

(by Iván Szabó-Jilek)

Budapest Puppet Theatre remembers the prodigious puppet and scenery designer.

Prague Quadrennial**33 SCENERY AND SPACE DESIGN IN PERFORMING ARTS TO BE**

PRESENTED ON THE PQ 2015 (by Sylvia Huszár)

News from Abroad**35 PASQUALE "PAKY" QUADRI PASSED AWAY; GERRIETS AUSTRIA CEE GMBH****PLASA 2014, London****36 SUBJECTIVE IMPRESSIONS FROM THIS YEAR'S PLASA** (by Péter Tatárek)**Theatre Sound Technology****38 RENEWED SOUND SYSTEM OF THE JÓZSEF ATTILA THEATRE**

AND NATIONAL THEATRE IN SZEGED (by István Bogár)

Technological Innovation**41 NEW ETALONS IN ROYAL CATEGORY** (by Attila Jerzsa)**42 MERLIN, THE SMART MONSTER** (by Péter Tatárek)**43 NEW HIGH-SPEED, MOBILE AERIAL RIGGING GEAR FOR USE IN THEATRE** (by Norbert Horváth)**Scenery History****44 FROM FOIL MIRROR TO LED WALL** (by Béla Götz)

Subjective scenery history from the Seventies – Part I

Theatre Management**49 BUSINESS AND ARTS** (by Dr. Sándor Venczel)

Market economy is also growing in Hungarian theatre life.

Stage technological relics**51 WOOD AND CANVAS (AND RABBIT GLUE) IN THE MODERN WORLD** (BTR)

International conference in Antwerp on baroque stage machineries still available in Europe.

Conferences on Theater Technology**53 HOW TO ORGANIZE A PROFESSIONAL MEETING?** (by Iván Szabó-Jilek)

Reviewing the beginnings in Hungary and foreign traditions including the German 57th Stage Technology Conference in Germany, serving as an example still.

Book Review**57 MIKLÓS BORSA: FROM MUSIC HALL TO OPERA HOUSE** (by Iván Szabó-Jilek)

History of the building of the Opera House 1870–1884–2014

HIRDETŐINK

Art Light & Sound Kft.	26. o.
Beár Bt.	56. o.
Bosch Rexroth Kft.	2. o.
Chromasound Kft.	32. o.
Chromasound Kft.	42. o.
Colossal Kft.	60. o.
Elimex Kft.	41. o.
Gépbér Kft.	14. o.

Gerriets Austria CEE GmbH.	28. o.
INTERTON Kft.	59. o.
Lisy-Project Kft.	59. o.
Logen Kft.	23. o.
Luminis Kft.	43. o.
Pelyhe & Társa Kft.	43. o.
Robe sztori.	40. o.
Színpad- és Emelőgéptechnika Kft.	9. o.

QSC

TouchMix™

ÉrintőLEG.

QSC
qsc.hu

© 2014 QSC Audio Products, LLC. All rights reserved. QSC and the QSC logo are registered trademarks in the US Patent and Trademark Office and other countries.

NEXO PS A RÉGI - ÚJ ETALON!

4 PS család tagja, hangszórók: PS8 LS400 (szék), PS15 L/R LS600 (szék), PS15 L/R LS18 (szék), kontrollerek: PS8TD, PS10TD, PS15TD, NX4MP4v1, NXAMP4v4

LISYS-PROJECT Kft. - 1151 Budapest, Mogyorósi útja 12-14., T: 1-307 6208; F: 1-307 6275 www.lisys-project.hu - mail@lisys-project.hu

BMFL™

GAME CHANGER

ROBE®